

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการประเมินองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทย

A Knowledge Assessment on Sustainable City in Thailand

โดย ผศ. ดร. วิจิตรบุษบา มารมย์

กรกฎาคม 2559

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการประเมินองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทย A Knowledge Assessment on Sustainable City in Thailand

ผู้วิจัย

ผศ. ดร. วิจิตรบุษบา มารมย์

สังกัด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยผู้วิจัย

นายณัฐพล วงศ์เป้ง

นางสาวภาชิตา ภูมิไชยา

นายคุณวุฒิ อังครตันพิชัย

นางสาวพัชรพรรณ พิมพ์บรรจง

นางสาวฐิติรัตน์ พลเจริญ

นายญาณวิทย์ โพธิ์ทอง

สังกัด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชุดโครงการเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณะ
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

สืบเนื่องมาจากชุดโครงการเมืองยั่งยืนที่มีความประสงค์ที่จะสนับสนุนงานวิจัยในอนาคตเพื่อ 1) เป็นงานวิจัยใหม่ และงานวิจัยต่อยอด หรือบูรณาการเชื่อมโยงกับงานวิจัยฝ่ายอื่นที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยให้การสนับสนุนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน อีกทั้ง 2) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายที่ร่วมกับภาคสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อรูปแบบการพัฒนาเมืองให้มีความยั่งยืน และสุดท้าย 3) เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า และจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้ชุดโครงการ โดยที่เมืองยั่งยืนนี้มีกรอบแนวทางการดำเนินงานภายใต้บริบทการพัฒนาให้เกิดดุลยภาพ 3 มิติ พื้นฐาน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และมีความเชื่อมโยงสู่ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ภายใต้บริบทของสังคมไทย และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

เพื่อให้การดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยในชุดโครงการเมืองยั่งยืนบรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับกรอบในการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านของเมืองยั่งยืน และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากชุดโครงการวิจัยดังกล่าวไปใช้เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยในฝ่ายอื่นๆ ของ สกว. และเป็นส่วนหนุนเสริมเพื่อกำหนดนโยบาย สร้างกลไกการทำงาน หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการเมืองสู่ความยั่งยืนในอนาคตนั้น จึงจำเป็นต้องมีการประเมินองค์ความรู้ของงานวิจัย งานศึกษา และเอกสารราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจทิศทาง กรอบแนวคิด และองค์ความรู้ที่มีอยู่ของประเทศไทยด้านเมืองยั่งยืน และจะนำไปสู่การตั้งโจทย์ใหม่ ที่ความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนที่ทางชุดโครงการจะให้การสนับสนุนต่อไป โครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ

- (1) ทบทวนกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development's framework) ในบริบทสากล
 - 1) ทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม
 - 2) ศึกษากรอบการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในระดับสากล เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน
- (2) ทบทวนแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน
- (3) ประเมินความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยว่าสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากลหรือไม่
 - 1) วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ดุลยภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นดุลยภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)
- (4) ประเมินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งหมด พบว่าจากการพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11 และร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้นแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ มีการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ ด้านสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ที่เป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการเมืองเพื่อไปสู่ความยั่งยืนได้ แต่ประเทศไทยซึ่งถือเป็นประเทศกำลังพัฒนา ยังไม่สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ นโยบายหรือโครงการทำงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่างๆจึงมักตกไปอยู่ในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อมีการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ ทำให้ยังไม่เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ครบตามองค์ประกอบหลักของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล รวมถึงการนำแนวคิดในระดับนานาชาติมาปรับใช้ภายในประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยเองในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยเมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว จึงทำการพิจารณางานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนซึ่งมีช่องว่างของงานวิจัยที่ยังขาดการคำนึงถึงประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดงานวิจัยในด้านการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังต่อไปนี้

ในด้านความน่าอยู่ (Livable) ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยมีความสอดคล้องกันในแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน แต่ยังคงมีบางประเด็นในบริบทไทยที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสากล โดยจากการทบทวนงานวิจัยพบว่ามีความจำนวนมากที่สุด แต่ยังขาดการบูรณาการ เนื่องจากการพิจารณาในด้านอื่นๆ รวมค่อนข้างน้อย รวมถึงงานวิจัยในด้านสุขภาพของคนในเมืองที่ยังมีน้อยมาก จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การส่งเสริมให้คนในเมืองเกิดสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน เช่น การผลักดันให้เกิดความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม การมีสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัยในชีวิต การสร้างสุขอนามัยและสุขลักษณะอันดีภายในเมือง การที่คนในเมืองสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดและการบริการด้านสุขภาพ และมีการจัดการในภาวะวิกฤตทางสุขภาพ
- การส่งเสริมให้เกิดเมืองน่าอยู่ที่ดีที่พิจารณามิติทางเศรษฐกิจร่วมด้วยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น เช่น การที่เมืองมีแรงงานที่มีความรู้ด้านสุขภาพที่ดีและมีทักษะที่เหมาะสมในการทำงาน การมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงานอันจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดีของสถานที่ทำงาน
- การส่งเสริมให้เกิดเมืองที่ดีที่คำนึงด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง และการขยายทรัพยากรที่ชุมชนต้องการ การที่เมืองเน้นการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่หรือการมีวิธีการกำจัดของเสียที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนภายในเมือง
- การส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการการสร้างความน่าอยู่ในทุกระดับของเมือง เช่น การส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆในทุกระดับ
- การส่งเสริมให้เกิดเมืองที่ดีที่คำนึงด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

ในด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยยังมีความสอดคล้องกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากในบริบทของไทยเองยังมีการนำแนวทางด้านนี้ไปปฏิบัติใช้ค่อนข้างน้อย มีเพียงไม่กี่หน่วยงานที่ทำการพัฒนาด้านนี้ รวมถึงขาดการนำแนวทางของความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจไปพัฒนาแบบองค์รวม ประกอบกับมีงานวิจัยในด้านนี้น้อย งานวิจัยและการผลักดันให้เกิดเมืองนิเวศน์และเมืองกระชับยังไม่ชัดเจนมากพอ มีงานวิจัยในด้านเมืองคาร์บอนต่ำบ้างแต่ยังน้อยอยู่เช่นกัน จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองนิเวศน์ (Eco City) ที่มีความยั่งยืนในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง

- การพัฒนาเมืองให้เกิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Eco – Efficiency) ที่มีความยั่งยืน ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง
- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองกระชับ (Compact City) ที่มีความยั่งยืน เพื่อลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) ส่งเสริมให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความทันสมัย
- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) ที่มีความยั่งยืน เช่น ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆ ภายในเมือง
- การพัฒนาเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) เพื่อให้เกิดเมืองพลวัต (Resilience City) เช่น การลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีความร้ายแรง และสร้างให้เกิดการปรับตัวของคนและเมืองในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น
- การส่งเสริมให้เกิดการลดการใช้ทรัพยากรและพลังงานที่มีอยู่อย่างจำกัดรวมถึงการคำนึงถึง การใช้ทรัพยากรและพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การมีสินค้าที่มีการบริการและการดูแลอย่างครบวงจร การผลักดันให้ในเมืองใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการใช้พลังงานและสร้างขยะภายในเมืองให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติ ไปจนถึงการวางแผนในระดับนานาชาติ
- การพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ เช่น การมีกระบวนการจัดการวงจรผลิตภัณฑ์โดยรวมตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ การใช้งาน ไปจนถึงการกำจัดอย่างถูกวิธี

ในด้านความเท่าเทียม (Fair-Equality)

ตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยมีความสอดคล้องกันในด้านเป้าหมายของการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียม ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้พอสมควรแต่อาจยังมีความคลุมเครือของการผลักดันในด้านการลดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม โดยในงานวิจัยทางวิชาการนั้นในด้านความเท่าเทียมมีการเชื่อมโยงให้เข้ากับเรื่องเมืองค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะเน้นไปในการการเปรียบเทียบความเท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท การสร้างงานของผู้มีรายได้น้อย/ แรงงานนอกระบบ การพัฒนาฝีมือแรงงาน การลดช่องว่างทางสังคม หรือการสร้าง ความเท่าเทียมโดยการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มการเข้าถึงในด้านการศึกษา ในส่วนของการพิจารณาในประเด็น ความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจในด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) ก็ยังมีความคลุมเครือเช่นกัน จึงควรเน้นประเด็นใน ด้านต่างๆ คือ

- การลดความเหลื่อมล้ำของคนในเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความผิดปกติ (Disability) เช่น การลงทุนทางด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนและการจัดการใน ประเด็นเพศสภาพและความบกพร่องด้านร่างกาย รวมถึงการป้องกัน การลด การกำจัดความร้ายแรงและอาชญากรรมที่อาจ เกิดขึ้นกับประชาชนภายในเมือง
- การส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในประเด็นต่างๆ ภายในเมือง เช่น การจ้างงาน การเข้าถึง บริการขั้นพื้นฐาน ความเท่าเทียมทางเพศ เน้นให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่สำหรับทุกคน เน้นการเพิ่มทักษะในการทำงาน ของแรงงานภายในเมือง การเข้าถึงที่ดินหรือสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมผ่านการถือครองที่ดินอย่างมั่นคงของ ประชาชน
- การส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจในด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) เช่น การมีจรรยาบรรณทางธุรกิจร่วมกับผู้อื่น มีองค์การทางการเงินและความสามารถในการตลาดเพื่อขับเคลื่อนการลงทุน ผลักดันให้มีกฎหมายที่จะทำให้คนในเมืองมีความมั่นใจในการแข่งขันในตลาด สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ และเกิดสิทธิ ในทรัพย์สินสมบัติ

ในด้านการปกครองเมือง (Urban Governance)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลพบว่า ในบริบทของไทยมีการจัดตั้ง คณะทำงานและตัวชี้วัดขึ้นมา แต่การดำเนินงานและผลงานของคณะทำงานเหล่านี้ยังมีความคลุมเครือ รวมถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการพัฒนา การปฏิบัติการ และการประเมินผลใน 3 ด้านที่มีความสำคัญคือ ความมีประสิทธิภาพ (Efficient) การมีประสิทธิภาพ (Effective) ความเสมอภาค (Equity) ที่ยังมีน้อย ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้น้อยมาก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากการปกครองเมืองเป็นหนึ่งในพลังขับเคลื่อนหลักที่จะนำพาเมืองไปสู่ความยั่งยืนที่สมบูรณ์ได้ จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การส่งเสริมการปกครองเมืองในรูปแบบใหม่ เน้นให้เกิดการตัดสินใจแบบเปิดเผย ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมกับทุกๆ คน เช่น การเลือกตั้งในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกระดับที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาคไปจนถึงระดับชาติ ไม่ให้พื้นที่ส่วนใดถูกละเลยไป การคำนึงถึงประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของผู้คน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความไม่เท่าเทียมกัน การสร้างขีดความสามารถในการรับมือของแต่ละท้องถิ่น การคำนึงถึงความซับซ้อนและความเฉพาะของเมืองที่มีความหลากหลายและการมีรูปแบบในการปกครองเมืองที่แตกต่างกัน การตระหนักในด้านสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนทั่วไปในบริบทของละแวกบ้านหรือบ้านใกล้เคียง การเน้นให้เกิดความทั่วถึงในการให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะการคำนึงถึงกลุ่มที่มีความเปราะบาง

- การส่งเสริมให้เกิดสิทธิในเมือง (Right to the City) ผ่านการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม การป้องกันการเสื่อมถอยของทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มความท้าทายของประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การคำนึงถึงผลประโยชน์ทางสังคมมากกว่าผลกำไร และการเชื่อมโยงพื้นที่เมืองและพื้นที่ชายขอบต่างๆ ให้เกิดความเท่าเทียมให้เกิดการเข้าถึงบริการในทุกๆ พื้นที่

- การส่งเสริมให้เกิดการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการปกครองเมือง เช่น E-Governance ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาให้เกิดความโปร่งใส ความถูกต้อง และการมีส่วนร่วม โดยยุคของการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีนี้อาจทำให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจมีความสนใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ได้

- การส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ในการปกครองเมือง

- การวางแผนระยะยาวและมีกรอบการวางแผนในทุกๆ ระดับ การคำนึงถึงการประสานการทำงานในระดับต่างๆ ที่มีความซ้ำซ้อน โดยคำนึงถึงทุกๆ พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือพื้นที่ชนบท หน่วยงานต่างๆ ควรมีความชำนาญหรือทักษะเฉพาะในการจัดการกับพื้นที่ของตนเอง

- การนำข้อกฎหมายต่างๆ และกรอบการทำงานของสถาบันต่างๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของแต่ละท้องถิ่น กฎหมายที่ดีจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับกรอบการทำงานของแต่ละสถาบัน

- การพิจารณาถึงผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถาบัน เช่น การเน้นให้เกิดการพัฒนาในองค์กรท้องถิ่นเป็นหลัก ให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และปฏิบัติตามรัฐบาลกลางที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน การเน้นย้ำให้เกิดความถูกต้องและความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ผ่านการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ การเน้นให้เหล่าสถาบันทางการศึกษาต่างๆ ให้ความรู้และต้นตัวในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ดีแก่ท้องถิ่น การส่งเสริมให้ภาคเอกชนคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและให้ความช่วยเหลือกับภาคส่วนอื่นๆ

ในด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยพบว่ามีความสอดคล้องกันในการนำแผนของสากลมาปรับใช้ในประเทศไทย แนวทางนโยบายหรือโครงการที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนพอสมควร แต่ยังคงขาดการนำไปปรับใช้แบบองค์รวมเพื่อให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้อยู่พอสมควร แต่ยังคงมีการคำนึงว่าเกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนแล้วจริงหรือไม่ที่ค่อนข้างน้อย รวมถึงการประเมินและติดตามผลของโครงการต่างๆ ในระยะยาวที่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เพราะงานวิจัยส่วนใหญ่อาจยังไม่ครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบของการพัฒนาเมืองยั่งยืน จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนผ่านการคำนึงด้านพลังงาน เช่น การเน้นพัฒนาพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผลักดันให้เกิด Carbon-Neutral Cities คือ การที่เมืองมีการหักลบกันระหว่างปริมาณคาร์บอนที่ปล่อยออกมาปริมาณที่ถูกดูดซับหรือผ่านการซื้อคาร์บอนเครดิตจากกิจกรรมภายในเมืองนั้นๆ ให้เท่ากับศูนย์ เน้นการพัฒนาการกระจายพลังงานและระบบน้ำภายในเมือง ระบบจัดการขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลวและของเสียในอากาศ ระบบของพลังงานที่ก่อให้เกิดพลัง ความร้อน ความเย็นและแสงสว่างสำหรับการใช้งานต่างๆ ภายในเมือง ระบบขนส่งที่จะทำให้เกิดความเคลื่อนไหวภายในเมือง รวมไปถึงเชื้อเพลิงต่างๆ อาคารและวัสดุต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตในเมือง

- การพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนผ่านด้านกายภาพ เช่น การสนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) การสร้างสัมผัสแห่งความเป็นพื้นที่ (Sense of Place) การปรับปรุงระบบขนส่งให้เกิดความยั่งยืนในการใช้งานและการให้บริการ รวมถึงดำเนินการพัฒนาเมืองไร้สลัมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยภายในเมือง การคำนึงถึงระบบนิเวศน์ที่ให้พื้นที่เปิดโล่งสีเขียว ที่ใช้เพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและการนันทนาการในเมือง ระบบน้ำที่เมืองใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและการจัดการของเสีย บริการของระบบนิเวศน์อื่นๆ ที่รวมถึงเกษตรกรรมและป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารแก่เมือง ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย การยกระดับชุมชนแออัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- การนำประเด็นอื่นๆ ของสากลจากปัจจัยภายนอกของบริบทเมือง มาพิจารณาร่วมด้วยในการพัฒนา เพื่อให้เท่าทันกับความเป็นโลกาภิวัตน์ เช่น การคำนึงสภาพอากาศและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่ให้อุณหภูมิที่ดีแก่คนในเมือง ผลกระทบของเศรษฐกิจโลก การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบใหม่ๆ

- การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล เช่น การคำนึงด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง

- การเน้นให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรทุกระดับในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืน

- การประเมินและติดตามผลของโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

- การประเมินการนำตัวชี้วัดเมืองยั่งยืนไปปฏิบัติใช้

ซึ่งทิศทางของงานวิจัยส่วนใหญ่ควรเน้นให้เกิดการวิจัยให้ครอบคลุมกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างที่เป็นมาตรฐานในการพิจารณาในรูปแบบของโครงการหรืองานวิจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับสากลแล้วหรือไม่ โดยเน้นให้เกิดโครงการวิจัยในการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงประเด็นที่มีความครอบคลุมในด้านสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) รวมถึงการติดตามและสามารถประเมินผลในระยะยาวได้ เนื่องจากเรื่อง “เมือง” ถือเป็นประเด็นใหญ่ ที่ขาดการพิจารณาในประเด็นใดไปก็อาจกล่าวได้ว่ายังไม่เป็นการพัฒนาให้เกิดเมืองยั่งยืน (Sustainable City) ได้อย่างแท้จริง

บทคัดย่อ

“เมือง” คือพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เป็นที่ตั้งของสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ แหล่งงาน ศูนย์รวมเศรษฐกิจและการศึกษา รวมถึงสถานที่ที่มีความสำคัญมากมาย ด้วยความที่เมืองมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตามการพัฒนาที่เกิดขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างยั่งยืน ผ่านการพิจารณาปัจจัยต่างๆที่มีความสำคัญ อาทิเช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการปกครองเมือง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างรอบด้านต่อเมืองที่เราอาศัยอยู่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืน จึงได้จัดทำชุดโครงการเมืองยั่งยืน (Sustainable City) ผ่านโครงการการประเมินองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ทำการศึกษาเพื่อหาทิศทางของงานวิจัยในอนาคตในด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City) ผ่านการศึกษา ค้นคว้า และทบทวนกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทสากล (International Framework) เปรียบเทียบกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทประเทศไทย (Thai Framework) ด้วยการทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development agenda) ในระดับสากลรวมถึงที่ประเทศไทยได้เข้าร่วม พิจารณาร่วมกับแนวทางการพัฒนาเมืองของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อประเมินความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของไทยว่าสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสากลหรือไม่ ประกอบกับการค้นคว้าและทบทวนงานวิจัยทางวิชาการในประเทศไทยรวมถึงงานวิจัยทางวิชาการที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเคยให้การสนับสนุนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเน้นไปที่ประเด็นการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในบริบทต่างๆ เพื่อวิเคราะห์หาทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มีความเหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืนในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยมีการพัฒนาตามบริบทสากลคือ ในด้านสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ที่เป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการเพื่อไปสู่ความเป็นเมืองยั่งยืนได้ (Sustainable City) โดยสามารถแบ่งงานวิจัยออกเป็น 5 ด้านหลักด้วยกัน คือ ด้านความน่าอยู่ (Livable) มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุดแต่การบูรณาการในการพิจารณาด้านอื่นร่วมยังค่อนข้างน้อย รวมถึงงานวิจัยในด้านสุขภาพของคนในเมืองที่ยังมีน้อยมาก ด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City) มีจำนวนงานวิจัยรองลงมาแต่มีการคำนึงว่าเป็นการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนแล้วหรือไม่น้อยค่อนข้างน้อย รวมถึงในการประเมินและติดตามผลของโครงการต่างๆ ในระยะยาวที่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร งานวิจัยส่วนใหญ่มักไม่ครอบคลุมตาม องค์ประกอบของการพัฒนาเมืองยั่งยืน ด้านความเท่าเทียม (Fair-Equality) มีจำนวนงานวิจัยรองลงมา แต่อาจยังมีความคลุมเครือของการผลักดันในด้านการลดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม มีการเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องเมืองค่อนข้างน้อย รวมถึงการพิจารณาในประเด็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจในด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) ก็ยังมีความคลุมเครือเช่นกัน ด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency) มีจำนวนงานวิจัยค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีการนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติใช้ค่อนข้างน้อย มีไม่กี่หน่วยงานที่ทำการพัฒนาในด้านนี้ งานวิจัยและการผลักดันให้เกิดเมืองนิเวศและเมืองกระชับยังไม่ชัดเจนมากพอ รวมถึงงานวิจัยด้านเมืองคาร์บอนต่ำก็มีน้อยอยู่เช่นกัน เช่นเดียวกับส่วนที่น้อยที่สุด คือ ด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ที่ถึงแม้จะมีการจัดตั้งคณะทำงานและตัวชี้วัดขึ้นมา แต่การดำเนินงานและผลงานของคณะทำงานเหล่านี้ยังมีความคลุมเครือ ความมีประสิทธิภาพของการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงด้านการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการพัฒนา การปฏิบัติการ และการประเมินผลที่ยังมีน้อย จึงสมควรดำเนินการให้เกิดความเป็นเมืองยั่งยืนมากขึ้นโดยเน้นในด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency) และด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ให้เน้นในการพิจารณาให้ครอบคลุมตามบริบทสากล รวมถึงการจัดทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ให้ตอบรับกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี ค.ศ.2030 ให้เกิดงานวิจัยทางวิชาการด้านเมืองที่ยั่งยืนอย่างสมบูรณ์และแท้จริง

Abstract

The city is a densely populated area and the location of public services, jobs, economic and educational centres, and highly important places. As the city grows in response to development, there is a need for urban growth that is sustainable and takes into account factors such as the society, economy, environment, and governance, to create a city that is sustainable in all dimensions

The Thailand Research Fund has recognised the importance of sustainable urban development and has therefore produced the Sustainable City series through the evaluation of existing knowledge on sustainable cities in Thailand in order to determine the direction of future research on the topic. International frameworks were examined and compared to the Thai frameworks on sustainable cities, as well as international agreements on the sustainable urban development agenda to which Thailand is a signatory and the directions on urban development in the National Economic and Social Development Plan, to evaluate whether Thailand's knowledge of sustainable development is consistent to that of the international context. Research was conducted on existing academic research in Thailand, including studies which have been supported by the Thailand Research Fund in the past twenty years and focuses on the issue of sustainable urban development in various contexts in order to identify important directions for developing research questions which are appropriate to the Sustainable Cities series in the future.

The research findings reveal that the concept of sustainable development in Thailand is consistent with the international context in the social, economic, environmental and urban governance aspects, which are all important to the sustainable city. Existing research could be categorised into 5 main topics as follows: 1.) The livable city, this topic has the most numerous research but the integration with other aspects remain limited and there are few studies regarding urban health. 2.) Sustainable Cities, which is second in research quantity but is still lacking the consideration of whether or not existing developments are sustainable and long term evaluation and monitoring of projects which are not sufficiently clear. 3.) Fairness and equity; most research does not cover this component and existing research on the topic remain ambiguous about discouraging discrimination against vulnerable groups in society and limited connections have been made to the issue of the city. There is also a lack of clarity regarding business ethics. 4.) Viable – Eco Efficiency; there is limited research on this topic because it is seldom put into action. Only few agencies are involved in this type of development. Existing research is not sufficiently decisive in its support of eco cities and compact cities, and there is also limited research on low-carbon cities. 5.) Urban governance, which has the least amount of existing research. Despite the existence of working committees and indicators, their work has been ambiguous and there is limited cooperation between agencies as well as participation in all stages of the operational development and evaluation. Consequently, it is advisable for the conceptual development of sustainable cities to focus on viable eco-efficiency and urban governance while also prioritising a comprehensive and integrated approach consistent with the international context as well operational research which can be realistically

implemented. Future research should also correspond to the objective of sustainable development within 2030 for comprehensive academic research on sustainable cities.

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทสรุปผู้บริหาร		1
บทคัดย่อ		6
Abstract		7
สารบัญ		9
สารบัญภาพ		11
สารบัญตาราง/ แผนภูมิ		12
บทที่ 1 บทนำ		13
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการวิจัย		13
1.2 วัดถูประสงค์ของโครงการวิจัย		13
1.3 แผนการดำเนินการ		14
บทที่ 2 กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืน		16
2.1 แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทสากล		16
2.2 กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล		28
2.3 ตัวอย่างการขับเคลื่อนเมืองยั่งยืนในบริบทสากล		34
บทที่ 3 แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย		37
3.1 แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง		37
3.2 กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทประเทศไทย		58
3.3 สรุปข้อจำกัดของแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย		66
บทที่ 4 ประเมินองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยและ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย		70
4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย		70
4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ได้รับสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุน- สนับสนุนงานวิจัย		74

บทที่ 5	เสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมือง ยั่งยืน	88
	5.1 รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล และไทย (International and Thai Framework)	88
	5.2 รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของงานวิจัยทางวิชาการที่ค้นหาจากฐานข้อมูล Ezyproxy และงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน งานวิจัย	92
	5.3 โจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน	94
	5.4 สรุปข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุด โครงการเมืองยั่งยืน	
บรรณานุกรม		103
ภาคผนวก		110

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 2.1 พัฒนาการของข้อตกลงนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืน	17
ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนในระดับสากล	29
ภาพที่ 3.1 แสดงแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7	38
ภาพที่ 3.2 แสดงแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9	42
ภาพที่ 3.3 แสดงแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10-11	48
ภาพที่ 3.4 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทไทย	59
ภาพที่ 5.1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนในบริบทงานวิจัยไทย	95

สารบัญตาราง/ แผนภูมิ

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงกลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่สู่การปฏิบัติจริง	57
แผนภูมิที่ 4.1 แผนภูมิเส้นแสดงจำนวนวิจัยไทยจำแนก 5 ด้าน	73
แผนภูมิที่ 4.2 แผนภูมิแสดงจำนวนงานวิจัยแยกรายปี พ.ศ. 2540- 2559	86
แผนภูมิที่ 4.3 แผนภูมิเส้นแสดงจำนวนงานวิจัยของ สกว .จำแนก 5 ด้าน	87

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการวิจัย

สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่าเมืองนั้นได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ จำนวนประชากรโลกถึงร้อยละ 70 จะอาศัยอยู่ในเมืองภายในปี ค.ศ. 2050 นอกไปจากนี้ยังมีภาวะความกดดันจากปัจจัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ มลภาวะทางสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เหล่านี้นำมาซึ่งความท้าทายของทรัพยากรที่จะมาหล่อเลี้ยงคนเมืองในอนาคต การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนจึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการทรัพยากรพื้นฐานกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม จนไปถึงการใช้ชีวิตที่ยั่งยืนของสังคมเมือง

ชุดโครงการเมืองยั่งยืนได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อใช้กระบวนการวิจัยในการหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของการเจริญเติบโตของเมืองที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะวิกฤติของการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบ ไม่ว่าจะเป็น การขยายตัวของความหนาแน่นประชากร ทางด้านเทคโนโลยี การขยายฐานของเศรษฐกิจทุนนิยม นำมาซึ่งอัตราการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มมากขึ้นบนพื้นฐานของปริมาณทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งพลังงานที่มีจำนวนจำกัด รวมถึงขีดความสามารถของระบบนิเวศภายในเมืองที่สอดคล้องกับอัตราการปล่อยของเสียที่เพิ่มสูงขึ้น

ทางชุดโครงการเมืองยั่งยืนจึงมีความประสงค์ที่จะสนับสนุนงานวิจัยในอนาคตเพื่อ 1) เป็นงานวิจัยใหม่และงานวิจัยต่อยอด หรือบูรณาการเชื่อมโยงกับงานวิจัยฝ่ายอื่นที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยให้การสนับสนุนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน อีกทั้ง 2) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายที่ร่วมกับภาคสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อรูปแบบการพัฒนาเมืองให้มีความยั่งยืน และสุดท้าย 3) เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า และจัดทำสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้ชุดโครงการ โดยที่เมืองยั่งยืนนี้มีกรอบแนวทางการดำเนินงานภายใต้บริบทการพัฒนาให้เกิดคุณภาพ 3 มิติพื้นฐาน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และมีความเชื่อมโยงสู่ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ภายใต้บริบทของสังคมไทย และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

โดยการดำเนินงานเมืองยั่งยืนของชุดโครงการจะประกอบไปด้วยความยั่งยืนของเมือง 3 มิติ กล่าวคือ

- 1) การเพิ่มประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการของประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Efficiency) เพื่อลดผลกระทบระหว่างมิติเชิงเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมืองเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การวางแผนจัดทำผังเมือง และโครงสร้างทางกายภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเมือง บนฐานความคิดของควมมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของทรัพยากร การสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการของเมือง
- 2) สุขภาพ เพื่อลดผลกระทบระหว่างมิติเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการทัศนทั้งทางความคิดและพฤติกรรมของสังคมเมือง
- 3) การลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อลดผลกระทบระหว่างมิติเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยกลไกทางเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนภายในสังคมเมือง การสร้างความร่วมมือของกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกลไกเวทีสาธารณะ ที่ช่วยลดความขัดแย้งของการแย่งชิงทรัพยากรในพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยในชุดโครงการเมืองยั่งยืนบรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับกรอบในการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านของเมืองยั่งยืน และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากชุดโครงการวิจัยดังกล่าวไปใช้เชื่อมโยงกับ

โครงการวิจัยในฝ่ายอื่นๆ ของ สกว. และเป็นส่วนหนุนเสริมเพื่อกำหนดนโยบาย สร้างกลไกการทำงาน หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการเมืองสู่ความยั่งยืนในอนาคตนั้น จึงจำเป็นต้องมีการประเมินองค์ความรู้ของงานวิจัย งานศึกษา และเอกสารราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจทิศทาง กรอบแนวคิด และองค์ความรู้ที่มีอยู่ของประเทศไทยด้านเมืองยั่งยืน และจะนำไปสู่การตั้งโจทย์ใหม่ ที่ความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนที่ทางชุดโครงการจะให้การสนับสนุนต่อไป โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ กล่าวคือ

1.2.1 ทบทวนกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Urban Development's Framework) ในบริบทสากล

1) ทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Urban Development Agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม

2) ศึกษากรอบการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในระดับสากล เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

1.2.2 ทบทวนแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

1.2.3 ประเมินความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยว่าสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากลหรือไม่

1) วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นคุณภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)

1.2.4 ประเมินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

1.3 แผนการดำเนินการ

1.3.1 ทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Urban Development Agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม

- โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (White Paper)

1.3.2 ศึกษากรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากลเพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

- โดยการทบทวนวรรณกรรม

1.3.3 ทบทวนแนวคิด ทิศทาง ในการขับเคลื่อนเรื่องเมืองยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

- โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (White Paper)

1.3.4 รวบรวมและวิเคราะห์การศึกษาต่างๆ ที่ผ่านมามาของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืน

- โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง

- วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นดุลยภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)

1.3.5 วิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุน

- โดยการรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนจากทาง สกว.

- วิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ข้างต้นในรูปแบบของ mind map โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ดุลยภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นดุลยภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)

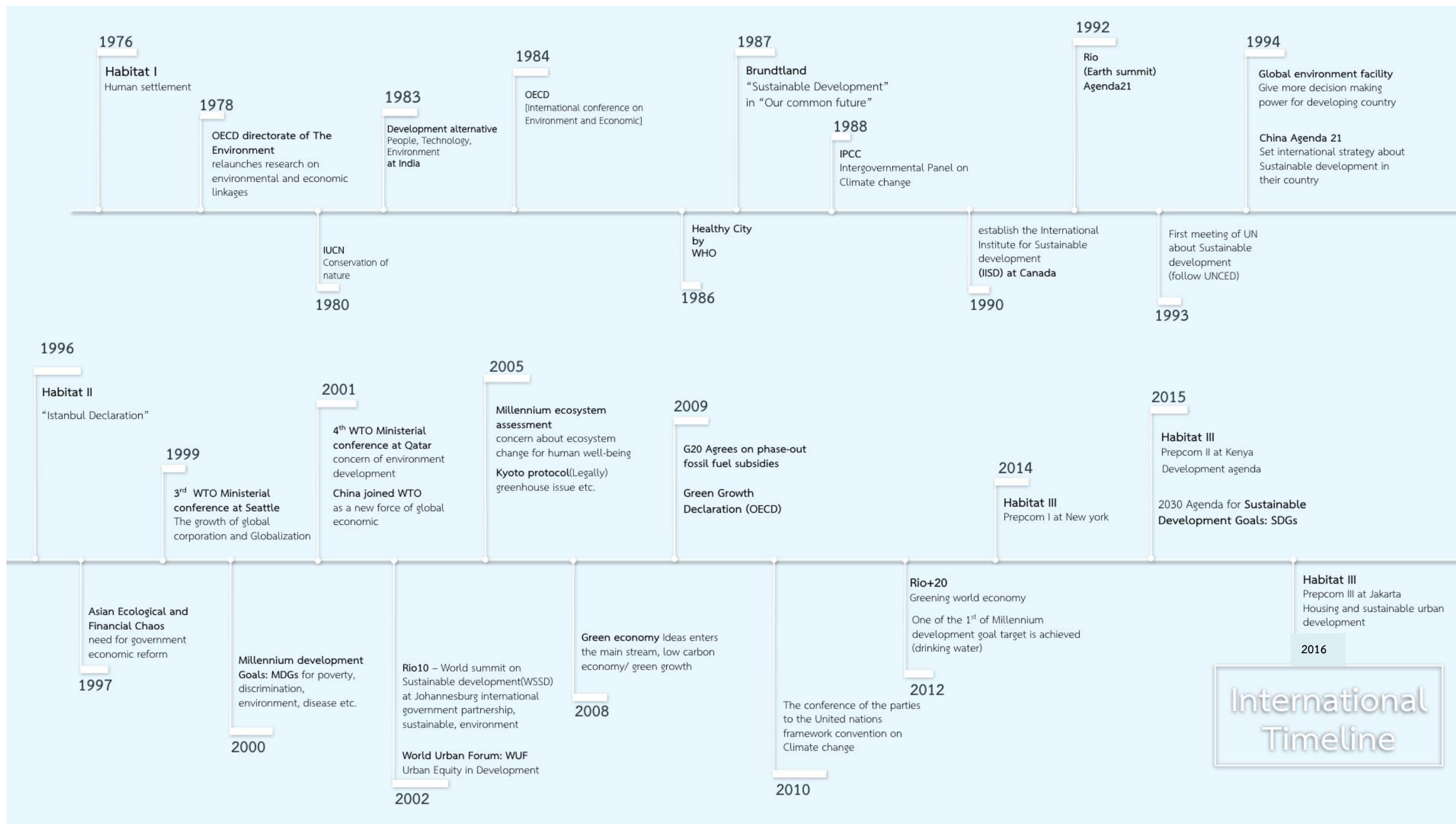
1.3.6 จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะของทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

บทที่ 2

กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Urban Development's Framework) ในบริบทสากล

2.1 แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทสากล

แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทสากลมีพัฒนาการมายาวนาน ในการทบทวนกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทสากลสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้นั้น จะอ้างอิงกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทที่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Urban Development Agenda) การประชุมที่สำคัญในระดับสากลและกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ประเทศไทยได้เข้าร่วม เพื่อเป็นการรวบรวมแนวคิด วิเคราะห์พัฒนาการ และสรุปกรอบแนวคิด (Framework) ที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงดังกล่าวในระดับสากล และนำไปเปรียบเทียบกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ประเทศไทยได้นำมาปรับใช้และขับเคลื่อนผ่านแผนและนโยบายต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังสามารถสรุปได้ตามแผนภาพที่ 2.1 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 พัฒนาการของข้อตกลงนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืน

ค.ศ. 1976 THE UN CONFERENCE ON HUMAN SETTLEMENTS (HABITAT I)

การประชุมนานาชาติเรื่องการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์หรือ HABITAT ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยข้อเสนอแนะจากองค์กรสหประชาชาติในการประชุมเรื่อง Human Environment and Subsequent Resolutions of the General Assembly โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมอ้างถึงรายงาน The Vancouver Declaration on Human Settlements ที่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ไว้ว่า สถานการณ์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ย่ำแย่ดูเหมือนว่ามีผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างไม่เสมอภาค และการเติบโตของเมืองที่ขาดการควบคุม นอกเสียจากจะมีการส่งเสริมและดำเนินการให้เป็นรูปธรรมในระดับชาติและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการปรับนโยบายด้านการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ให้ชัดเจน มีความสำคัญ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับกลยุทธ์ด้านการวางแผนเชิงพื้นที่ที่ร่วมด้วย เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์นับเป็นเครื่องมือและวัตถุประสงค์ในการพัฒนา โดยการสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนให้ดีขึ้นผ่านการแจกจ่ายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ผ่านการวางแผนและควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน การป้องกันสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีและวัยหนุ่มสาวในการพัฒนา และการฟื้นฟูประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการพัฒนาและการลดความแตกต่างระหว่างการพัฒนาพื้นที่ชนบทและพื้นที่เมือง โดยหลังจากการประชุมได้มีการมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ทั่วโลก เนื่องด้วยประเทศเหล่านั้นประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและขาดการพัฒนาอย่างเหมาะสม และมีการเรียกร้องให้ประเทศทั่วโลกมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือ Land Use Planning เนื่องจากที่ดินเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการตั้งถิ่นฐาน โดยต้องให้มีการควบคุมการใช้ที่ดิน การครอบครอง การจัดการที่ดิน และการรักษาที่ดิน โดยที่การควบคุมการเติบโตของจำนวนประชากรทั้งในเขตเมืองและชนบทขึ้นอยู่กับแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จัดการโดยรัฐ และแผนดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย

ค.ศ. 1978 OECD directorate of The Environment

ประเทศในกลุ่ม The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) หรือ องค์กรการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ได้เผยแพร่งานวิจัยด้านความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ค.ศ. 1980 INTERNATIONAL UNION FOR CONSERVATION OF NATURE: IUCN

ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก หรือ World Conservation Strategy ถูกเผยแพร่โดยองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) โดยส่วนหนึ่งของนโยบายได้กล่าวถึงการ “มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยระบุถึงสาเหตุของการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย โดยมีประการหลักๆ ได้แก่ ความยากจน จำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ความไม่เท่าเทียมทางสังคม รูปแบบและสถานการณ์ทางการค้า ทั้งนี้โดยสรุปใจความของรายงานฉบับนี้มุ่งเรียกร้องให้นานาชาติมีกลยุทธ์พัฒนาใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ค.ศ. 1983 DEVELOPMENT ALTERNATIVES

มีการก่อตั้งองค์กรทางเลือกการพัฒนา (Development Alternatives) ในประเทศอินเดีย เพื่อส่งเสริมสร้างความเท่าเทียม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม และพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ค.ศ. 1984 INTERNATIONAL CONFERENCE ON ENVIRONMENT AND ECONOMICS

การประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ โดยการประชุมดังกล่าวถูกจัดขึ้นโดยองค์กร OECD หรือ องค์กรการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา โดยการประชุมมีมติให้มีการพัฒนาส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ทั้งนี้ผลของการประชุมดังกล่าวยังส่งผลไปถึงแนวทางการเขียน The Brundtland Report หรือรายงานบันทึกลานด์อิกด้วยที่จะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ค.ศ. 1986 HEALTHY CITY by WHO

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้นำแนวคิด Healthy City นี้มาใช้ในการปฏิบัติจริงผ่านโครงการ Healthy City ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศในปียี่สิบแปดปีที่ผ่านมา เช่น แคนาดา อเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในสหภาพยุโรปหลายประเทศ โดยในโครงการเมืองที่เข้าร่วมนั้น สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และวิธีการของแต่ละเมืองเอง แต่ต้องปฏิบัติตามแนวคิดหลักๆ ของ Healthy City ของ WHO คือการดำเนินนโยบายตามหลักการพัฒนาและบำรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมอันนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนภายในเมือง การสร้างเสริมสุขภาวะจึงเป็นกุญแจหลักของ Healthy City นอกจากนี้ประเด็นสำคัญของโครงการยังมีอีกหลายปัจจัย ได้แก่ การประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการแผนพัฒนาสาธารณสุขและแผนปฏิบัติท้องถิ่น การกระจายข้อมูล การเข้าร่วมของสื่อ และอื่นๆ ซึ่งการเป็นเมืองที่สร้างเสริมสุขภาวะนั้น ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้างทางสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการยอมรับนโยบายเพื่อปรับปรุงเมืองและเจตนาารมณ์ด้านการเมืองของประชาชน การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปด้วย

ค.ศ. 1987 OUR COMMON FUTURE (THE BRUNDTLAND REPORT)

มีการเผยแพร่ The Brundtland Report หรือ Our Common Future โดยเป้าหมายของรายงานคือต้องการเน้นย้ำแนวคิดจากการสัมมนา the United Nations Conference on the Human Environment - the Stockholm Conference ซึ่งในบทที่หกของรายงานการประชุมนั้นได้พูดถึงความท้าทายของเมือง หรือ The Urban Challenge อันเป็นประเด็นที่ประชากรได้ประสบในช่วง ค.ศ. 1940 และ 1980 คือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ยังมีการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งกระตุ้นให้กลุ่มประเทศซีกโลกใต้ต้องประเมินถึงความสามารถในการผลิตและจัดการสาธาณูปโภคในเมือง นอกจากนี้รายงานดังกล่าวยังชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เมืองต่างๆ ต้องเผชิญเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นเมืองในกลุ่มประเทศซีกโลกเหนือหรือกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ และต้องการให้รัฐบาลต่างๆ หานโยบายมาตั้งรับการเป็นเมืองหรือ Urbanization ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้รายงานบริตันแลนด์นั้นเล็งเห็นว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะประกอบไปด้วย 3 เสาหลักที่สำคัญ (Sustainable Environment,n.d.) ได้แก่

1. การเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth)

การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นแลงมาด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในอุตสาหกรรมและการค้า การเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

2. ความเท่าเทียมทางสังคม (Social Equality)

การพัฒนามุ่งให้ความสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ของคนในแต่ละกลุ่มชนชั้นเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ทัดเทียมกันมากขึ้น

3. การรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmental protection)

การรักษาสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นไปที่การใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลต่างๆ มีการประยุกต์ใช้พลังงานที่ได้จากธรรมชาติมากขึ้น เช่น พลังงานลม พลังงานน้ำหรือพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดการทำลายสิ่งแวดล้อมและพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน

โดยการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นมีไว้เพื่อส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน รวมถึงมนุษยชาติกับสิ่งแวดล้อม ซึ่ง The Brundtland Report ถูกเขียนขึ้นโดยคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World commission on Environmental and Development: WCED) เพื่อรวมประเทศต่างๆ ให้เป็นหนึ่งในการพัฒนายั่งยืนด้วยกัน โดยประธานของโครงการนี้คืออดีตนายกรัฐมนตรีนอร์เวย์ “Gro Harlem Brundtland” และเป็นผู้ให้นิยามแรกของคำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” และระบุถึงปัญหาที่ซ่อนอยู่ในสังคมในด้านการลดความยากจนในประเทศรายได้ต่ำโดยที่ไม่เพิ่มภาระให้โลกหรือท้องถิ่น รายงานนี้ขึ้นเพื่อตอบปัญหาความขัดแย้งระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เพิ่มขึ้น

และระบบนิเวศวิทยาหรือด้านสิ่งแวดล้อมที่กำลังแย่ลงไปเรื่อยๆในระดับโลก โดยในรายงานได้ให้ความหมายของ การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ริตรอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไป” (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

ค.ศ. 1988 INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE (IPCC)

คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (IPCC) ถูกจัดตั้งในปีนี้โดยองค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization: WMO) ร่วมกับโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) เพื่อประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศให้รอบด้านและหาแนวทางรับมือที่นำมาปฏิบัติได้จริง โดยอ้างอิงจากข้อมูลวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน (IPCC,n.d.) โดยเริ่มแรก IPCC นั้นมีภารกิจคือการประเมินองค์ความรู้ให้ครอบคลุมทุกด้านและให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และยุทธศาสตร์และองค์ประกอบต่างๆ ในการรับมือ

โดยรายงานการประเมินองค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศฉบับแรกของ IPCC ในปี ค.ศ. 1990 นั้นได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือนานาชาติที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจึงทำให้รายงานนี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดให้มีการประชุม United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) ซึ่งมุ่งลดภาวะโลกร้อนและรับมือกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ทั้งนี้รายงานการประเมินของ IPCC ฉบับที่สองในปี ค.ศ. 1995 นั้นยังเป็นผลให้มีการเจรจาร่างอนุสัญญาสำคัญคือ พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ในปี 1997 นอกจากนี้ รายงานประเมินฉบับที่สามและสี่ก็ถูกเผยแพร่ออกมาในปี 2001 และ 2007 ตามลำดับ โดยรายงานฉบับที่สี่นั้นให้มุ่งความสนใจไปที่การบูรณาการนโยบายด้านความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความสัมพันธ์ในการบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งหนึ่งในประเด็นของการบรรเทาผลกระทบมีการกล่าวถึง Eco-intelligent Production System คือนวัตกรรมใหม่ต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยรักษาทรัพยากร โดยหนึ่งในระบบนี้คือนวัตกรรม Eco-efficient innovation ที่จะให้ผลผลิตที่ได้มาจากทรัพยากรที่น้อย สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ยืดระยะเวลาความทนทาน และประหยัดกำลังกระแสไฟระหว่างใช้ และ Eco-efficient consumption ที่จะเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อให้การบริโภคมีประสิทธิภาพและลดพลังงานและมลพิษ (IPCC,n.d.)

ค.ศ. 1990 INTERNATIONAL INSTITUTE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (IISD)

องค์กร International Institute for Sustainable Development (IISD) ถูกจัดตั้งขึ้นในประเทศแคนาดา และเริ่มตีพิมพ์รายงาน Earth Negotiations Bulletin โดยรายงานดังกล่าวเป็นรายงานข้อตกลงระดับนานาชาติในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

ค.ศ. 1992 EARTH SUMMIT (RIO SUMMIT)

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ทำการเรียกรายงานเพื่อตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายหลังจากที่ได้มีการออก Brundtland Report ไปได้ 5 ปี และมีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) ในเดือนมิถุนายน ปี 1992 ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เรียกว่า Rio Summit โดยการประชุมดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมกว่า 30,000 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากผู้นำประเทศกว่าร้อยประเทศทั่วโลก โดยจุดประสงค์ของการประชุมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป้าหมายของ Brundtland Report บรรลุผล โดยมีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาสีเขียวของโลกและเพื่อทำการอนุมัติเข้าร่วมกับอนุสัญญาหลักในด้านนิเวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและการจัดการป่า การประชุมนี้เป็นการประชุมที่สำคัญ

และนับเป็นครั้งแรกที่นำแนวคิดแบบธรรมชาติเป็นศูนย์กลางมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามการประชุมนั้นได้มุ่งเน้นไปที่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งที่เกี่ยวข้องกันมากที่สุดกลับเป็นปัญหาเรื่องการเงิน อัตราการบริโภคและความเติบโตทางประชากร เนื่องจากกลุ่มประเทศซีกโลกเหนือต่างเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม แต่กลุ่มประเทศซีกโลกใต้นั้นเรียกร้องโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อตามกลุ่มประเทศซีกโลกเหนือให้ทัน ซึ่งผลการประชุม Earth Summit นั้น โดยสรุป (Sustainable Environment,n.d.) ได้แก่

- ข้อตกลงอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD)
- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)
- หลักการในการจัดการป่าไม้ (Principles of Forest Management)
- ปฏิญญาไรโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development)

- แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลก สำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของบทบาทของท้องถิ่นและชุมชนต่อการพัฒนาในอนาคตอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการดำเนินการผ่านแผนปฏิบัติการท้องถิ่น 21 หรือ Local Agenda 21 นอกจากนี้ยังมีประโยคที่ว่า “think globally act locally” เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

ซึ่งโดยรวมแล้วข้อตกลงเหล่านี้ก็ครอบคลุมทุกแง่มุมของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการผ่านกฎหมายและข้อตกลงต่างๆ โดยข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ ในปัจจุบันยังคงมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อตัดสินใจด้านการเมืองและธุรกิจอีกด้วย

ค.ศ. 1993 FIRST MEETING ON UN COMMOTION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

การประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติถูกจัดขึ้นเพื่อเป็นการยืนยันการก่อตั้งองค์กรและเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระดับนานาชาติและอธิบายถึงบทบาท ความสามารถในการตัดสินใจระหว่างรัฐบาลด้วยกัน

ค.ศ. 1994 GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY

กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อระดมทุนเงินช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

CHINA’S AGENDA 21

ในปีเดียวกัน ประเทศจีนได้ทำการออกนโยบาย China’s Agenda 21 โดยเป็นวาระซึ่งว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ด้วยการกระทำเช่นนี้จึงถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ค.ศ. 1996 THE UNITED NATIONS CONFERENCE ON HUMAN SETTLEMENTS (HABITAT II)

จากการประชุม Habitat II ในปี ค.ศ. 1996 ที่เมืองอิสตันบูล ประเทศตุรกี ได้มีการออก Habitat Agenda หรือปฏิญญาอิสตันบูลว่าด้วยเรื่องการจัดถิ่นฐานของมนุษย์ในปี 1996 เป็นการประชุมครั้งที่สองที่จัดโดยสหประชาชาติ การประชุมครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานในช่วงเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่การประชุม Habitat I และเพื่อระบุเป้าหมายใหม่เพื่อให้เข้ากับสหัสวรรษใหม่ การประชุมครั้งนี้มีตัวแทนจาก 171 ประเทศทั่วโลกเข้าร่วม โดย Habitat Agenda นั้นได้มีการระบุข้อตกลงมากกว่า 100 ข้อ และข้อแนะนำกว่า 600 ประการทั้งนี้เนื้อหาของ Habitat Agenda พูดถึง 2 เรื่องเป็นหลักได้แก่ “ที่พักอาศัยที่เพียงพอต่อมนุษย์ทุกคน” และ “การพัฒนาการจัดถิ่นฐานที่ยั่งยืนภายใต้โลกที่ก้าวเข้าสู่

ความเป็นเมือง” มนุษยชาติเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งส่งเสริมให้ชีวิตอันมีสุขและมีคุณภาพอันเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ

ยิ่งไปกว่านั้น Habitat Agenda หรือ Istanbul Declaration จาก HABITAT II นี้ได้รับรองและขยายความเนื้อหาของ Agenda 21 ที่ได้ถูกกำหนดใน 4 ปีก่อนหน้าในการประชุม Earth Summit 1992 โดยการเน้นย้ำความสำคัญของความเป็นเมือง และปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน การจัดสรรที่อยู่และการจัดการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่พักอาศัยในโลกที่กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงระหว่าง Green และ Brown Agenda ในเนื้อหาของ Local Agenda 21 ของความเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Adriana & You,2002)

ค.ศ. 1997 ASIAN ECOLOGICAL AND FINANCIAL CHAOS

เกิดวิกฤตการเงินและระบบนิเวศน์เอเชีย การเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญในเอเชียทำให้ภูมิภาคเอเชียเผชิญปัญหาภัยแล้งอย่างหนักและหมอกควันซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้านสุขภาพและการแก้ปัญหาไฟป่าในเอเชียเป็นเงินกว่าสามพันล้านดอลลาร์ ในขณะที่เดียวกันนั้นเอเชียก็ยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ซึ่งนำไปสู่ความไม่มั่นใจในการลงรวมถึงการเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิรูปเศรษฐกิจ

ค.ศ. 1999 THIRD WTO MINISTERIAL CONFERENCE

การประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ครั้งที่สาม ถูกจัดขึ้นที่ซีแอตเติล โดยระหว่างการประชุมดังกล่าว ได้มีผู้ประท้วงกว่าหลายพันคนออกมาเรียกร้องเรื่องผลกระทบของภาวะโลกร้อนและการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวแทน WTO ซึ่งไม่ได้รับการแก้ไข การประชุมครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มีการประท้วงของผู้ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์รวมถึงการแสดงออกถึงสัญลักษณ์ของยุคใหม่ในการเผชิญหน้าระหว่างผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ค.ศ. 2000 UN MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS (MDGs)

ได้มีการประกาศเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา โดยเป้าหมายมีลักษณะเป็นเชิงปริมาณ มีความเป็นสากลและมีกรอบเวลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในปี 2015 โดยใช้ข้อมูลของพื้นฐานจากปี 1990 เป็นพื้นฐานในการวัดความก้าวหน้า โดยมีเป้าหมาย 8 เป้าหมายหลัก 18 เป้าหมายย่อย (Lomazzi, Borisch and Laaser,2014) โดยมีเป้าหมายหลักดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนและความหิวโหย (Eradicate extreme poverty and hunger)

เป้าหมายที่ 2 ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา (Achieve universal primary education)

เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี (Promote gender equality)

เป้าหมายที่ 4 ลดอัตราการตายของเด็ก (Reduce child mortality)

เป้าหมายที่ 5 พัฒนาสุขภาพของมารดา (Improve maternal health)

เป้าหมายที่ 6 ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ (Combat HIV/AIDS, Malaria and other diseases)

เป้าหมายที่ 7 รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Ensure environmental sustainability)

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก (Develop a Global Partnership for Development)

ความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษได้ถูกรายงานต่อองค์การสหประชาชาติทุกปี โดยแต่ละประเทศ (คณะกรรมการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ, n.d.) และผลการดำเนินงานได้ถูก รายงานในรายงานประจำปี 2010 ด้านเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งระบุว่ามีความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

- จากการคาดการณ์ระบุว่า ในปี 2010 มีการรายงานเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของ ประชากรโลกด้วยเงินน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ซึ่งลดลงถึงน้อยกว่าครึ่งของปี 1990 (แม้ว่าอีก 17 ประเทศยังคงอยู่ห่างไกลจากการบรรลุเป้าหมายนี้)
- เป้าหมายที่จะต้องลดสัดส่วนของประชากรที่ไม่มีน้ำสะอาดดื่มลงครึ่งหนึ่งได้บรรลุแล้ว กล่าวคือ ได้ลดลงจากร้อย ละ 24 ในปี 1990 เป็นร้อยละ 11 ในปี 2010
- ปัจจุบันทั่วโลกมีเด็กหญิงจำนวน 97 คน เข้าเรียนในโรงเรียนประถมต่อจำนวนเด็กชาย 100 คน ซึ่งมากขึ้นจาก 91 ต่อ 100 ในปี ค.ศ. 1999 และการเข้าเรียนในโรงเรียนประถมของเด็กได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญใน Sub-Saharan แอฟริกา จากร้อยละ 58 เป็นร้อยละ 76 ระหว่างปี 1999 ถึง ปี 2010

ค.ศ. 2001 FOURTH WTO MINISTERIAL CONFERENCE

การประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ครั้งที่สี่ ถูกจัดขึ้นที่เมืองโดฮา ประเทศกาตาร์โดยเป็นการ ประชุมเพื่อหารือเรื่องปฏิญญาด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

CHINA JOINS THE WTO

ประเทศจีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่ม WTO เนื่องมาจากโครงสร้างประเทศที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยทั้งนี้การเข้าร่วมของจีน อินเดียและบราซิลนับเป็นกำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก

ค.ศ. 2002 WORLD SUMMIT ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT :WSSD (RIO+10)

องค์การสหประชาชาติจัดการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development, WSSD) หรือการประชุม Rio+10 ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ติดตามการดำเนินงานตาม Agenda 21 และผลลัพธ์อื่นๆ จากการประชุม UNCED โดยที่ประชุมให้การรับรองเอกสาร 2 ฉบับ คือ Type I Outcome ซึ่งเป็นเอกสารที่มีลักษณะเป็นพันธกรณี ได้แก่ ปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration) และแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Implementation for WSSD: JPOI) และ Type II Outcome ซึ่งมีลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนหรือข้อริเริ่ม (Partnership/initiatives) เสริมเติมจากข้อตกลงระหว่างรัฐบาล และที่ประชุม WSSD มอบหมายให้ the Commission on Sustainable Development : CSD เป็นองค์กรในระดับบริหาร ที่รับผิดชอบเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้กรอบการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นเวทีในการ พิจารณาประเด็นที่เกี่ยวกับการบูรณาการ 3 เสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้แก่ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งทำหน้าที่ติดตามการดำเนินงานตามผลการประชุม WSSD โดยมีสมาชิก จำนวน 53 ประเทศ กระจายตาม เขตภูมิศาสตร์คือ เอเชีย 11 ประเทศ แอฟริกา 13 ประเทศ ลาติน อเมริกาและแคริบเบียน 10 ประเทศ ยุโรปตะวันออก 6 ประเทศและยุโรปตะวันตกและอื่นๆ 13 ประเทศ ซึ่งสมาชิกของคณะกรรมการฯ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกองค์การ

สหประชาชาติภายใต้คณะกรรมการการ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council: ECOSOC)

WORLD URBAN FORUM: WUF

ในปีเดียวกันได้มีการประชุมสหประชาชาติเรื่อง World Urban Forum (WUF) สมัยที่ 7 ซึ่งจัดโดยศูนย์เพื่อการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ เป็นการประชุมที่ถูกจัดขึ้นทุกๆ สองปีในเมืองต่างๆ มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบปัญหาเร่งด่วนที่นานาชาติกำลังเผชิญอยู่ในด้านการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ รวมถึงความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว ผลกระทบต่อเมืองชุมชน เศรษฐกิจ ภูมิอากาศและการเมือง โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ ความเท่าเทียมกันของสังคมเมืองในการพัฒนา ซึ่งมีการประเมินว่า 2 ใน 3 ของประชากรโลกนั้นอาศัยอยู่ในเมืองซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ และเป็นมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1980 - 1989 และในหลายๆ กรณี ความไม่เท่าเทียมก็เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่แน่นอน ความไม่เท่าเทียมนั้นมีอยู่ตามที่ต่างๆ ในเมือง ซึ่งเห็นได้จากความแตกต่างกันในทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยความไม่เท่าเทียมอาจเห็นได้จากประเด็นต่อไปนี้

- ชุมชนแออัดอันที่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความยากจนและความไม่เท่าเทียมของสังคมเมืองที่ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ส่วนใหญ่ จนก่อให้เกิดภาวะการขาดการเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ต่อเนื่องและเป็นตัวแทนทางการเมืองของชุมชนที่อ่อนแอ

- ความไม่เท่าเทียมทางเพศสภาพที่ยังคงอยู่ ทำให้ผู้หญิงขาดโอกาสในการศึกษาขั้นมัธยม การจ้างงานที่เหมาะสมกับความสามารถ การแสดงออกทางการเมือง อนามัยด้านการเจริญพันธุ์ ยิ่งไปกว่านั้นความไม่เท่าเทียมด้านวัยยังถูกแสดงออกผ่านการเข้าถึงการศึกษา การจ้างงานที่ไม่เท่าเทียม และโอกาสด้านความเป็นอยู่ การถูกจำกัดส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการด่วนตัดสินคนด้วยรสนิยมทางเพศ

ค.ศ. 2005 THE MILLENNIUM ECOSYSTEM ASSESSMENT

มีการประเมินระบบนิเวศแห่งสหัสวรรษ (The Millennium Ecosystem Assessment หรือ MA) เพื่อประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ และเพื่อจัดตั้งแนวทางปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ระบบนิเวศอย่างยั่งยืนและเพื่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ (Millennium Ecosystem Assessment, 2005) การประเมินระบบนิเวศแห่งสหัสวรรษหรือ MA นั้นถูกจัดตั้งโดยเลขาธิการสหประชาชาติ ในปี 2000 โดยการประเมินนี้เป็นผลงานร่วมของผู้เชี่ยวชาญกว่า 1360 คนทั่วโลก โดยผลการศึกษาถูกบันทึกไว้ในหนังสือ 5 เล่มและรายงานวิเคราะห์ 6 ฉบับ ซึ่งเขียนเกี่ยวกับการประเมินทางวิทยาศาสตร์ล่าสุดของสถานะและแนวโน้มในอนาคตของระบบนิเวศน์วิทยาโลก และระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น น้ำสะอาด อาหาร ผลผลิตจากป่า การควบคุมน้ำท่วม และทรัพยากรธรรมชาติ และทางเลือกในการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

KYOTO PROTOCOL ENTERS INTO FORCE

พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, n.d.) ถูกนำมาบังคับใช้โดยมีผลให้ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดย Kyoto Protocol มีจุดเริ่มต้นจากการที่ตัวแทนของประเทศต่างๆ จำนวนมากกว่า 160 ประเทศ เข้าร่วมประชุมในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1997 ที่เมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น เพื่อทำข้อตกลงร่วมกันในการที่จะจำกัดและลดปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gases) ในกลุ่มประเทศซีกโลกเหนือ เพื่อลดปัญหาการเกิดสภาวะโลกร้อน และเป็นการประชุมที่ต่อเนื่องมาจากการประชุมของกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (United Nation Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) ค.ศ. 1992 แต่พบว่าไม่ได้ผลในทางปฏิบัติและยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดผลบังคับในทางกฎหมาย

จึงได้มีการจัดตั้งพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ขึ้นในปี ค.ศ. 1997 เพื่อเพิ่มความเข้มข้นของพันธกรณี ผลของการประชุมสรุปว่ากลุ่มประเทศซีกโลกเหนือส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงในสัดส่วนอย่างต่ำประมาณ 5% (อ้างอิงจากข้อมูลของปี ค.ศ. 1990) ให้ได้ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2008 ถึง 2012 โดยให้เริ่มรายงานความก้าวหน้าตั้งแต่ กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 เป็นต้นไป โดยที่หลังจากอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้แล้ว จะต้องมีการประชุมสมัชชาประเทศภาคีอนุสัญญา (Conference of the Parties : COP) ขึ้นทุกปี ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกร่วมกันรักษาความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจก ในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ระบบนิเวศธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน แต่ไม่ได้กำหนดระดับหรือปริมาณก๊าซที่จะรักษาปริมาณไว้เป็นตัวเลขที่แน่นอน และเพื่อบรรลุเป้าหมายของการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน

ค.ศ. 2008 GREEN ECONOMY IDEAS ENTER THE MAINSTREAM

ช่วง 2008 ประเทศยุโรปตะวันตกซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมนั้นพยายามที่จะพัฒนาในแนวทางที่ยั่งยืน โดยนำเอาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยุติธรรมในสังคม และสิ่งแวดล้อมที่พัฒนาแล้วไว้ด้วยกัน โดยแนวทางดังกล่าวนี้นำไปสู่เศรษฐกิจแบบใหม่ นั่นคือ “เศรษฐกิจสีเขียว” โดย UNEP นิยามเศรษฐกิจสีเขียวหรือ Green Economy ไว้ว่าเป็นผลผลิตของความเป็นอยู่ของมนุษย์และความเท่าเทียมทางสังคมที่ถูกพัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นแนวทางที่ลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความขาดแคลนทางนิเวศวิทยาไปพร้อมกัน โดยเศรษฐกิจสีเขียวนั้นจัดได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งสังคมคาร์บอนต่ำ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสังคม โดยภาพรวมการเติบโตด้านรายได้และการจ้างงานของเศรษฐกิจสีเขียวถูกขับเคลื่อนด้วยการลงทุนของภาครัฐและเอกชนที่มุ่งลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนและมลพิษ และเพิ่มประสิทธิภาพพลังงานและทรัพยากร ป้องกันการสูญเสียพลังงานชีวภาพและทรัพยากรในระบบนิเวศ และเพื่อให้เกิดผลดังกล่าว ร่างนโยบายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการจัดทำขึ้นมา โดย The UNEP-led Green Economy Initiative (GEI) ถูกเผยแพร่เมื่อปี 2008 โดยร่างดังกล่าวมีใจความครอบคลุมหลายองค์ประกอบซึ่งมุ่งจะส่งเสริมการลงทุนในภาคธุรกิจสีเขียว

ค.ศ. 2009 GREEN GROWTH DECLARATION

การเติบโตสีเขียว (Green Growth) ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ต้องการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ที่ประกอบด้วยสมาชิก 34 ประเทศ พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนกลไกแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในการประชุมรัฐมนตรีของรัฐบาล 34 ประเทศและกลุ่มประชาคมยุโรป ได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันในปฏิญญาแห่งการเติบโตสีเขียว (Declaration on Green Growth) ที่รับรองหนทางสู่ความเป็นสีเขียวและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สามารถไปด้วยกันได้ (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559) รัฐมนตรีได้ลงนามในร่างดังกล่าวเพื่อรวมปณิธานด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม เทคโนโลยี และการพัฒนาไว้ในกรอบที่มีความครอบคลุม ที่ทำเช่นนี้ก็เพราะเศรษฐกิจโลกเผชิญกับความท้าทายที่มากขึ้น การลงนามนี้จึงเป็นการให้ความมั่นใจ และเป็นการให้สัญญาว่าการฟื้นฟูเศรษฐกิจนั้นจะเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้นจึงมีการที่กลุ่มประเทศ G20 มาลงนามกันจึงเป็นการกระทำที่สำคัญ และเพื่อสร้างความมั่นใจว่าการเติบโตจะเป็นไปอย่างยั่งยืนโดยเน้นแนวคิดนิเวศเชิงเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยกัน ประเทศต่างๆจึงต้องพร้อมเผชิญหน้าและมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้น เพราะหากประเทศยังไม่พัฒนาไปในแนวทางสีเขียวแล้ว การทำลายสิ่งแวดล้อมก็รังแต่จะส่งผลเสียให้แก่ความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน เห็นได้จากผลกระทบเรื่องมลพิษทางอากาศและการขาดแคลนน้ำ ความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศแบบฉับพลัน สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอยู่ในภาวะเสี่ยง (OECD, 2012)

G20 AGREES ON PHASE-OUT FOSSIL FUEL SUBSIDIES

ภาคเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของโลกได้มีการตกลงร่วมกันที่จะยุติการสนับสนุนทางการเงินของน้ำมันและเชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อื่นๆ ในระยะหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพยายามต่อต้านภาวะโลกร้อน เนื่องด้วยในแต่ละปีมีค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนด้านเชื้อเพลิงกว่า 3,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งข้อตกลงนี้สนับสนุนโดย G20 (การประชุมนานาชาติของรัฐบาลและผู้ว่าการธนาคารกลางจาก 20 กลุ่มเศรษฐกิจ ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1999 เพื่อศึกษามองภาพรวมส่งเสริมการแก้ปัญหาในระดับนานาชาติเกี่ยวกับปัญหาด้านนโยบายอันจะส่งเสริมความมั่นคงทางการเงิน) รวมทั้งรัสเซีย อินเดีย และจีน โดยมีการคาดการณ์ว่าหากยุติการสนับสนุนภายใน 2020 จะสามารถลดการปล่อยพลังงานจากก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุภาวะโลกร้อนได้ (Mason& Ennis, 2009)

ค.ศ. 2010 THE CONFERENCE OF THE PARTIES TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

การประชุมสมัชชาภาคีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางอากาศครั้งที่ 16 ถูกจัดขึ้นที่ เมืองกังกุน ประเทศเม็กซิโก เพื่อเรียกร้องให้มีการก่อตั้งกองทุน Green Climate และศูนย์ Climate Technology Center และเครือข่ายหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ค.ศ. 2012 THE UNITED NATIONS CONFERENCE ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT : UNCSD (RIO+20)

ในปี 2012 มีการประชุมนานาชาติด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกครั้งคือ The United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD) หรือที่รู้จักในนาม Rio+20 ซึ่งเป็นการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน นั้นเป็นการประชุมนานาชาติครั้งที่ 3 ในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีจุดหมายเพื่อก่อให้เกิดความปรองดองระหว่างเป้าหมายด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชนโลก เจ้าภาพคือบราซิล โดยการประชุมนี้เป็นการรายงานผลการดำเนินงานตลอด 20 ปีหลังการประชุมในปี 1992 (Earth Summit / United Nations Conference on Environment and Development (UNCED)) การประชุมดังกล่าวนี้เป็นการประชุมที่มีเพื่อการสมมนาปัญหาระดับนานาชาติ และออกเอกสารนโยบายซึ่งเป็นผลจากการประชุมเพื่อให้แนวทางแก่นโยบายสิ่งแวดล้อมโลก โดยหัวข้อการประชุมในครั้งนี้ ได้แก่

- เราจะสร้างเศรษฐกิจสีเขียวได้อย่างไร ทั้งนี้ก็เพื่อบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและขจัดความยากจน รวมถึงให้การสนับสนุนกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ที่จะนำประเทศเหล่านั้นไปสู่เส้นทางการพัฒนาสีเขียว
- เราจะปรับปรุงพัฒนาการร่วมมือระดับนานาชาติในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการสร้างขอบเขตงานในการทำงานร่วมกันได้อย่างไร

โดยผลการประชุมเบื้องต้น คือเอกสารแบบไม่มีผลผูกพันที่ชื่อว่า “The Future we want” ซึ่งเป็นรายงานสรุปเนื้อหาจำนวน 49 หน้า ภายในรายงาน หัวหน้าจากภาครัฐกว่า 192 รัฐบาลได้ลงนามที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองและประกาศตนยอมรับเพื่อส่งเสริมอนาคตที่ยั่งยืน ทั้งนี้เอกสารดังกล่าวยังคงเน้นย้ำแผนปฏิบัติการเหมือนใน Agenda 21 อยู่

ค.ศ. 2015 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS : SDGs

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ใน 5 องค์ประกอบ (5 Ps) ได้แก่ คน (People), ความเจริญ มั่งคั่ง (Prosperity), ความเป็นพันธมิตร (Partnership), ความสงบ สันติสุข (Peace) และ การปกป้องโลก (Planet) องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)

ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2015 ถึงเดือนสิงหาคม 2530 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายคือ

เป้าหมายที่ 1 จัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่

เป้าหมายที่ 2 จัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3 ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพะในการดำรงชีวิต และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของคนในทุกช่วงอายุ

เป้าหมายที่ 4 ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6 ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7 ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 พืชพันธุ์ ปุระณ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ค.ศ. 2016 UNITED NATIONS CONFERENCE ON HOUSING AND SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT: HABITAT III

การประชุมนานาชาติด้านการตั้งถิ่นฐานมนุษย์หรือ United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development: Habitat III จะจัดขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ.2016 ณ เมืองกีโต ประเทศเอกวาดอร์ โดยสมาชิกใหญ่แห่งสหประชาชาติ (the United Nations General Assembly) จัดการประชุมครั้งนี้ขึ้นเพื่อให้ทั่วโลกตระหนัก

ถึงความเป็นเมืองอย่างยั่งยืน (sustainable urbanization) และให้ความสำคัญต่อการนำวาระแห่งชาติฉบับใหม่ซึ่งเน้นประเด็นด้านเมือง หรือ The New Urban Agenda ที่ได้มีการปรับปรุงจาก the Habitat Agenda of Istanbul ในปี 1996 นั้นมาปฏิบัติจริง โดยจุดประสงค์หลักของการประชุมในครั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจในข้อตกลงทางการเมืองในการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนฉบับใหม่ กำหนดเป้าหมายเพื่อระบุและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาด้านอื่นๆ โดยผลการประชุมนี้จะจัดทำออกมาในรูปแบบเอกสารสรุปการประชุมที่มีเนื้อหาตรงไปตรงมา กระชับและนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งก่อนหน้าการจัดประชุมมีการเตรียมความพร้อมก่อนหน้าการประชุมใหญ่สองครั้ง (PrepCom1 และ PrepCom2) ในปี 2014 และ 2015

กล่าวโดยสรุปสำหรับการพัฒนาของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทสากลอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เข้ามามีบทบาทในปี 1987 ผ่าน Brundtland Report ที่มีการให้คำนิยามการพัฒนาอย่างยั่งยืนและกำหนดกรอบแนวความคิดผ่าน 3 เสาหลัก คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) ความเท่าเทียมทางสังคม (Social Equality) และการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม (Environmental protection) และต่อมาหลังจากนั้นในการประชุมนานาชาติต่างๆก็ได้้นำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาเป็นกรอบในการประชุมร่วมด้วย ซึ่ง รายงานบรรษัทแลด์นั้นยังได้ส่งอิทธิพลต่อการประชุม Earth Summit ที่ Rio ในปี 1992 และ UN Conference on Environment and Development ที่ Johannesburg, South Africa ในปี 2002 อย่างมาก โดยมีการอ้างอิงความหมายของคำว่าพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว นอกจากนั้นยังมีการประชุมหรือข้อตกลงต่างๆร่วมกันในประเด็นที่เป็นรายละเอียดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทต่างๆ ร่วมด้วย โดยความท้าทายในอนาคตที่ระดับสากลให้ความสำคัญล่าสุดอาจเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามการตั้งเป้าหมายของประชาคมโลกร่วมกันหรือ Sustainable Development Goals (SDGs) 2030 ในการจัดการกับปัญหาต่างๆของโลกร่วมกันซึ่งอาจเป็นการท้าทายในการที่จะบรรลุเป้าหมายให้ครบทุกด้านได้อย่างไร

2.2 กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล

จากการทบทวนเอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมในมิติที่กว้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านด้วยกัน คือ ความน่าอยู่ (Livable) ความคงอยู่ได้หรือการมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco-Efficiency) ความเท่าเทียม (Fair หรือ Equality) การปกครองเมือง (Urban Governance) และการเป็นเมืองยั่งยืน (Sustainable City) โดยมีรายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 2.2 ดังนี้

1. LIVABLE

HEALTHY CITY

health-supportive environment, good quality of life, safety & health, environmental regulations
global climate change, basic sanitation & hygiene needs, access to potable water & healthcare
crisis management, environmental justice

- 1 continually creating and improving those physical and social environments & expanding those community resources which enable people to mutually support each other in performing all the functions of life and developing to their maximum potential.
- 2 reliable in infrastructure and services, including water supply, waste management, transport, communications and energy supply
- 3 healthy educated workforce with appropriate skills
- 4 appropriate regulatory frameworks, which define and enforce non-discriminatory locally appropriate minimum standards for the provision of safe and healthy workplaces and the treatment and handling of wastes and emissions
- 5 the waste produced is recycled or disposed of in ways that do not damage the wider environment

2. VIABLE-ECOEFFICIENCY

ECO CITY, LOWCARBON CITY

resource efficiency, product stewardship
life-cycle management products to services

Environmentally sustainable urbanization

- 1 greenhouse gas emissions are reduced & serious climate change mitigation and adaptation actions (including disaster risk reduction) are implemented;
- 2 urban sprawl is minimized and more compact towns and cities served by public transport are developed
COMPACT CITY, NEW URBANISM
- 3 non-renewable resources are sensibly used and conserved;
- 4 renewable resources are not depleted;
- 5 the energy used and the waste produced per unit of output or consumption is reduced;
- 6 the ecological footprint of towns and cities is reduced. Only by dealing with urbanization within regional, national and even international planning and policy frameworks can these requirements be met.

4. URBAN GOVERNANCE

ENVIRONMENT

clean air
water & land emission reductions
zero waste, biodiversity

1. LIVABLE

SOCIAL

diversity
human rights
community outreach
indigenous communities
labor relations

2. VIABLE

ECONOMIC

innovation
capital efficiency
risk management
margin improvement
growth enhancement
total shareholder return

5. SC

3. FAIR

3. FAIR-EQUALITY

INCLUSIVE CITY

job creation, skill enhancement, local economic impacts
social investments, business ethics, security

- 1 access to land or premises in appropriate locations with secure tenure
- 2 financial institutions & markets capable of mobilizing investment & credit
- 3 legal system which ensures competition, accountability & property rights
- 4 equal access to and fair and equitable provision of services
- 5 social integration by prohibiting discrimination and offering opportunities and physical space to encourage positive interaction
- 6 gender and disability sensitive planning and management
- 7 the prevention, reduction and elimination of violence and crime

4. URBAN GOVERNANCE

citizen participation, democratization of decision-making & awareness of social & economic rights among ordinary people, partnership at neighborhood level, monitoring & evaluation (3Es: Efficient, Effective, Equity)

5. SUSTAINABLE CITY

LA21: BRIDGE BROWN & GREEN AGENDA

- 1 developing renewable energy
- 2 striving for carbon-neutral cities
- 3 developing distributed power & water systems;
- 4 increasing photosynthetic spaces as part of green infrastructure

- 5 improving eco-efficiency
- 6 increasing a sense of place
- 7 developing sustainable transport
- 8 developing 'cities without slums'

EUROPEAN EFFORTS (RSFC)

2030 SDG (PEOPLE, PLANET, PROSPERITY, PEACE, PARTNERSHIP)

(GOAL11: MAKE CITY INCLUSIVE, SAFE, RESILIENCE & SUSTAINABLE)

- 1 By 2030, ensure access for all to adequate, safe and affordable housing and basic services and upgrade slums
- 2 By 2030, provide access to safe, affordable, accessible and sustainable transport systems for all, improving road safety, notably by expanding public transport, with special attention to the needs of those in vulnerable situations, women, children, persons with disabilities and older persons
- 3 By 2030, enhance inclusive and sustainable urbanization and capacity for participatory, integrated and sustainable human settlement planning and management in all countries
- 4 Strengthen efforts to protect and safeguard the world's cultural and natural heritage
- 5 By 2030, significantly reduce the number of deaths and the number of people affected and substantially decrease the direct economic losses relative to global gross domestic product caused by disasters, including water-related disasters, with a focus on protecting the poor and people in vulnerable situations

- 6 By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management
- 7 By 2030, provide universal access to safe, inclusive & accessible, green and public spaces, in particular for women and children, older persons and persons with disabilities
- 8 Support positive economic, social & environmental links between urban, peri-urban and rural areas by strengthening national and regional development planning
- 9 By 2020, substantially increase the number of cities & human settlements adopting & implementing integrated policies & plans towards inclusion, resource efficiency, mitigation and adaptation to climate change, resilience to disasters, and develop and implement, in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030, holistic disaster risk management at all levels
- 10 Support least developed countries, including through financial and technical assistance, in building sustainable and resilient buildings utilizing local materials

5. SUSTAINABLE CITY (cont')

HABITAT III NEW URBAN AGENDA

(urbanization & sustainable development)

- 1 Development enablers: framework of forces of urbanization i.e. national urban policy; laws, institutions and systems of governance; & the broad urban economy
- 2 Operational enablers: 3-legged approach local fiscal systems, urban planning, & basic services and infrastructure (outcome: land use & resource managed)

RIO +20 (EARTH SUBMIT 2012)

(green economy & new sustainable development)

- 1 How to build a green economy to achieve sustainable development & lift people out of poverty, including support for developing countries that will allow them to find a green path for development.
- 2 How to improve international coordination for sustainable development by building an institutional framework.

ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนในระดับสากล

2.2.1 ความน่าอยู่ (Livable)

แนวคิดความน่าอยู่ในบริบทของนานาชาติเน้นการทำให้เกิดเมืองน่าอยู่ผ่านการเป็นเมืองเสริมสร้างสุขภาพ คือ

เมืองเสริมสร้างสุขภาพ (Healthy City)

การจะเป็นเมืองเสริมสร้างสุขภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านการคำนึงถึงสุขภาพของคนในเมือง เช่น การผลักดันให้เกิดความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลดีต่อสุขภาพของคนในเมือง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในเมือง การมีสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัยในชีวิต การเป็นเมืองที่คำนึงด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การสร้างสุขอนามัยและสุขลักษณะอันดีภายในเมือง การที่คนในเมืองสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาด และการบริการด้านสุขภาพ และมีการจัดการในภาวะวิกฤตทางสุขภาพ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยแนวทางต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น

1.1. การสร้างและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง และการขยายทรัพยากรที่ชุมชนต้องการ โดยมีใช้เป็นไปเพื่อประเด็นสุขภาพเท่านั้น แต่ยังหมายถึงเพื่อการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือกันและกันได้เองในการดำเนินชีวิตทุกมิติ และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนไปได้สูงสุด

1.2. การมีบริการและโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อถือได้ อาทิเช่น มีน้ำประปาที่สะอาดเพื่ออุปโภคบริโภค การจัดการของเสียที่เป็นระบบไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในเมือง ระบบขนส่งที่ดีและมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ครอบคลุม และการจัดสรรแหล่งพลังงานที่เหมาะสม

1.3. การที่เมืองมีแรงงานที่มีความรู้ด้านสุขภาพที่ดี มีทักษะที่เหมาะสมในการทำงาน

1.4. การมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงานอันจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดีของสถานที่ทำงาน และการจัดการของเสียและสารพิษ

1.5. การที่เมืองเน้นการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่หรือการมีวิธีการกำจัดของเสียที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนภายในเมือง

2.2.2 ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)

ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจในเมืองจะเกิดได้จากเมืองที่มีคุณลักษณะเช่น เมืองนิเวศน์ (Eco City) เมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) เมืองกระชับ (Compact City) และแนวคิดลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism)

จะต้องมีลักษณะของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การมีสินค้าที่มีบริการและการดูแลอย่างครบวงจร และการมีกระบวนการจัดการวงจรผลิตภัณฑ์โดยรวมตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ การใช้งาน ไปจนถึงการกำจัดอย่างถูกวิธี โดยรวมแล้วคือมีแนวทางที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเมือง ยกตัวอย่างเช่น ในเมืองนั้นต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆ ภายในเมือง ลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีความร้ายแรงและสร้างให้เกิดการปรับตัวของคนและเมืองในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น พยายามลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) โดยสร้างให้เกิดเมืองกระชับ (Compact City) และส่งเสริมให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความทันสมัย นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับการผลักดันให้ในเมืองใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป โดยเน้นการใช้ทรัพยากรหรือพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ลดการใช้พลังงานและสร้างขยะภายในเมืองให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติ ไปจนถึงการวางแผนในระดับนานาชาติ

2.2.3 ความเท่าเทียม (Fair-Equality)

การจะทำให้เกิดความเท่าเทียมในเมืองได้นั้น ควรเน้นให้เกิดความเป็นเมืองสำหรับทุกคน (Inclusive City) คือเมืองที่เน้นให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่สำหรับทุกคน เน้นการเพิ่มทักษะในการทำงานของแรงงานภายในเมือง คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่อาจเกิดขึ้น เน้นการลงทุนทางด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ การมีจรรยาบรรณทางธุรกิจร่วมกับผู้อื่น และมีความมั่นคงปลอดภัยสำหรับประชาชนทุกคน โดยสามารถผลักดันให้เกิดเมืองสำหรับทุกคนได้โดยการเน้นให้มีการเข้าถึงที่ดินหรือสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมผ่านการถือครองที่ดินอย่างมั่นคงของประชาชน โดยมีองค์กรทางการเงินและความสามารถทางการตลาดเพื่อขับเคลื่อนการลงทุน ผลักดันให้มีกฎหมายที่จะทำให้คนในเมืองมีความมั่นใจในการแข่งขันในตลาด สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ และเกิดสิทธิในทรัพย์สินสมบัติ นอกจากนี้ยังอาจจะเป็นเมืองที่เน้นให้เกิดการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรม ยับยั้งการเลือกปฏิบัติในสังคม ให้โอกาสและพื้นที่ในการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันของคนในเมือง มีการวางแผนและการจัดการในประเด็นเพศสภาพและความบกพร่องด้านร่างกาย รวมถึงการป้องกัน การลด การกำจัดความร้ายแรงและอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนภายในเมือง

2.2.4 การปกครองเมือง (Urban Governance)

การจะทำให้เกิดแนวคิดว่าด้วยการปกครองเมืองได้นั้น จะต้องเน้นให้เกิดเมืองที่ภาคประชาชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการตัดสินใจหรือกระทำการต่างๆ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของประชาธิปไตย การตระหนักในด้านสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนทั่วไป ส่งเสริมให้มีการร่วมมือในบริบทของละแวกบ้านหรือบ้านใกล้เคียง สร้างการติดตามและประเมินผลในด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญของหลัก 3Es คือ การมีประสิทธิภาพ (Efficient) การมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และการมีความเท่าเทียม (Equity) ภายในเมือง (UN, 2016)

โดยจากเอกสารนโยบายของ Habitat III Policy Unit 4 ได้ระบุถึง การปกครองเมือง (Urban Governance) ความสามารถและการพัฒนาองค์กร (Capacity and Institutional Development) ว่าแนวทางที่จะนำไปสู่การปกครองเมืองจะต้องพิจารณา 5 ด้านหลักด้วยกัน ดังนี้

1) การกำหนดวิสัยทัศน์และกรอบการทำงานของนโยบายเมืองที่ทำไปสู่ New Urban Agenda

โดยจะต้องพึงพากรอบการทำงานที่เหมาะสมของเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และประสิทธิภาพในการปกครองเมือง ดังต่อไปนี้

(1) มุ่งให้เกิดการปกครองเมืองในรูปแบบใหม่ เนื่องจากการปกครองเมืองประกอบไปด้วยกลุ่มของสถาบัน แนวทาง กฎเกณฑ์และเครื่องมือในการจัดการที่หลากหลาย มีความจำเป็นที่จะต้องทำการตัดสินใจแบบเปิดเผย ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมกับทุกๆ คน โดยการปฏิบัตินั้นควรกระทำผ่านการมีตัวแทนทางประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกระดับ โดยต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาคไปจนถึงระดับชาติ ไม่ให้พื้นที่ส่วนใดถูกละเลยไป โดยในปัจจุบันการปกครองเมืองประสบปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสุขภาพของผู้คน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความไม่เท่าเทียมกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึงพาการสร้างขีดความสามารถในการรับมือของแต่ละท้องถิ่น และคำนึงถึงความซับซ้อนและความเฉพาะของเมืองที่มีความหลากหลายและควรมีรูปแบบในการปกครองเมืองที่แตกต่างกัน

(2) เป้าหมายของการปกครองเมืองในรูปแบบใหม่ ควรนำไปสู่สิทธิในเมือง หรือ right to the city และควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม ที่จะช่วยป้องกันการเสื่อมถอยของทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มความท้าทายของประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งควรคำนึงถึงผลประโยชน์ทางสังคมมากกว่าผลกำไร และทำการเชื่อมโยงพื้นที่เมืองและพื้นที่ชายขอบต่างๆ ให้เกิดความเท่าเทียม ให้เกิดการเข้าถึงบริการในทุกๆ พื้นที่

(3) คุณลักษณะของการปกครองเมืองรูปแบบใหม่ การบริหารจัดการนั้นจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตยและความทั่วถึงในการให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะการ

คำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง มีการวางแผนระยะยาวและมีการบูรณาการแผนในทุกๆระดับ มีการคำนึงถึงการประสานการทำงานในระดับต่างๆ ที่มีความซับซ้อน โดยคำนึงถึงทุกๆ พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือพื้นที่ชนบท หน่วยงานต่างๆ ควรมีความชำนาญหรือทักษะเฉพาะในการจัดการกับพื้นที่ของตนเอง และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาให้เกิดความโปร่งใส ความถูกต้อง และการมีส่วนร่วม โดยยุคของการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีนี้อาจทำให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจมีความสนใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากล่างขึ้นบน (bottom up) ได้

2) ความท้าทายในนโยบาย

ในด้านความท้าทายในนโยบายที่เกิดขึ้นนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มความซับซ้อนในการปกครองเมือง โดยเฉพาะการบูรณาการการทำงานในทุกๆระดับเพื่อตอบรับกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่เกิดขึ้น เพราะมีความซับซ้อนของปัญหารวมถึงสถานการณ์ในแต่ละท้องถิ่นที่มีความเฉพาะ ซึ่งนโยบายที่มาจากส่วนกลางมีความจำเป็นที่ท้องถิ่นจะต้องปรับให้เข้ากับพื้นที่ของตนเอง ทำการวางแผนและจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและการกระจายเงินทุนไปในแต่ละท้องถิ่นให้ตอบรับกับความต้องการที่สำคัญและจำเป็นอย่างมีความเหมาะสม การนำข้อมูลหมายต่างๆ และกรอบการทำงานของแต่ละสถาบัน มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของแต่ละท้องถิ่น กฎหมายที่ดีจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับกรอบการทำงานของแต่ละสถาบัน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปกป้องทรัพย์สินของสาธารณะเพื่อคนส่วนรวม ประเด็นด้านขอบเขตการปกครองเมืองในระดับต่างๆที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมและการถูกกีดกันในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย การที่สังคมและการเมืองขาดเสถียรภาพ ซึ่งรวมถึงความไม่โปร่งใสของภาครัฐอีกด้วย โดยเน้นย้ำให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งจากภาครัฐและเอกชน ผลักดันให้เกิดการติดตามและการประเมินผลในนโยบายของเมืองให้ดีและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

3) การจัดลำดับความสำคัญของนโยบายเพื่อไปสู่การปฏิบัติที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมสำหรับ New Urban Agenda

โดยการผลักดันให้เกิดกรอบการทำงานในหลากหลายระดับที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปกครองเมือง เน้นย้ำให้เกิดการกระจายอำนาจที่ครอบคลุมและเกิดการพัฒนาที่เหมาะสมในพื้นที่ห่างไกล ส่งเสริมให้เกิดการนำนโยบายระดับชาติมาปรับใช้กับแผนในระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้คนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองและผลักดันให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม เพื่อให้การปกครองเมืองมีความมั่นคงและนำเทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้กับการปกครองเมือง ให้เข้าถึงคนในทุกๆ ระดับ

4) การปฏิบัติสำหรับผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถาบัน

ควรทำหน้าที่เน้นให้เกิดการพัฒนาในองค์กรท้องถิ่นเป็นหลัก ให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และปฏิบัติตามรัฐบาลกลางที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน ย้ำให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ผ่านการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและร่วมกันบริหารจัดการเมือง เหล่าสถาบันทางการศึกษาต่างๆ ควรให้ความรู้และต้นตัวในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ดีแก่ท้องถิ่น ในด้านภาคเอกชนควรคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและให้ความช่วยเหลือกับภาคส่วนอื่นๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับภาครัฐ และให้บทบาทแก่องค์กรทางการเงินหรือหน่วยงานพัฒนาระหว่างประเทศได้รับรู้และเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาพร้อมกับท้องถิ่น

5) การออกแบบนโยบาย การนำไปปฏิบัติและการติดตามผลในการออกแบบนโยบาย การปฏิบัติและการติดตามผลนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงกรอบของการทำงานที่ประกอบด้วยหน่วยงานหลายระดับของการปกครอง ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับชาติ โดยเน้นให้เกิดการกระจายอำนาจที่ดีแก่แต่ละระดับเหล่านี้เพื่อให้สามารถออกแบบนโยบาย ทำการปฏิบัติและติดตามผลอย่างถูกต้องและเหมาะสม ผ่านการบูรณาการที่ดีระหว่างแต่ละระดับ ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการรับมือกับการปกครองเมืองในแต่ละท้องถิ่น และติดตามผลจากนโยบายและการปฏิบัติในในระยะยาว

2.2.5 เมืองยั่งยืน (Sustainable City)

แนวคิดเมืองยั่งยืน เน้นการสร้างความยั่งยืนในเมืองผ่านแนวทางที่หลากหลายด้วยกัน เริ่มตั้งแต่รายงาน Our Common Future หรือที่เรียกว่า Brundtland Report ที่มีการนำรายงานฉบับนี้ไปสู่การประชุมระดับโลกจนเกิดแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Local Agenda 21) จนต่อมาถึงการลงนามใน Rio +20 (Earth Summit 2012) และยังมีแนวทางอื่นๆ คือ 2030 SDG, Goal11, Habitat III New Urban Agenda และ European Efforts โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Local Agenda 21 หรือ แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน นับเป็นแผนแม่บทของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยแต่ละเมืองนั้นควรปฏิบัติตามแนวทางต่างๆเพื่อไปสู่การเป็นเมืองยั่งยืน โดยการเน้นพัฒนาพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผลักดันให้เกิด Carbon-Neutral Cities คือ การที่เมืองมีการหักลบกันระหว่างปริมาณคาร์บอนที่ปล่อยออกมากับปริมาณที่ถูกดูดซับหรือผ่านการซื้อคาร์บอนเครดิตจากกิจกรรมภายในเมืองนั้นๆ ให้เท่ากับศูนย์ เน้นการพัฒนาการกระจายพลังงานและระบบน้ำภายในเมือง สนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจของเมืองที่มีประสิทธิภาพ สร้างสัมผัสแห่งความเป็นพื้นที่ (Sense of Place) ปรับปรุงระบบขนส่งให้เกิดความยั่งยืนในการใช้งานและการให้บริการ รวมถึงดำเนินการพัฒนาเมืองไร้สัมผัสเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยภายในเมือง

โดยรูปแบบของ Local Agenda 21 แบ่งออกเป็น 2 ด้านหลักด้วยกันแต่มีความสัมพันธ์กัน คือ (1) The Green Agenda ที่คำนึงด้านระบบธรรมชาติ โลก ภูมิภาคและท้องถิ่น ในระยะยาว ที่ใช้เพื่อตอบสนองการบริการในเมือง ผ่านแนวทางต่างๆ เช่น ระบบนิเวศน์ที่ให้พื้นที่เปิดโล่งสีเขียว ที่ใช้เพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและการนันทนาการในเมือง ระบบน้ำที่เมืองใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและการจัดการของเสีย การคำนึงสภาพอากาศและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่ดีสุขภาพที่ดีแก่คนในเมือง บริการของระบบนิเวศน์อื่นๆ ที่รวมถึงเกษตรกรรมและป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารแก่เมือง (2) The Brown Agenda ที่คำนึงถึงด้านระบบของมนุษย์ที่จะทำให้เมืองเกิดความสุขภาพดีและน่าอยู่โดยเฉพาะหน้า ผ่านแนวทางต่างๆ เช่น ระบบจัดการขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลวและของเสียในอากาศ ระบบของพลังงานที่ก่อให้เกิดพลัง ความร้อน ความเย็นและแสงสว่างสำหรับการใช้งานต่างๆภายในเมือง ระบบขนส่งที่จะทำให้เกิดความเคลื่อนไหวภายในเมือง รวมไปถึงเชื้อเพลิงต่างๆ อาคารและวัสดุต่างๆที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตในเมือง

สืบเนื่องจาก Local Agenda21 ส่งผลให้เกิดการประชุม Rio +20 (Green Economy & New Sustainable Development) คือการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Environment and Development- UNCED) หรือ Earth Summit ซึ่งระบุถึงแนวทางการพัฒนาไปสู่เมืองยั่งยืนว่า ควรเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบใหม่ๆ กล่าวคือเราจะสามารถสร้างเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ก่อให้เกิดการประสบความสำเร็จและช่วยยกระดับประชาชนจากความยากจน อาทิเช่น การให้การสนับสนุนประเทศที่กำลังพัฒนาในการที่จะทำให้ประเทศเหล่านั้นพบกับเส้นทางแห่งการพัฒนาสีเขียวได้อย่างไร และเราจะสามารถปรับปรุงการประสานงานระดับนานาชาติสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยทำการสร้างกรอบการทำงานของสถาบันต่างๆ ภายในเมืองได้อย่างไร

แนวทางอื่นๆของการผลักดันให้เกิดความยั่งยืนของเมืองที่น่าสนใจ ประกอบด้วย 2030 SDG : Sustainable Development Goal หรือเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะมุ่งให้บรรลุภายในปี ค.ศ. 2030 และมีการเน้นในประเด็น 5P(s) คือ People (ประชาชน), Planet (โลก), Prosperity (ความมั่งคั่ง) Peace (ความสงบสุข) และ Partnership (การเป็นหุ้นส่วน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเป้าหมายที่ 11 ที่เกี่ยวข้องกับเมืองโดยตรงคือ Goal 11: Make City Inclusive, Safe, Resilience & Sustainable เป้าหมายเพื่อให้เมืองเป็นเมืองของทุกคน ส่งเสริมแนวคิดพลวัตและยั่งยืน โดยมีเนื้อหาโดยรวมดังนี้

การสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของเมือง มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย การยกระดับชุมชนแออัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เน้นให้บริการในด้านระบบขนส่งที่มีความปลอดภัย ประชาชนมีกำลังทรัพย์เพียงพอสำหรับการจ่ายค่าเดินทางและทำการปรับปรุงความปลอดภัยของถนน ซึ่งสามารถกระทำได้ โดยการขยายและพัฒนาระบบขนส่งมวลชน ประกอบกับการพิจารณาความต้องการของกลุ่มเปราะบาง เช่น สตรี เด็ก คนที่มีความผิดปกติทางร่างกายและกลุ่มผู้สูงอายุในการใช้ระบบขนส่งมวลชน ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน สร้างการวางแผนและจัดการการตั้งถิ่นฐานที่มีความยั่งยืนและบูรณาการในทุกๆ ประเทศ เน้นการลดจำนวนการเสียชีวิต จำนวนของคนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงลดมูลค่าความเสียหายทางธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับโลกจากการเกิดภัยพิบัติ เช่น ภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ โดยเน้นในการให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มที่มีความเปราะบาง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อประชากรเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาวะทางอากาศและการจัดการขยะของท้องถิ่นและอื่นๆ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อคนทุกกลุ่มและมีความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็ก สตรี คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย การพัฒนาเมืองก็ไม่ควรแยกขาดจากชนบท ควรสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมต่อในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการวางแผนพัฒนาเมืองในระดับชาติและภูมิภาค โดยทั้งหมดนี้ควรปฏิบัติให้ประสบผลภายในปี ค.ศ. 2030

นอกจากนี้ ภายในปี ค.ศ. 2020 ควรส่งเสริมให้เกิดจำนวนเมืองที่สามารถนำไปปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น โดยแผนดังกล่าวเป็นแผนที่มีการรวบรวมด้านการตอบสนองความต้องการคนทุกกลุ่ม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดผลกระทบไปจนถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ มีความสามารถในการรองรับการเกิดภัยพิบัติ ในกรอบการทำงานแบบองค์รวมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 นอกจากนี้ยังต้องการสนับสนุนกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ทางการเงินและเทคนิคเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีความพลวัตโดยปรับใช้กับวัตถุประสงค์ที่ท้องถิ่นมี

ในส่วนของ Habitat III New Urban Agenda (Urbanization & Sustainable Development) นั้นคือการประชุมนานาชาติที่เน้นเรื่องที่อยู่อาศัยและการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน Habitat III นี้เน้นในด้านกระบวนการเป็นเมืองและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในใจความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองยั่งยืนพิจารณาถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2 กลุ่มด้วยกัน กล่าวคือ ผู้ที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา (Development Enablers) ว่าควรคำนึงถึงกรอบการทำงานของกระบวนการเป็นเมืองในการผลักดันให้เกิดความยั่งยืน เช่น นโยบายด้านเมืองในระดับชาติ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานและระบบการปกครอง รวมถึงเศรษฐกิจในภาพรวม และอีกตัวแสดงคือ ผู้ที่เอื้อให้เกิดการปฏิบัติ (Operational Enablers) โดยกลุ่มนี้ควรเน้นการพิจารณาในเป้าหมาย 3 ขาที่จะนำไปสู่การจัดการระบบการเงินท้องถิ่นได้ ซึ่งประกอบด้วย การผังเมือง บริการขั้นพื้นฐานและโครงสร้างพื้นฐานภายในเมือง อันจะทำให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการทรัพยากรภายในเมือง

2.3 ตัวอย่างการขับเคลื่อนเมืองยั่งยืนในบริบทสากล

การขับเคลื่อนเมืองยั่งยืนในบริบทสากลนั้นก็มีอีกแนวทางที่น่าสนใจคือ ความพยายามของยุโรปในการไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (European Effort) ซึ่งเริ่มต้นในช่วงปีค.ศ. 1990 โดยยุโรปมีแนวทางในนำเมืองให้เกิดความยั่งยืนจำนวนมาก ผ่านการลงนามและการประชุมต่างๆ และยังมีการพิจารณาแนวทางต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายและครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ของเมือง (Pathway) ประกอบด้วย ด้านการติดตามและการประเมินผล ด้านภูมิอากาศและพลังงาน ด้านการบริหาร และการมีส่วนร่วม ด้านการปรับตัวและความเป็นพลวัต ด้านการบูรณาการจัดการ ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศน์ ด้านการผังเมือง ด้านการเคลื่อนที่และการขนส่ง ด้านการจัดหาความยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ด้านสุขภาพ และด้านสังคมที่มีความทั่วถึง

ผู้วิจัยยังได้ยกตัวอย่างเมืองที่ขึ้นชื่อว่ามีที่ยั่งยืนในด้านต่างๆ 10 เมืองจากทั่วโลก อ้างอิงจาก CO.Exist (2013) หน่วยงานด้านสื่อที่มุ่งเน้นไปยังการเปลี่ยนแปลงต่างๆของโลกในปัจจุบัน ซึ่งได้กล่าวถึงเมืองยั่งยืนจากเมืองต่างๆทั่วโลก โดยสามารถแจกแจงตามแนวทางของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (จากแผนภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนในระดับสากล) ได้ 2 ด้านคือ ความน่าอยู่ (Livable) ที่คำนึงด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency) ที่คำนึงด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ดังนี้

ด้านความน่าอยู่ (Livable) ประกอบด้วย 6 เมืองด้วยกัน คือ

1. Copenhagen: ด้านการวางแผนและการตรวจวัดปริมาณคาร์บอน

Copenhagen ได้รับรางวัลด้านการวางแผนและการตรวจวัดปริมาณคาร์บอน จากความพยายามด้านแผนสำหรับรองรับภูมิอากาศ เป็นความพยายามที่จะทำให้เมืองเกิดการลดคาร์บอนทั้งหมดภายในปี ค.ศ. 2025 ถ้าหากสามารถยับยั้งการปล่อยคาร์บอนได้ถึง 400,000 ตัน Copenhagen ก็จะกลายเป็นเมืองที่มีการปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์แห่งแรกของโลก

2. Mexico City: ด้านคุณภาพอากาศ

แม้ Mexico City จะเคยเป็นหนึ่งในเมืองที่ก่อมลภาวะมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่สามารถได้รับรางวัลคุณภาพอากาศจาก ProAire โปรแกรมที่พิจารณาถึงการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และมลพิษทางอากาศที่สามารถลดลงได้อย่างรวดเร็วภายในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา จากทุกๆอย่างที่ทำให้เกิดการลดการปล่อยมลพิษ เช่น ยานพาหนะ เพื่อช่วยลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบหรือไร้ทิศทาง ซึ่งเป็นข้อพิสูจน์ว่าแผนที่มีความชัดเจนจะสามารถปรับปรุงคุณภาพอากาศได้เป็นอย่างดี

3. New York: ด้านการปรับตัวและส่งเสริมแนวคิดพลวัตของเมือง

New York ได้รับรางวัลในหมวดหมู่การปรับตัวและพัฒนาเมืองไปตามแนวคิดการสร้างพลวัต อันเห็นได้จากการวางแผนปฏิบัติการหลังเฮอริเคนแซนดี้ที่มีชื่อเสียง ซึ่งโปรแกรมนี้ประกอบด้วยการริเริ่มโครงการโครงสร้างพื้นฐานกว่า 250 โครงการ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลวัตของโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านการขนส่ง การสื่อสารโทรคมนาคม สวนสาธารณะ การประกันภัยและอาคารต่างๆ

4. San Francisco: ด้านการจัดการของเสีย

San Francisco ได้รับรางวัลการจัดการของเสียที่มีประสิทธิภาพและสำเร็จได้อย่างไม่น่าเชื่อจากโปรแกรมการจัดการของเสียมากกว่า 11 ปี และสามารถเห็นได้จาก 80% ของการจัดการขยะแบบฝังกลบนี้นำกลับมาใช้ใหม่และไม่เกิดของเสียแก่เมือง และมีการตั้งเป้าหมายว่าภายในปี ค.ศ. 2020 จะเป็นเมืองปลอดของเสีย

5. Singapore: ด้านเมืองโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ

Singapore ถือเป็นเมืองโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ ได้รับรางวัลจากระบบขนส่งอัจฉริยะซึ่งสร้างขึ้นจากการรวมกันของความคิดริเริ่มการขนส่งอย่างชาญฉลาด เช่น ข้อมูลการจราจรแบบทันที (Real-Time) จากระบบแท็กซี่ที่ติดตั้ง GPS และระบบเก็บค่าผ่านทางถนนอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้สิ่งคิปรมีอัตราความแออัดต่ำกว่าที่เคยเป็น

6. Rio de Janeiro: ด้านชุมชนยั่งยืน

The Morar Carioca Program หรือ แผนการฟื้นฟูเมืองที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของชุมชนยั่งยืนใน Rio de Janeiro มีจุดมุ่งหมายที่จะฟื้นฟูเมืองภายในปี ค.ศ. 2020 โดยการให้ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแก่ชุมชนแออัด ผ่านการปรับปรุงภูมิทัศน์ โครงสร้างพื้นฐานและเครื่องมือทางการศึกษาที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่และสุขภาพที่ดีของประชาชนอย่างน้อย 20% ของประชากรทั้งหมดในเมือง

ด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency) ประกอบด้วย 4 เมืองด้วยกัน คือ

1. Bogota: ด้านระบบขนส่งสาธารณะภายในเมือง

Bogota ได้รับรางวัลในด้านระบบขนส่งของเมืองด้วยระบบ Bus Rapid Transit (BRT) เป็นรถบัสที่มีประสิทธิภาพดีเยี่ยมและรถแท็กซี่ที่มีความรวดเร็ว โดยระบบรถบัสเร็วเกิดขึ้นในปีค.ศ. 2000 ทำหน้าที่ขนส่งผู้คนมากกว่า 70% จากประชากร 7.1 ล้านคนในเมือง เป้าหมายในอนาคตคือการเปลี่ยนจากการใช้รถยนต์ดีเซลไปเป็นไฮบริดและไฟฟ้า รวมถึงการก่อสร้างรถไฟฟ้าใต้ดินอีกด้วย

2. Melbourne: ด้านประสิทธิภาพพลังงานสิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์

Melbourne ได้รับรางวัลในหมวดหมู่ประสิทธิภาพพลังงานสำหรับสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อการสร้างอาคารที่มีความยั่งยืนและเป็นโครงการให้ผู้บริหารอาคารรวมถึงเจ้าของอาคารสามารถนำไปจัดการทางการเงิน สำหรับการปรับปรุงอาคารให้ประหยัดพลังงานและน้ำใช้

3. Munich: ด้านพลังงานสีเขียว

Munich ได้รับรางวัลพลังงานสีเขียว จากการริเริ่มในการใช้แหล่งพลังงานทดแทนภายในปี ค.ศ. 2025 ซึ่งดำเนินไปกว่า 37% ในปีค.ศ. 2015 โดยเฉพาะโครงการเกี่ยวกับพลังงานลมจะช่วยให้ความสำเร็จนี้พุ่งไปถึง 80% ได้ในอนาคต

4. Tokyo: ด้านการเงินและการพัฒนาเศรษฐกิจ

Tokyo ได้รับรางวัลในหมวดหมู่การเงินและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการเปิดตัวเป็นที่แรกของโลกเกี่ยวกับโปรแกรมการค้าขายและแลกเปลี่ยนคาร์บอนในปี ค.ศ. 2010 ปัจจุบันมีโครงการที่เข้าร่วมกว่า 1,100 โครงการ และทำให้มีการลดการปล่อยก๊าซโดยรวม 13% ในเมืองและป้องกันไม่ให้อาคารคาร์บอนไดออกไซด์กว่า 7 ล้านตันถูกปล่อยออกมา ผ่านการทำงานของเทศบาลที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการถนน การค้าขายแลกเปลี่ยนก๊าซ พลังงานยั่งยืน การขนส่งสาธารณะที่ดีเยี่ยม โปรแกรมของเสียเป็นศูนย์และอื่นๆ ผ่านการเรียนรู้จากเมืองที่มีประสบการณ์ในด้านการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนา

โดยสรุปแล้ว กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลักด้วยกัน คือ ความน่าอยู่(Livable) ที่เน้นพิจารณาในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (Social - Environment) มีแนวทางการผลักดันคือการเน้นให้เกิดเมืองสุขภาพดี (Healthy City) ต่อมาคือความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency) ที่เน้นพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเป็นหลัก (Environment - Economic) มีแนวทางการผลักดันคือการเน้นให้เกิดเมืองนิเวศน์ (Eco City) เมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) เมืองกระชับ (Compact City) และลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism) ต่อมาคือความเท่าเทียม (Fair-Equality) ที่เน้นพิจารณาในด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นหลัก (Social - Economic) มีแนวทางการผลักดันคือการเน้นให้เกิดเมืองที่มีความทั่วถึง (Inclusive City) ต่อมาคือการปกครองเมือง (Urban Governance) ที่มีแนวทางการผลักดันคือการเน้นให้เกิดเมืองที่มีส่วนร่วมของทุกคน มีความโปร่งใส การประเมินผลและติดตามผล และท้ายสุดคือเมืองยั่งยืน (Sustainable City) คือเมืองที่มีแนวทางการจัดการที่คำนึงถึงทุกด้านในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) ผ่านแนวทางจาก Local Agenda 21, Rio+20, European Effort, 2030 SDG, Goal11 และ Habitat III ให้เกิดความยั่งยืนในเมืองอย่างครอบคลุมในทุกๆมิติของเมือง

บทที่ 3

แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย

3.1 แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดจากความพยายามที่จะแก้ปัญหาจากวิกฤติการณ์ในหลายมิติของการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา โดยกระแสแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในทุกๆ ระดับตั้งแต่ระดับโลกจนถึงระดับชุมชน โดยมีความพยายามที่จะก่อให้เกิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และด้วยอิทธิพลสำคัญนี้ทำให้แนวคิดดังกล่าวกลายเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย โดยในบทนี้จะเป็นการทบทวนแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

สืบเนื่องจากประเด็นสำคัญจากแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยที่ได้ริเริ่มแนวคิดและประยุกต์เข้ากับประเด็นการพัฒนาเมืองผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ก่อนที่จะมีการบรรจุแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในแผนฯ นั้นประเทศไทยได้เผชิญกับการพัฒนาของเมืองมาโดยตลอด โดยเริ่มจากการเริ่มจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน ซึ่งเนื้อหาต่อไปนี้จะลงรายละเอียดแนวทางการพัฒนาของเมืองผ่านแผนฯ ฉบับต่างๆ (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ และ ธานีรินทร์ วัฒน, 2552) ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) การพัฒนาเมืองของประเทศไทยเริ่มต้นจากการวางแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกันทุกมิติทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเริ่มเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ นำมาสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ควบคู่ไปกับการออกเครื่องมือควบคุมการพัฒนาเมืองในปีก่อนหน้า (พ.ศ. 2503) นั่นคือ ผังนครหลวง หรือ ผัง Litchfield โดยมีระยะของแผน 30 ปี ผังดังกล่าวประกอบด้วยแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนผังโครงการคมนาคมและขนส่ง และแผนผังโครงการสาธารณูปโภค ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร (พระนครและธนบุรี) เท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมปริมณฑล นอกจากนี้ นโยบายสำคัญของรัฐในแผนพัฒนา ฉบับนี้ได้เน้นการส่งเสริมให้เมืองต่างๆ ทั่วประเทศ ได้ขยายเพื่อรับพลเมืองเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมกิจการอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร นอกจากพระนครธนบุรีแล้ว จังหวัดซึ่งมีทางขยายออกมา ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น ตาก สกลนคร ปัตตานี สงขลา ชลบุรี และจันทบุรี ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาตามแผนพัฒนาภาคต่างๆ จำเป็นต้องมีการวางผังเมืองให้ถูกหลักวิชาตามที่สำนักผังเมืองกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2504) แต่โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาเมืองในแผนพัฒนา ฉบับนี้จะเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก นอกจากนี้เป็นการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐานในรูปแบบของระบบคมนาคมและขนส่ง ระบบเขื่อนเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า สาธารณูปการ ฯลฯ โดยมีภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ยึดแนวทางจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 โดยขยายขอบเขตของแผนให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาของรัฐโดยสมบูรณ์ กระจายให้บังเกิดผลไปทั่วประเทศ เน้นเขตทุรกันดาร และทางไกลความเจริญ (สศช., 2510) และมีโครงการพิเศษนอกเหนือไปจากหน้าที่ปกติของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทและโครงการช่วยเหลือชาวนา ฯลฯ โดยผลของการพัฒนาประเทศ ย่อมเป็นการกระตุ้นให้เมืองต่างๆ ขยายตัวออกไปเป็นเงาตามตัว เป็นภาระของเทศบาลที่จะต้องจัดหาบริการและสาธารณูปการต่างๆ ให้เพียงพอ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ คือ การพัฒนาเน้นพื้นที่เมืองเท่านั้น มีความพยายามแก้ปัญหา โดยนโยบายลดช่องว่างต่างๆ ตั้งแต่แผนพัฒนา ฉบับที่ 2 และ 3 เรื่อยมา (เช่น การกระจายรายได้ การพัฒนาการศึกษา การสาธารณสุข มากขึ้น) โดยเฉพาะการที่เมืองกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคเน้นพื้นที่เมือง กรุงเทพมหานครเป็นหลัก ทำให้ต้องมีการปรับผัง Litchfield ในปี 2514 เนื่องจากมีประชากรอพยพเข้ามาในพื้นที่เมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ และผัง Litchfield ในขณะนั้นไม่มีกฎหมายควบคุมการพัฒนาในเขตเมืองจึงมีข้อจำกัดในการบังคับใช้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ได้มีการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยรักษาอัตราการขยายตัวของปริมาณเงินตรา รักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ รักษาเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออก ปรับปรุงโครงสร้างการนำเข้า รวมถึงกระจายรายได้และบริการทางสังคม โดยลดอัตราค่าเพิ่มประชากร กระจายบริการเศรษฐกิจและสังคมสู่ชนบท ปรับปรุงสถาบันและองค์กรทางด้านเกษตรและสินเชื่อ รักษาระดับราคาสินค้าเกษตร รวมถึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมืองและท้องถิ่น โดยมีมาตรการในการพัฒนาเมืองคือ ปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชากรในเขตเมือง มีโครงการที่จะลดความขาดแคลน ในด้านที่อยู่อาศัยและน้ำประปา ปัญหาที่ดิน การจราจร การระบายน้ำ น้ำโสโครกในเขตนครหลวงและเมืองสำคัญให้สอดคล้องกับความเจริญทางเศรษฐกิจโดยจะสนับสนุนให้มีศูนย์กลางการพัฒนาขึ้นในภาคต่างๆ (สศช., 2515) โดยในปี พ.ศ. 2518 เริ่มมีเครื่องมือในการบังคับใช้ผังเมืองรวม คือ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาไม่ให้เมืองขยายมากเกินไปเกินกว่าที่จะรองรับ และเริ่มมีแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพื่อเร่งแก้ไขปัญหามลพิษในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวการพัฒนาในกรุงเทพมหานครเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้น จำนวนประชากรมีมากขึ้นทำให้ต้องเร่งปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชากรในเขตเมือง เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มีเนื้อหาสำคัญของการพัฒนาเมืองในด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ รวมทั้งการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ โดยเฉพาะที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้และแหล่งแร่ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน จัดสรรแหล่งน้ำในประเทศ อนุรักษ์ทะเลหลวง สำรวจและ

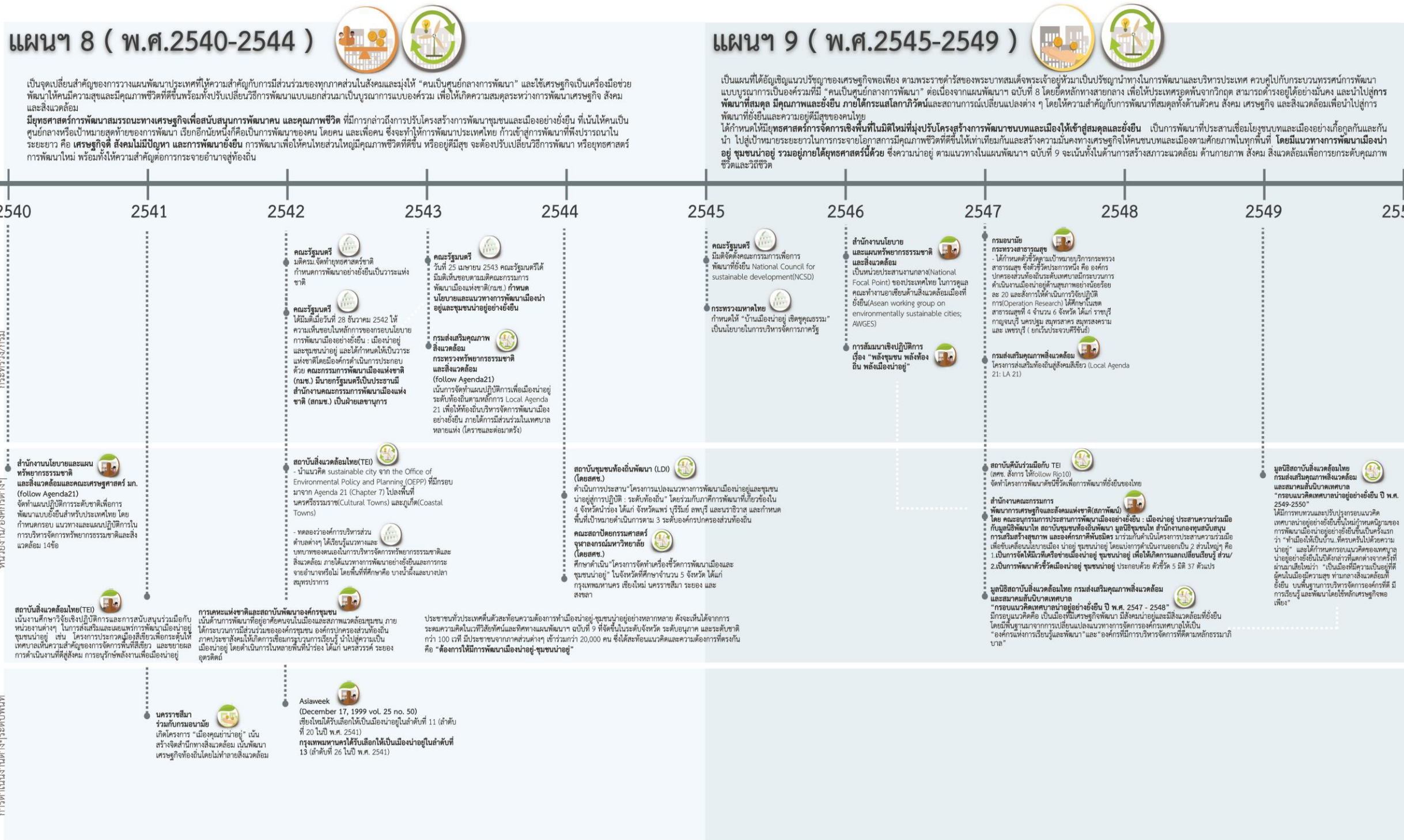
พัฒนา แหล่งพลังงานในอ่าวไทยและภาคใต้ฝั่งตะวันออก รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้มีแผนที่จะเน้นการกระจายรายได้ และขจัดความยากจน เน้นการสร้างงานในเขตเมือง เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งขยายการผลิต สาขาเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อส่งออก กระจายรายได้และการมีงานทำในภูมิภาค มาตรการกระตุ้นอุตสาหกรรม ที่ซบเซา รักษาดุลการชำระเงินและการขาดดุลงบประมาณ รวมถึงมียุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองหลักและการปรับปรุง กรุงเทพฯ โดยได้กำหนดนโยบายการพัฒนา ที่สำคัญประการหนึ่งในอันที่จะกระจายความเจริญออกไปสู่ส่วนภูมิภาคและ ท้องถิ่น การวางแผนทางพัฒนาระบบเมือง และชุมชนให้สอดคล้องและสนับสนุนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนรวมของประเทศการพัฒนาภาคและท้องถิ่น ตลอดจนการเร่งบูรณะชนบทให้เป็นระบบเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้มีการกระจาย การตั้งถิ่นฐานชุมชนระดับเมืองให้สมดุลกับการเพิ่มของประชากร การเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงโครงสร้างการผลิตและการ กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นอย่างได้ผล จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองและการปรับปรุง กรุงเทพมหานครในแผนที่ฉบับนี้(สศช.,2520)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) (สศช.,2525) มีประเด็นสำคัญการ พัฒนาเมืองในด้านสิ่งแวดล้อม โดยจะเน้นพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน กำหนดแผนงานและโครงการให้มีผลทางปฏิบัติทั้ง ภาครัฐและภาคเอกชน เช่น พื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก ฯลฯ ส่วนด้าน เศรษฐกิจและสังคม มีการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศ เป็นพิเศษโดยการเร่งระดมเงินออม สร้างวินัย ทางเศรษฐกิจ การเงิน และการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น ปรับโครงสร้างการเกษตร ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อ การส่งออกและกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค ปรับโครงสร้างการค้าต่างประเทศ และบริการปรับโครงสร้างการผลิต และการใช้พลังงาน ฯลฯ การพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาเมือง ปฏิรูประบบงานพัฒนาในระดับท้องถิ่นให้มีการกระจาย อำนาจการบริหารการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นและส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น พร้อมกับกำจัด ความสับสนเกี่ยวกับการบริหารงานท้องถิ่นชนบทที่มีหลายองค์กรดำเนินการอยู่โดยจัดให้มีองค์กรขึ้นรับผิดชอบเพียง 2 องค์กร ได้แก่ องค์กรว่าด้วยการบริหารงานพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะและองค์กรว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) (สศช.,2530) การพัฒนาเมืองได้นั้น “ระบบเมืองศูนย์กลาง ความเจริญไปภูมิภาค” แผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ กำหนดแนวทางกระจายการพัฒนาระบบเมือง และสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ๆ ขึ้น ในส่วนต่างๆ ของประเทศ และขณะเดียวกันก็จะแก้ปัญหาความคับคั่ง และมุ่งบริหาร กรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้เกิดความเรียบร้อยมากขึ้น เพราะไม่สามารถชะลอการเติบโตของมหานครได้ทันที การ พัฒนา “ระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญไปภูมิภาค” การพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยบูรณาการ มาตรการทาง ผังเมืองและแผนการจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเข้าด้วยกัน ในด้านเศรษฐกิจและสังคม เน้นการขยายตัวของระบบ เศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพของการเงินการคลัง โดยเน้นการระดมเงินออมในประเทศ เน้นการใช้จ่ายภาครัฐ อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ และเน้นบทบาทภาคเอกชนในการพัฒนา เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มีการกำหนดยุทธศาสตร์การ พัฒนาภาคมหานครและเขตเศรษฐกิจใหม่ โดยมุ่งที่จะพัฒนาโครงข่ายบริการพื้นฐาน เพื่อเป็นแกนนำการขยายตัวและการใช้ ที่ดินในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมเป็นระเบียบและให้สามารถเชื่อมโยงเป็นระบบเข้า กับการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยการวางแผนแก้ปัญหาการขาดแคลนบริการพื้นฐานและพัฒนาคุณภาพ ชีวิต และสภาวะแวดล้อมของเมือง ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหาร และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเป็นกลุ่ม พื้นที่หลัก และเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยเริ่มมีแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่มุ่งให้ เกิดความสมดุลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการกระจาย รายได้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับมีกระแสความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม ในระดับโลกจาก Rio (Earth Summit) Agenda 21 ทำให้ประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เริ่มจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อ พ.ศ.2537 (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข,2551) โดยได้ใช้คำว่า เมืองน่าอยู่ ในความหมายของ “Healthy Cities” โดยได้เผยแพร่และสนับสนุนสู่ชุมชนเมืองขนาดต่างๆ กัน 5 เมืองนำร่อง ได้แก่ พะเยา นครราชสีมา พนัสนิคม ยะลา และกรุงเทพมหานคร โดยที่ได้นำแนวคิดเมืองน่าอยู่ไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งไปที่ผู้บริหารสูงสุดขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารสูงสุดในทางราชการ เพื่อบริหารส่วนภูมิภาคให้เป็นผู้นำหรือเป็นแกนหลักในการดำเนินการ ทั้งนี้โดยให้พยายามดำเนินการในลักษณะเครือข่ายร่วม หรือภาคีร่วมกับชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแต่ละเมืองนำร่อง ได้ใช้วิธีการของตนเอง แตกต่างกันไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นเมืองน่าอยู่ของแต่ละแห่ง เป็นต้น นอกจากนี้ในช่วงปีเดียวกัน กรุงเทพมหานคร ได้นำแนวคิดโครงการ “เมืองน่าอยู่ (Healthy City)” มาทดลองใช้ในพื้นที่ 3 เขต ได้แก่ เขตยานนาวา เขตสาทร และเขตบางคอแหลม และต่อมาได้มีการขยายแนวคิดของโครงการ โดยเพิ่มพื้นที่ดำเนินการอีก 11 เขต ในปี พ.ศ.2539 และทั่วทุกเขต (50 เขต) ในปี พ.ศ.2540 โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ให้ทุกคนในสังคมได้ตระหนักถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองน่าอยู่ ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดีท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้งการรักษาความเป็นเมืองน่าอยู่ให้คงไว้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการพิจารณาความสำเร็จของโครงการกรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่ โดยได้นำเกณฑ์มาตรฐานความเป็นเมืองน่าอยู่ขององค์การอนามัยโลกในภูมิภาคเอเชียมาประยุกต์ให้มีความเหมาะสม ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานได้มีจำนวนทั้งสิ้น 24 ตัวชี้วัด และจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน (จำนวน 8 ตัวชี้วัด) 2) ด้านสิ่งแวดล้อม (จำนวน 9 ตัวชี้วัด) และ 3) ด้านการประกอบอาชีพ (จำนวน 7 ตัวชี้วัด) เป็นต้น

ภาพที่ 3.2 แสดงแนวความคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2545) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การปรับโครงสร้างการพัฒนาชุมชนและเมืองอย่างยั่งยืนที่สนับสนุนแผนปฏิบัติการ 21 ในหลาย ๆ ด้านเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนชาวไทย ด้วยการผสมผสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมรักษาและอนุรักษ์คุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อาทิ การส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management: IWRM) การปรับโครงสร้างการพัฒนาชุมชนและเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งมีระบุในแผน ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เรียกอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการพัฒนาของคน โดยคน และเพื่อคน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศไทย ก้าวเข้าสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว คือ เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา และการพัฒนายั่งยืน การพัฒนาให้คนไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรืออยู่ดีมีสุข จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาที่ทำให้เกิดสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 ขยายสิทธิ เสรีภาพ และส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นก้าวที่สำคัญของประเทศไทย ในการพัฒนาทางปัจจัย Governance หรือ ธรรมาภิบาล จนนำมาสู่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดขึ้นมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับ ที่ 9 ซึ่งจะมีรายละเอียดในส่วนต่อไป

กระแสเมืองน่าอยู่เริ่มกว้างและขยายสู่มิติต่างๆ ในสังคมมากขึ้น เหตุมาจากแรงสนับสนุนจากระดับนโยบายในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ โดยต่อมาเริ่มมีหลายหน่วยงานนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเมืองน่าอยู่ไปดำเนินการตามภารกิจ โดยมีจุดเน้นในองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ต่างกันออกไป หน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทในการขยายผลกลยุทธ์เมืองน่ามีหลายระดับ โดยระดับกรม ได้แก่ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่เน้นด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมสุขภาพในระดับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เน้นการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเมืองน่าอยู่ในระดับท้องถิ่น ตามหลักการ Local Agenda 21 เพื่อให้ท้องถิ่นได้บริหารจัดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ภายใต้การมีส่วนร่วมในหลายเทศบาล รวมถึงหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ การเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่เน้นด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยคนจนในเมืองและสภาพแวดล้อมชุมชน ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีพื้นที่นำร่องได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดระยอง จังหวัดอุดรธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ภายหลังจากการประชุม Rio Summit ในปี พ.ศ.2535 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยรับผิดชอบให้มีการดำเนินการตามพันธกรณีที่ได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) มีการจัดทำ “นโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย” ภายใต้โครงการดำเนินการเพื่อการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยความร่วมมือระหว่างสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ.2540) ซึ่งเป็นการจัดทำกรอบแนวทางและแผนปฏิบัติการของประเทศไทยในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 14 ข้อ ที่สอดคล้องและอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 ภายหลังจากการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทยได้เกิดโครงการหลายโครงการจากหลายจังหวัดเกิดขึ้นตามมา ได้แก่ โครงการเมืองคุณย่นาอยู่ ในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งจัดโดยกรมอนามัย โดยได้รับการอุดหนุนจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ริเริ่มจากพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองโคราชโดยใช้วิธีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนเพื่อช่วยให้ผู้ที่อยู่ในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1) เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มสนใจโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในโคราชให้ช่วยกันปรับปรุงคุณภาพชีวิตในเมือง และ 2) เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมาย เช่น ถนนสายประธานและทางเท้า

พื้นที่สีเขียว พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจและเล่นกีฬา อาคารสำคัญ สถานที่ทำงาน โรงเรียน สถานที่สาธารณะ และชุมชนแออัด ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายจะมีคณะทำงานวางแผนและประสานงานเพื่อช่วยให้มี การปรับปรุงพื้นที่เหล่านี้ ในระยะต่อไปจะเป็นการรวมตัวระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนท้องถิ่นและจัดตั้งเครือข่ายที่จะลงมือตามแผนปฏิบัติการ นับแต่นั้นเป็นต้นมา โครงการโคราชเมืองน่าอยู่ก้าวหน้าไปด้วยดีโครงการเป็นที่สนใจของผู้คนอย่างกว้างขวางจนได้รับชื่อใหม่ว่าโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ (หมายถึง เมืองย่าโม-ผู้แปล) หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมืออย่างดีเทศบาลเมืองไม่ได้ทำงานตามลำพังอีกต่อไป แต่มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วมทำงานอย่างใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่น ขณะนี้มีคณะทำงานถึง 11 ชุดทำหน้าที่รับฟังความเห็นจากชาวโคราชและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2542 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ร่วมมือกับประเทศสวีเดน ได้กำหนดให้จังหวัดนครราชสีมาเน้นพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและจังหวัดตรัง (ตรังโซน, 2548). เน้นพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว หลังจากนั้นกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็นวาระแห่งชาติ โดยได้นิยามบางเมืองน่าอยู่หมายถึง การทำให้หมู่บ้าน ตำบล มีผังเมืองและสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนมีการศึกษาและสุขภาพอนามัยดี มีรายได้เลี้ยงตนเองอย่างเพียงพอ และได้รับบริการพื้นฐานจากรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ขณะเดียวกันนั้นรัฐบาลเองก็มีแนวนโยบายที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตระหนักในความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน จึงมอบให้สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประสานดำเนินการ พร้อมทั้งแต่งตั้งให้มีกลไก “คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ” ขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 (สศช.,2546) เพื่อกำหนดนโยบายและประสานการดำเนินงานในเรื่องเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน แม้ว่าต่อมาคณะกรรมการฯ ดังกล่าวจะสิ้นสุดวาระไปตามรัฐบาล แต่การประสานดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้ “คณะอนุกรรมการประสานการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่” ซึ่งเป็นกลไกที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนะยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ และประสานสนับสนุนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ รวมทั้งการติดตามประเมินผล โดยมีนายแพทย์ดำรงค์ บุญยืน เป็นประธานและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ ร่วมเป็นอนุกรรมการ

ต่อมาภายใต้การดำเนินงานของกลไกการพัฒนาเมืองน่าอยู่ดังกล่าว ได้มีการจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2543 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการได้ต่อไป ประกอบกับในช่วงเวลานั้นอยู่ระหว่างการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งจะต้องจัดให้มีการระดมความคิดจัดทำกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอนุภาคทั่วประเทศ และระดับชาติ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 76 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะได้รับฟังแนวคิดและความต้องการของประชาชนซึ่งอยู่แต่ละพื้นที่และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและรับผลจากการพัฒนาโดยตรง

ในช่วงเวลาเดียวกัน หน่วยงานต่างๆ ได้เริ่มตอบรับกับกระแสเมืองน่าอยู่เป็นอย่างดี โดยการเคหะแห่งชาติร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและสภาพแวดล้อมชุมชน ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมให้เกิดการเชื่อมกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวคิดและกลยุทธ์เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ใน 4 เทศบาล ดังนี้ 1) เทศบาลนครสวรรค์ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยมากที่สุด ซึ่งมีจำนวน 53 ชุมชน ในจำนวนนี้มีครัวเรือนที่จำเป็นต้องรื้อย้ายออกจากที่ดินเดิมประมาณ 1,000 ครัวเรือน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดหาที่ดินเพื่อการก่อสร้างชุมชนใหม่ในการรองรับผู้ถูกรื้อย้าย แต่เนื่องจากที่ดินที่จะย้ายไปอยู่ใหม่ยังติดปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ที่ดินโครงการที่อยู่ใหม่จึงยังคงชะลอไว้ 2) เทศบาลระยอง ได้ดำเนินการ

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเมือง เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่นในการที่จะพัฒนาเมืองต่อไป 3) เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางระบายน้ำ และปัญหาที่อยู่อาศัย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนและโครงการจัดหาที่อยู่ใหม่ 4) เทศบาลนครศรีอยุธยา ปัญหาเร่งด่วนที่ชุมชนต้องการให้แก้ไข คือ ปัญหาน้ำท่วมขัง และเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ดินของรัฐสิทธิไม่ชัดเจน จึงขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดทำโครงการนำร่อง 3 โครงการ สำหรับชุมชนที่สามารถอยู่ต่อไปในที่ดินเดิมได้ โดยจัดสิทธิการอยู่อาศัยให้ชัดเจนและสามารถอยู่ต่อไปได้ในระยะยาว คือ 1) โครงการนำร่องอาคารสงเคราะห์ 2) โครงการนำร่องวัดพิชัย และ 3) โครงการนำร่องชุมชนตรอกขนมกล้วย เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานระดับกรมและกระทรวงแล้ว ยังพบว่ามีการศึกษาจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสนับสนุนร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมและเผยแพร่การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เช่น โครงการประกวดเมืองสีเขียวเพื่อกระตุ้นให้เทศบาลเห็นความสำคัญของการจัดการพื้นที่สีเขียว และขยายผลการดำเนินงานที่ดีสู่สังคม การอนุรักษ์พลังงานเพื่อเมืองน่าอยู่ หลังจากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศนั้น ประชาชนทั่วประเทศตื่นตัวสะท้อนความต้องการทำเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่อย่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากการระดมความคิดในเวทีวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับอนุภาค และระดับชาติกว่า 100 เวที มีประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมกว่า 20,000 คน ซึ่งได้สะท้อนแนวคิดและความต้องการที่ตรงกันคือ “ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่” ทำให้เกิดโครงข่ายต่างๆ ที่จะทำตัวชี้วัดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มอบให้สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ประสานดำเนิน “โครงการแปลงแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่สู่การปฏิบัติ : ระดับท้องถิ่น” ภายในระยะเวลา 8 เดือน (เดือนสิงหาคม พ.ศ.2544 – เดือนเมษายน พ.ศ.2545) โดยร่วมกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องใน 4 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ จังหวัดแพร่ บุรีรัมย์ ลพบุรี และนครราชสีมา และกำหนดพื้นที่เป้าหมายดำเนินการตาม 3 ระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมทั้งสิ้น 13 พื้นที่เป้าหมาย

ในห้วงเวลาเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ว่าจ้างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาดำเนินโครงการจัดทำเรื่องชีวิตการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 9 เดือน (เดือนกันยายน พ.ศ.2544 – เดือนมิถุนายน พ.ศ.2545) หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา คือ เป็นพื้นที่ที่เป็นตัวแทนของเมืองและชุมชนระดับต่างๆ ได้แก่ พื้นที่มหานคร เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล และได้เลือกจังหวัดที่ศึกษาจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ นครราชสีมา ระยอง และสงขลา เป็นต้น

จากการศึกษาผ่านการทำงานของแต่ละหน่วยงาน อาทิ ทั้งระดับกระทรวง กรม และท้องถิ่น ผ่านภายใต้ห้วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ พบว่าแต่ละหน่วยงานต่างตื่นตัวกับกระแสแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นเมื่อเทียบกับแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อนๆ ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย และเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้นในหลายพื้นที่นำร่อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม

เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย นอกจากนี้ ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นี้ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ที่มุ่งปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ประสานเชื่อมโยงชนบทและเมืองอย่างเกื้อกูลกันและกัน นำไปสู่เป้าหมายระยะยาวในการกระจายโอกาสการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้เท่าเทียมกันและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้คนชนบทและเมืองตามศักยภาพในทุกพื้นที่ โดยมีแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ รวมอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้ด้วย ความน่าอยู่ ตามแนวทางในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ จะเน้นทั้งในด้านการสร้างสภาวะแวดล้อม ด้านกายภาพ สังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิต (สศช.,2555) รวมถึงมีการระดมความคิดในเวทีวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับอนุภาค และระดับชาติกว่า 100 เวที มีประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมกว่า 20,000 คน ซึ่งได้สะท้อนแนวคิดและความต้องการที่ตรงกันคือ “ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่”

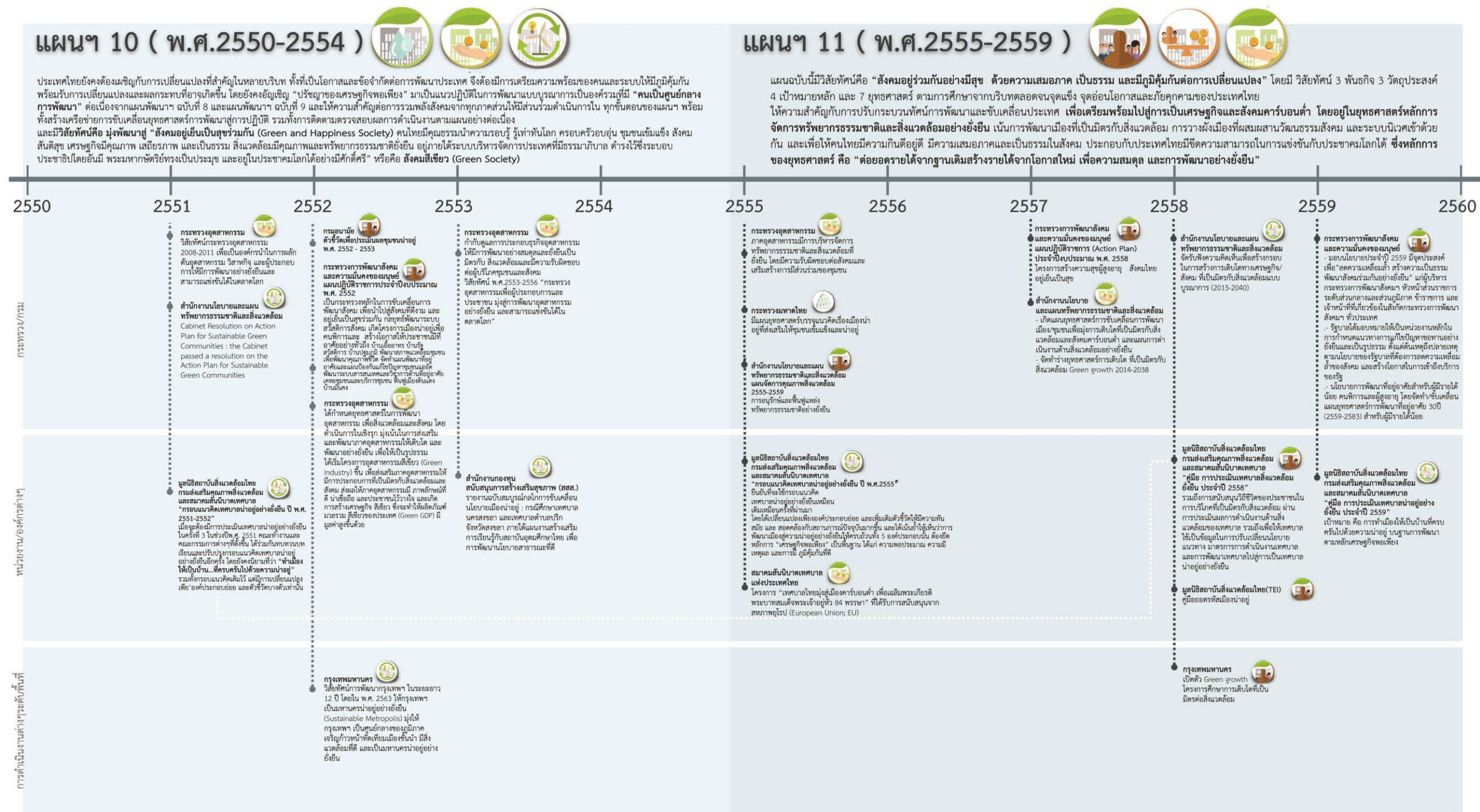
โดยเนื้อหาสำคัญของการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ National Council for Sustainable Development (NCSD) ดูแลเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเลขานุการ เพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการระดับนโยบายทำหน้าที่ในการกำหนดแนวนโยบาย มาตรการการพัฒนาและประสานการพัฒนาในมิติต่างๆ ของสังคมไทยอย่างบูรณาการ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน ส่วนคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนระดับรัฐมนตรีจากกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิ อีกทั้งหน่วยงานระดับกระทรวง โดยกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดนโยบาย “บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม” ยึดหลักการใช้คุณธรรม นำการบริหาร เพื่อให้งานเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ทั้งในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกทั้งกายและใจ มีความสะดวกสบาย และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง แข็งแรง มีวัฒนธรรม และจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน นอกจากนี้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดให้เป็นหน่วยประสานงานกลาง (National Focal Point) ของประเทศไทย ในการดูแล คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (Asean Working Group on Environmentally Sustainable Cities; AWGES) เพื่อให้สอดคล้องระหว่างการทำงานในระดับประเทศและระดับสากล

ในปี พ.ศ. 2547 คณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดตามเป้าหมายบริการกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งตัวชี้วัดประการหนึ่ง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลมีกระบวนการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพอย่างน้อยร้อยละ 20 และสั่งการให้ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ (Operation Research) ได้ศึกษาในเขตสาธารณสุขที่ 4 จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม และ จังหวัดเพชรบุรี (ยกเว้นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) เพื่อเป็นสิ่งยึดถือในการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับระดับท้องถิ่น ในห้วงปีเดียวกันกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้จัดทำ โครงการส่งเสริมท้องถิ่นสู่สังคมสีเขียว (Local Agenda 21: LA 21) สาเหตุเนื่องมาจากการพัฒนาในทุกๆ ระดับที่ผ่านมา ขาดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสภาวะสิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับชุมชน โดยยึดแนวทางการปฏิบัติจากแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือว่าเป็นแผนแม่บทของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้ส่งต่อแนวคิดแก่ประเทศสมาชิกรวมทั้งประเทศไทย นำสู่การปฏิบัติโดยลำดับและในการประชุม Rio+20 ในปีงบประมาณ 2555 ได้เน้นย้ำให้ประเทศสมาชิกสานต่อและนำประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นธงนำทางในการพัฒนาประเทศ การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชน โดยการส่งเสริมบทบาทภาคี ทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนและท้องถิ่นของตนเองสู่สังคมสีเขียวที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต่อมาได้เกิดกรอบแนวคิดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยมีกรอบเพื่อให้เมืองที่มีเศรษฐกิจพัฒนา มีสังคมน่าอยู่และมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยมี

พื้นฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการองค์กรเทศบาลให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา” และ “องค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล” โดยมุ่งเป้าประสงค์สูงสุด คือ ความพอใจและความสุขของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2547-2548

ในปี พ.ศ.2549 มีหลายหน่วยงานในระดับต่างๆ ได้แก่ มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาล ได้มีการทบทวนและปรับปรุงกรอบแนวคิดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนขึ้นใหม่ โดยได้กำหนดนิยามของการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนขึ้นเป็นครั้งแรก “ทำเมืองให้เป็นบ้าน...ที่ครบครันไปด้วยความน่าอยู่” และได้กำหนดกรอบแนวคิดของเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนในปีดังกล่าวที่แตกต่างจากครั้งที่ผ่านมาใหม่ กล่าวคือ “เป็นเมืองที่มีความเป็นอยู่ที่ดี ผู้คนในเมืองมีความสุข ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการองค์กรที่ดี มีการเรียนรู้และพัฒนาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อมุ่งให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดของคนในเมืองนั้น ดังนั้นเทศบาลเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน จึงประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และมีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวได้มีการจัดทำขึ้นในปีต่อๆ ไป ได้แก่ ปี พ.ศ.2549 พ.ศ.2551 พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2558 ตามลำดับซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในแผนฯ ฉบับที่ 10 เป็นต้นไป

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้ประสานงานต่อจากหลักแนวคิดและตัวชี้วัดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ได้แก่ สถาบันคีนัน ซึ่งร่วมมือกับมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยหรือ TEI จัดทำโครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศและใช้ประเมินผลการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวม ร่วมกับการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือติดตามและวัดผลกระทบการพัฒนาประเทศได้อย่างชัดเจน และสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศจัดทำโครงการอนุวัตรตามแผนปฏิบัติการ 21และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดถือแผนการดำเนินงาน Johannesburg ที่เป็นผลจากการประชุม WSSD ให้เป็นกรอบของการศึกษา เพื่อจัดทำกรอบและกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในประเทศไทย โดยเริ่มจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆตามกรอบของโจฮันเนสเบิร์ก ทั้งสิ้น 4 ครั้ง ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เพื่อระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อการวิเคราะห์ความพร้อมของประเทศไทย นอกจากสถาบันคีนันที่ได้ร่วมมือกับมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยแล้ว ยังมีอีกหนึ่งหน่วยงาน ได้แก่ มูลนิธิพัฒนาไท สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และหน่วยงานองค์กรภาคีพันธมิตร ได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการประสานการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ร่วมจัดทำ “โครงการประสานความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ” ขึ้นระยะเวลาดำเนินการ รวม 3 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 2547-2549 โดยในปีแรกได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในวงเงิน 11 ล้านบาท เพื่อดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ทั้งในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาต่อยอดสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง และองค์ความรู้ในการติดตามประเมินผลมาสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย เป็นต้น

48

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการใน ทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง โดยแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 มีวิสัยทัศน์คือ มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” หรือคือ สังคมสีเขียว (Green Society) ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข ตามกรอบแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย (สศช.,2550) นอกจากนี้ในช่วงเวลาของแผนฯ 10 ในบริบทสากลได้มีแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดย UNEP (พ.ศ.2551) ซึ่งนิยามเศรษฐกิจสีเขียวไว้ว่าเป็นผลผลิตของความเป็นอยู่ของมนุษย์และความเท่าเทียมทางสังคมที่ถูกพัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นแนวทางที่ลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความขาดแคลนทางนิเวศวิทยาไปพร้อมกัน โดยเศรษฐกิจสีเขียวนั้นจัดได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาสິงแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใส่ใจสังคม รวมทั้งในปี พ.ศ. 2553 ยังมีการลงนาม ร่วมกันในปฏิญญาแห่งการเติบโตสีเขียว (Declaration on Green Growth) โดยรัฐมนตรีที่เป็นผู้แทนของรัฐบาล 34 ประเทศ และกลุ่มประชาคมยุโรป เพื่อเป็นพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยกัน

การพัฒนาเมืองภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้มีหน่วยงานต่างๆ เริ่มนำเอาแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับแผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน ดังเช่น ในปี พ.ศ.2551 กระทรวงอุตสาหกรรมมีการกำหนดวิสัยทัศน์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ.2551-2554 โดยมีจุดประสงค์คือเพื่อเป็นองค์การนำในการผลักดันอุตสาหกรรม วิสาหกิจ และผู้ประกอบการให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยมีเป้าประสงค์ให้ภาคอุตสาหกรรมมีการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ในขณะเดียวกันพบว่าอีกหนึ่งหน่วยงานได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายเน้นไปที่การจัดการพื้นที่สีเขียว เพื่อเมืองน่าอยู่และยั่งยืน โดยมีแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ที่มีวิสัยทัศน์ว่า ชุมชนเมืองน่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองโดยภาพรวมให้ได้ ไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คนภายในระยะเวลา 5 ปี และสามารถดำรงไว้ได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ โดยมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสมาคมสันนิบาตมีการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนในครั้งที่ 3 ในช่วงปี พ.ศ. 2551 โดยร่วมกันทบทวนบทเรียนและปรับปรุงกรอบแนวคิดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนอีกครั้ง โดยยังคงนิยามที่ว่า “ทำเมืองให้เป็นบ้าน...ที่ครอบครัวไปด้วยความน่าอยู่” รวมทั้งกรอบแนวคิดเดิมไว้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงองค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัดบางตัวเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ.2552 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้พัฒนาตัวชี้วัดต่อเนื่องจากที่ผ่านมาโดยมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลชุมชนน่าอยู่ พ.ศ.2552 - 2553 โดยมีการกำหนดดัชนีชี้วัดด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหาร เพื่อเป็น กรอบในการประเมินเมืองน่าอยู่ระดับชุมชน ในขณะเดียวกันกระทรวงอุตสาหกรรมยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ พ.ศ.2552 ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยดำเนินการในเชิงรุก มุ่งเน้นในการส่งเสริมและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้เติบโต และพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นรูปธรรม และได้เริ่มโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ขึ้นเพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมมีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ และประชาชนไว้วางใจ และเกิดการสร้างเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมสีเขียวของประเทศ (Green GDP) มีมูลค่าสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับทุกหน่วยงานของกระทรวง

อุตสาหกรรมและสถาบันเครือข่าย โดยเฉพาะสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดและนิคมอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ส่งเสริมให้สถานประกอบการทั่วประเทศใส่ใจในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว นอกจากนี้กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดวิสัยทัศน์ต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ.2553 – 2556 โดยมุ่งเน้นเพื่อผู้ประกอบการและประชาชน มุ่งสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก” พันธกิจที่เกี่ยวข้องกำกับดูแลการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมให้มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคชุมชนและสังคม โดยประเด็นยุทธศาสตร์คือการปรับโครงสร้างการผลิตและวางรากฐานอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีกลยุทธ์เพื่อชี้แนะ สนับสนุน และผลักดันการพัฒนาและปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

นอกจากนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552 โดยจุดประสงค์คือขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่ดีงาม และอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันตอบรับกับวิสัยทัศน์แผนพัฒนา โดยมีกลยุทธ์พัฒนาระบบสวัสดิการสังคม เกิดโครงการต่างๆเช่น เมืองน่าอยู่เพื่อคนพิการและนโยบายด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยในระดับต่างๆ และในห้วงเวลาเดียวกันนี้กรุงเทพมหานครได้กำหนดแผนบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ โดยคณะกรรมการกำกับนโยบายการจัดทำแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2552-2555 โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ ได้มอบนโยบายแก่ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครให้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนากรุงเทพฯ ในระยะยาว 12 ปี โดยใน พ.ศ.2563 ให้กรุงเทพฯ เป็นมหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable Metropolis) คือให้มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้า การบริการ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้หลักการ “มหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน” (Sustainable Metropolis) ซึ่งมุ่งพัฒนาโดยยึดประชาชนชาวกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง โดยแยกวิสัยทัศน์ออกเป็น 3 มิติการพัฒนาได้แก่ Gateway Green และ Good Life

นอกจากหน่วยงานระดับกรม หรือกระทรวงแล้ว ยังพบว่ามีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มีการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ผ่านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยได้ศึกษาผ่านกรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา และเทศบาลตำบลปริง จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ. 2553 ภายใต้แผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่ดี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่พัฒนาโดยอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเมืองน่าอยู่ และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อศึกษาความเป็นเมืองน่าอยู่ของเทศบาลนครสงขลาและเทศบาลตำบลปริง ตลอดจนกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ของเทศบาลทั้งสองแห่ง เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ต่อไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) มีรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีในการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สศช.,2555)ดังจะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีเนื้อหาที่ระบุถึงการเตรียมพร้อมของเมือง/ ชุมชนในการเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมคาร์บอนต่ำ ทั้งด้านการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างศักยภาพของพลังงานทางเลือกจากภาคการเกษตร การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยให้มีการพัฒนายกระดับความสามารถและศักยภาพของทุกระดับ อีกทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ โดยในช่วงแผนฯนี้ ในบริบทสากล ในปี พ.ศ. 2555 มีการประชุมนานาชาติด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ The United Nations Conference

on Sustainable Development (UNCSD) หรือ Rio+20 ซึ่งเป็นการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสาระสำคัญในการประชุมครั้งนี้คือ เศรษฐกิจสีเขียว และในปี พ.ศ.2558 ยังได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ.2558 ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ.2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายโดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าร่วมการดำเนินการตามเป้าหมายนี้

หน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับสำนักงาน กรม และกระทรวงได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ในประเด็นการพัฒนาเมือง น่ายุ และยั่งยืนอย่างต่อเนื่องโดย กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ.2555-2558 โดยมีเป้าประสงค์ให้ ภาคอุตสาหกรรมมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยมีความรับผิดชอบต่อสังคมและ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และกระทรวงมหาดไทย มีแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ.2555-2559 โดยบรรจุแนวคิดเรื่องเมือง น่ายุที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและน่ายุเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่ายุ และประชาชนน่ายุเย็นเป็นสุข ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อตอบรับกับแผนพัฒนา โดยมีเป้าประสงค์ คือ ประชาชนน่ายุเย็นเป็นสุข พันธะระดับความ ยากจนอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจฐานรากได้รับการพัฒนาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และเมืองมีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อ เสริมสร้างธรรมาภิบาล และ การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ

ในปี พ.ศ.2555 มีการพัฒนาด้านตัวชี้วัดเมืองน่ายุโดยมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาล ได้เผยแพร่ตัวชี้วัดเทศบาลน่ายุอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ.2555 ซึ่งเป็นการใช้กรอบแนวคิด เทศบาลน่ายุอย่างยั่งยืนเหมือนเดิมจากที่ผ่านมา(จากคู่มือปี พ.ศ.2547 และ พ.ศ.2550) แต่เป็นการเพิ่มเติมตัวชี้วัดให้มีความ ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น โดยตัวชี้วัดทั้งหมดของทั้ง 5 องค์ประกอบ (เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และการบริหารจัดการองค์กรโดยใช้หลักธรรมาภิบาล) รวมทั้งสิ้น 71 ตัวชี้วัด นอกจากนี้ในห้วงปีเดียวกันสมาคมสันนิบาตเทศบาล แห่งประเทศไทยยังได้จัดทำโครงการ “เทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 พรรษา” (พันธุ์ เศรษฐศิริโรตม์, 2555) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพยุโรป (European Union; EU) มีการตั้งเป้าการ ร่วมมือกันในครั้งนี้จะช่วยลดก๊าซเรือนกระจกให้ได้ 20% ภายในปี พ.ศ.2563 และเข้าสู่สังคมเมืองเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในปี พ.ศ.2593 ด้วยยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) มุ่งสู่เมืองแห่งต้นไม้ 2) มุ่งสู่เมืองไร้มลพิษ 3) มุ่งสู่เมืองพิชิตพลังงาน และ 4) มุ่งสู่เมืองที่มีการบริโภคอย่างยั่งยืน (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2558)

ต่อมาในปี พ.ศ.2557-2558 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง/ชุมชนเพื่อมุ่งสู่การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ เพื่อการ ขับเคลื่อนเมือง/ชุมชนของประเทศไทยให้ไปสู่การเป็นเมืองเติบโต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ โดยที่ ค่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในประเทศไทยมีที่มาจากแตกต่างกันแต่ส่วนใหญ่ยึดค่าของ องค์การอนามัยโลก (WHO) หรือหน่วย ป้องกันสิ่งแวดล้อมของประเศสหรัฐอเมริกา (EPA) เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการจัดทำร่างยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม หรือ Green Growth พ.ศ.2557-2561 ซึ่งเป็นหนึ่งใน 4 ยุทธศาสตร์ชาติในการขับเคลื่อนประเทศเพื่อสร้าง ฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของประเทศ (New Growth Model) ในช่วง 10-15 ปีข้างหน้า โดยการเติบโตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสังคม และสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมไปถึง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ประจำปีงบประมาณ 2558 โดยมีโครงการสร้างความสุขผู้สูงอายุ และสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขอยู่ในแผนนี้ พร้อมๆ กันนี้สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างกรอบในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้หน่วยงานที่สำคัญระดับท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ได้มีการดำเนินการผ่านโครงการ ศึกษาการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ เพื่อศึกษา

การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันของกรุงเทพฯ และประเมินความท้าทาย และโอกาสการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของเมือง การวิเคราะห์แนวโน้มด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตคนเมือง รวมทั้งศึกษาสมรรถนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร โดยในส่วนของการศึกษาความท้าทายและโอกาสการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายในการศึกษา 6 เรื่อง คือ พลังงาน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการขนส่ง อาคาร น้ำ ของเสีย สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินโครงการดังกล่าว กรุงเทพมหานครได้มอบหมายสำนักงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม คณะสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในการทำงานประสานเจ้าหน้าที่ OECD ในการศึกษาพื้นที่ครอบคลุมในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่จังหวัดปริมณฑล เช่น นครปฐม ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ซึ่งหลังจากการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว รายงานที่ได้จากผลวิเคราะห์การดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อนำแนวทางที่ดีที่สุดมาใช้ในการปฏิบัติจริงในการสร้างมหานครสีเขียว ทั้งด้านนโยบายการกำกับดูแลและการให้คำแนะนำเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือมหานครสีเขียว (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2558)

ในห้วงเวลาเดียวกันนี้มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ประสานงานร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาล ได้เผยแพร่คู่มือประเมินเทศบาลสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการประเมิน 12 ตัวชี้วัดโดยเน้นด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตของประชาชนในด้านการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงเพื่อให้เทศบาลมีแนวทางในการปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานและการพัฒนาเทศบาลไปสู่การเป็นเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมยั่งยืนมีดังนี้

(1) ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการดูแลรักษาให้คงไว้ซึ่งระบบนิเวศที่ดี

(2) ชยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างครบวงจรและเหมาะสม

(3) น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ หรือมลพิษอื่นๆ ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม

(4) พื้นที่สีเขียวได้รับการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

(5) ภูมิทัศน์เมืองมีความสวยงามและสอดคล้องกับสภาพเมือง

(6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการสืบสานให้

ดำรงไว้

(7) การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือการใช้พลังงานทดแทน

(8) การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

(9) การผลิต การบริโภค หรือการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(10) องค์กรมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

(11) สำนักงานเทศบาลมีการจัดการตามแนวทางสำนักงานสีเขียว

(12) การมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม

ในปีพ.ศ.2559 หน่วยงานระดับกระทรวงที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดนโยบายประจำปี 2559 โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม พัฒนาสังคมร่วมกันอย่างยั่งยืน และมีนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย คนพิการ และผู้สูงอายุ นอกจากนี้กระทรวงยังได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาขอทานอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ต้นถึงปลายเหตุ ตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ รวมไปถึงมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาล ก็ได้เผยแพร่คู่มือประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนที่ไม่ได้เน้นเพียงด้านสิ่งแวดล้อมแต่เน้นการทำเมืองให้เป็นบ้านที่ครบครันไปด้วยความน่าอยู่บนฐานการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยองค์ประกอบตัวชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนมีองค์ประกอบ 4 ด้านดังนี้

(1) เมืองอยู่ดี มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานเพียงพอสำหรับคนทุกกลุ่ม มีความมั่นคงสำหรับคนทุกกลุ่ม มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ปลอดภัยและเศรษฐกิจมั่นคง

(2) คนมีสุข คนมีสุขภาพดี ได้รับการศึกษา สวัสดิการและการพิทักษ์สิทธิที่เหมาะสมและเท่าเทียม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเอื้ออาทร มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ดำรงประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

(3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความสมบูรณ์ มีพื้นที่สีเขียวเพียงพอ ภูมิทัศน์สวยงาม ของเสียหรือมลพิษถูกจัดการอย่างเหมาะสมและประชาชนมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี มีวิสัยทัศน์และแผนงานชัดเจน บุคลากรมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญ ระบบการทำงานได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมการบริหารจัดการที่ดี และมีนวัตกรรมการพัฒนาเมือง

เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 กำลังจะสิ้นสุดลงในเดือนกันยายน พ.ศ.2559 ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จากเอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแนวทางของการพัฒนาเมืองของประเทศไทยในอนาคตโดยในกรอบวิสัยทัศน์**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12** ระบุว่าจากสถานะของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ ทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยังคงมีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และกรอบหลักการของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ โดยมีการระบุถึงด้านเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองในประเด็นของสถานการณ์ด้านโครงสร้างพื้นฐานว่ายังคงมีปัญหาในหลายๆ ด้าน ประกอบด้วย รูปแบบการขนส่งยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนจากทางถนนเป็นทางน้ำและทางรางได้ตามเป้าหมายและยังขาดการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ การบริหารจัดการกิจการประปาอย่างขาดเอกภาพ การให้บริการน้ำประปายังกระจุกในเขตนครหลวงและเขตเมืองหลักในภูมิภาค และมีแหล่งน้ำดิบไม่เพียงพอ การให้บริการ ICT ยังไม่ทั่วถึงกระจุกตัวอยู่ในเมือง และมีราคาค่อนข้างสูง ประสิทธิภาพการใช้พลังงานของประเทศมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยและยังคงเผชิญกับความเสี่ยงด้านความมั่นคงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมด้านพลังงานและ ICT อยู่ในระดับต่ำและมีข้อจำกัด ยังไม่สามารถพัฒนาต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การรักษาความปลอดภัย และข้อจำกัดต่อการทำธุรกิจใหม่และการประกอบกิจการในต่างประเทศ ตลอดจนบุคลากรด้านโลจิสติกส์ยังขาดความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่ตรงต่อความต้องการของอุตสาหกรรม เช่น ความรู้ด้านภาษา ความรู้ด้านเทคโนโลยี และความรู้ในการดำเนินธุรกิจต่างประเทศ เป็นต้น

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้ ยังระบุถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงและภาพอนาคตประเทศไทยในด้านความเป็นเมืองว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อลดความแออัดของเมืองหลวงและเมืองหลัก อันเป็นการกระจายความเจริญสู่พื้นที่อื่นๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการบริการสาธารณะเพื่อรองรับการเติบโตของเมือง การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นทั้งปัจจัยการผลิตและแรงงานไปสู่ภาคการค้า บริการ และอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท้องถิ่น การลดลงของแรงงานในภาคเกษตร รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการขยะทั้งขยะชุมชนและอุตสาหกรรม ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรและแรงงานในพื้นที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการคนในเมืองที่มากขึ้น จะส่งผลให้เกิดการ

ประหยัดจากขนาด การขนส่งมีต้นทุนต่ำลง และการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคจะมีความคุ้มค่ามากขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานที่มากขึ้นจะมีส่วนเอื้อหรือทำให้จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการที่มีจำนวนมาก

ในด้านกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับบริบทเมืองนั้น มีแนวทางในการพัฒนาในหลากหลายด้านด้วยกัน คือ (1) การยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ (2) ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคมและลดความไม่เท่าเทียม (3) ขยายเศรษฐกิจและเพิ่มการแข่งขัน (4) เน้นการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (5) สนับสนุนให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ (6) ส่งเสริมการจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล (7) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (8) เน้นย้ำในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (9) สร้างความมั่นใจในด้านความยั่งยืนของภูมิภาค เมือง และการพัฒนาพื้นที่พิเศษ (10) ส่งเสริมความสัมพันธ์กับต่างชาติ ประเทศเพื่อนบ้านและการร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยจะสามารถจัดเป็นประเด็นหลักและแนวทางในการพัฒนาในบริบทต่างๆเมือง ดังต่อไปนี้

1.) การยกระดับศักยภาพการแข่งขันและการหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง

การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน แรงลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศ ทั้งการพัฒนาและปรับปรุงโครงข่ายรถไฟให้เป็นโครงข่ายหลักในการเดินทางและขนส่งของประเทศ พัฒนาโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะและโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ขยายขีดความสามารถของท่าอากาศยานหลักของประเทศ พัฒนาท่าเรือที่มีศักยภาพให้เป็นท่าเรืออิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ รวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงระบบโทรคมนาคมของประเทศ ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมที่เกิดจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมซ่อมบำรุงและผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน และอุตสาหกรรมระบบราง เป็นต้น เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศในการเป็นฐานการผลิตในภูมิภาคอาเซียน

2.) การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก โดย (1) พัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพและมีช่องทางการเข้าถึงอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะระบบบริการสาธารณสุขและการศึกษาขั้นพื้นฐาน สวัสดิการสังคม และกระบวนการยุติธรรม (2) สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค กำหนดเป็นนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติและเมื่อนำอยู่ พัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองโดยดำเนินการร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน และ (3) การจัดรูปแบบสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็นและเหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมาย (Customized Welfare) ที่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกัน (Cost Sharing)

3.) การรองรับการเชื่อมโยงภูมิภาคและความเป็นเมือง

การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของเมือง โดยการเตรียมความพร้อมรองรับความเป็นเมือง ทั้งด้านการบริหารจัดการด้านผังเมือง ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบการศึกษาและระบบสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการของคนในเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการเมืองตามระดับการพัฒนา

การพัฒนาด้านการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน โดยการส่งเสริมและเร่งรัดการพัฒนา ระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งด้านการค้า การลงทุน และการบริการ โดยคำนึงถึงการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในห่วงโซ่อุปทาน และปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ รวมทั้งปรับลดกระบวนการด้านอำนวยความสะดวกทางการค้า ขนส่ง และโลจิสติกส์ให้มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพต่อภาคธุรกิจอย่างแท้จริง

การส่งเสริมการลงทุน การค้าชายแดน และการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดนเพื่อดึงดูดให้นักลงทุนในภูมิภาคเข้ามาลงทุนในไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

รวมทั้งส่งเสริมการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนโดยให้ความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุนและสิทธิประโยชน์ การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนและการผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคมากขึ้น

จากความสำเร็จและพัฒนาการของแนวคิดเมืองยั่งยืนในบริบทไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ประเทศไทยยังได้มีการผลักดันให้ท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนเมืองให้มีความยั่งยืนผ่านโครงการต่างๆ ที่มีการดำเนินการเป็นรูปธรรม และได้มีการจัดประกวดให้รางวัลเมืองน่าอยู่ในระดับประเทศ ยกตัวอย่างเช่น

พ.ศ.2543 โครงการเมืองโคราชยั่งยืนและน่าอยู่ จังหวัดนครราชสีมา

โครงการนำร่องที่โคราชและตรังนี้มีจุดมุ่งหมายจะให้เป็นอย่าง การทำตามแผนปฏิบัติการ 21 สำหรับเมืองอื่น ๆ ด้วยการสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมในทุกระดับเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงคุณภาพชีวิต

พ.ศ.2548 เทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง

ได้รับการสนับสนุนให้เป็น "ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออก มาตั้งแต่ปีพ.ศ.2548 โดยการสนับสนุน จากมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ (UN-Habitat) มีการดำเนินการพัฒนากิจกรรมในการจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เริ่มพัฒนาเมืองสู่แนวคิด “เมืองคาร์บอนต่ำ” จากการประสพวิกฤต “ขยะ” ทางการพัฒนาเมืองสู่ทิศทางใหม่ภายใต้แนวคิด “เมืองน่าอยู่ อย่างยั่งยืน” ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่บรรยากาศ เกิดเป็น “แกลงโมเดล” ด้วยวิสัยทัศน์ “มุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี บนหลักเศรษฐกิจพอเพียง”

พ.ศ.2552 เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวอย่างที่ดี โครงการประเมิน เทศบาลน่าอยู่ อย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. 2552 ผลักดันและริเริ่มเพื่อพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ โครงการจัดทำผังชุมชนและแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งได้ร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบ อีก 7 แห่ง กำลังปรับปรุงผังเมืองรวม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและรองรับการพัฒนาในอนาคต ในขณะที่เดียวกันก็มีความพยายามทดสอบรูปแบบการจัดทำผังชุมชนในชุมชนนำร่อง 2 แห่ง ได้แก่ ชุมชนท่าแพใต้ และ ชุมชนเขาปรีดี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552

เทศบาลเมืองรังสิต จังหวัดปทุมธานี

เมืองรังสิตเป็นเมืองน่าอยู่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชุมชน โครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีสิ่งแวดล้อมของเมืองที่ดีและยั่งยืน โดยเกิดจากความร่วมมือของรัฐและประชาชน

เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

สร้างนครภูเก็ต ให้เป็นนครแห่งความสุข และน่าอยู่อย่างยั่งยืน

พ.ศ.2556 เทศบาลเมืองสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

เป็นเทศบาลที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (มหาชน) ให้เป็นเทศบาลนำร่อง 1 ใน 4 แห่งจากทั่วประเทศ ในการดำเนินโครงการส่งเสริมการจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อมุ่งสู่การเป็นเมืองลดคาร์บอน เป็นเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน รองชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทเทศบาลขนาดเล็ก จากการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปีพ.ศ.2552 ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

สรุปแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยนั้นได้มีการนำแนวคิดและหลักการเข้ามาประยุกต์ใช้โดยสอดคล้องกับระดับนานาชาติภายใต้ Rio (Earth Summit) Agenda 21 โดยเริ่มมีการบรรจุแนวคิดดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ในปี พ.ศ.2535 ภายใต้มิติด้านสาธารณสุข โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขเป็นฉบับแรก และเริ่มพัฒนาประเด็นดังกล่าวต่อเนื่องโดยมีแนวทางที่ชัดเจนและเริ่มเป็นรูปธรรมตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 7 เป็นต้นไปจนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 และมีการเพิ่มเติม ปรับปรุงประเด็นการพัฒนาที่ต่อยอดในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 จนถึงแผนพัฒนาฉบับปัจจุบันให้สอดคล้องกับบริบทของเมืองที่มีความเป็นพลวัตพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากประเด็นการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ได้รับการริเริ่มบรรจุเข้ามาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 นั้น ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกให้ดำเนินโครงการเมืองนำอยู่ใน 5 เมืองนำร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา ยะลา และพนัสนิคม โดยมุ่งให้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสูงสุดในราชการส่วนภูมิภาค เป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งแต่ละเมืองก็จะมีวิธีการปฏิบัติต่างกันไป บ้างก็ใช้ความเข้มแข็งจากชุมชนจากฐานรากขึ้นมาก่อนและเมื่อมั่นคง ก็จะสามารถพัฒนาเมืองของตนได้อย่างยั่งยืนต่อไป นับเป็นขั้นเริ่มแรกของการเรียนรู้ที่ได้นำเอาแนวคิดและแนวทางเมืองนำอยู่ขององค์การอนามัยโลกมาประยุกต์ใช้จริง ซึ่งก็ต้องสร้างความเข้าใจไปพร้อมกับการลงมือปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ที่จะปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของแต่ละเมือง จากนั้น รัฐบาล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ จึงกำหนดนโยบายแผนและโครงการร่วมทั้งกิจกรรมที่ตอบรับกับแนวคิดเมืองนำอยู่ เช่น การนำแนวคิด healthy cities ขององค์การอนามัยโลกและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ในแผนพัฒนา 8 (พ.ศ.2540-2545) โดย แต่งตั้งให้มีกลไก คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ ขึ้นเมื่อต้นปีพ.ศ.2543 เพื่อกำหนดนโยบายและประสานการดำเนินงานในเรื่องเมืองนำอยู่-ชุมชนนำอยู่ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รวมถึงได้จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองนำอยู่-ชุมชนนำอยู่³⁵ ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2543 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการได้ต่อไป ประกอบกับช่วงเวลานั้นอยู่ระหว่างการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอนุภาคทั่วประเทศ และระดับชาติ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 76 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดกรอบนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะได้รับฟังแนวคิดและความต้องการของประชาชนซึ่งอยู่ในแต่ละพื้นที่และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและรับผลจากการพัฒนาโดยตรง

ต่อมากระทรวงมหาดไทยกำหนดให้ “บ้านเมืองนำอยู่ เชิดชูคุณธรรม” เป็นนโยบายในการบริหารจัดการภาครัฐ ปี พ.ศ.2545 รวมถึงรัฐบาลประกาศให้เป็น “เมืองไทยแข็งแรง” เป็นวาระแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2547 และระดมความคิดเห็นในเวทีวิจัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ที่จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับอนุภาค และระดับชาติกว่า 100 เวที มีประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมกว่า 20,000 คน ซึ่งได้สะท้อนแนวคิดและความต้องการที่ตรงกันคือ “ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองนำอยู่-ชุมชนนำอยู่” โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน การมีประชาคม ในทุกระดับและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ชุมชนและชนบทให้น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมดี ปลอดภัย การให้มีการวางแผนพัฒนาพื้นที่และการจัดระบบผังเมืองที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม การปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนให้มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ใช้มาตรการจูงใจและมาตรการทางกฎหมายควบคู่กันไป รวมไปถึงการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน รักและมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การยกระดับคุณภาพชีวิต เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างพอเพียง ทัวถึง มีการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขูปการในชุมชนเมืองและชนบทให้ทั่วถึง

การให้มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและกระจายงบประมาณสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อการจัดการพัฒนาเมืองและคุณภาพชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ และมีการกำหนดและพัฒนาเครื่องมือชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมโดยแผนฯ ฉบับที่ 9 ได้เน้นการทำให้เกิดเมืองและชุมชนน่าอยู่ในทางปฏิบัติมากขึ้น ภายใต้ยุทธศาสตร์ “การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน” แบ่งเป็น 3 กลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่สู่การปฏิบัติจริง

ตารางที่ 3.1 แสดงกลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่สู่การปฏิบัติจริง

ระดับ	กลไกการทำงาน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1) กลไกระดับนโยบาย	ในปี พ.ศ.2546 ได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการประสานการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่” ขึ้นภายใต้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) มาทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมประสานการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของส่วนกลางให้เป็นไปตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
2) กลไกระดับกระทรวง-กรม	หลายหน่วยงานของภาครัฐได้ใช้กลไก “การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับท้องถิ่น” ผ่านสำนักในระดับจังหวัดในความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้นๆ และสถาบันวิชาการในท้องถิ่น อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ใช้กลไกขับเคลื่อนงานการพัฒนาเมืองน่าอยู่ผ่านสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น	หน่วยงานระดับกระทรวงและกรม
3) กลไกระดับท้องถิ่น	โดยส่วนใหญ่ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็นผู้พัฒนาโครงการต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาเมืองน่าอยู่ในลักษณะ “โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ” ลงไปเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้ท้องถิ่นได้นำแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ได้ดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม	องค์กรภาคเอกชน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) ถึง ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) หน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับกระทรวงและกรม ต่างนำแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่และยั่งยืนผ่านกรอบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ในระดับสากล โดย UNEP (พ.ศ.2551)) ซึ่งนิยามเศรษฐกิจสีเขียวไว้ว่าเป็นผลผลิตของความเป็นอยู่ของมนุษย์และความเท่าเทียมทางสังคมที่ถูกพัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นแนวทางที่ลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความขาดแคลนทางนิเวศน์วิทยาไปพร้อมกัน โดยเศรษฐกิจสีเขียวนั้นจัดได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใส่ใจสังคม รวมทั้งในปีพ.ศ. 2553 ยังมีการลงนาม ร่วมกันในปฏิญญาแห่งการเติบโตสีเขียว (Declaration on Green Growth) โดยรัฐมนตรีที่เป็นผู้แทน

ของรัฐบาล 34 ประเทศ และกลุ่มประชาคมยุโรป เพื่อเป็นพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยกัน ทำให้แต่ละหน่วยงานต่างขนานรับแนวคิดนี้และนำไปประยุกต์ใช้ภายในบริบทของแต่ละหน่วยงาน เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของกระทรวง โดยเน้นประเด็นอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) เพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมมีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ และประชาชนไว้วางใจ และเกิดการสร้างเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมสีเขียวของประเทศ (Green GDP) มีมูลค่าสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับทุกหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรมและสถาบันเครือข่าย โดยเฉพาะสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดและนิคมอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ส่งเสริมให้สถานประกอบการทั่วประเทศใส่ใจในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว เป็นต้น

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน ได้แก่ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ระบุไว้ว่ามีบริบทการเปลี่ยนแปลงและสภาพอนาคตประเทศไทยในด้านความเป็นเมืองว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อลดความแออัดของเมืองหลวงและเมืองหลัก อันเป็นการกระจายความเจริญสู่พื้นที่อื่นๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการบริหารสาธารณะเพื่อรองรับการเติบโตของเมือง การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นทั้งปัจจัยการผลิตและแรงงานไปสู่ภาคการค้า บริการ และอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท้องถิ่น การลดลงของแรงงานในภาคเกษตร รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการขยะทั้งขยะชุมชนและอุตสาหกรรม ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรและแรงงานในพื้นที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการคนในเมืองที่มากขึ้น จะส่งผลให้เกิดการประหยัดจากขนาด การขนส่งมีต้นทุนต่ำลง และการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคจะมีความคุ้มค่ามากขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานที่มากขึ้นจะมีส่วนเอื้อหรือทำให้จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการที่มีจำนวนมาก รวมถึงประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เริ่มส่งผลกระทบต่อเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลก จึงเน้นประเด็นด้าน การมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Eco-Efficiency) เพื่อให้เมืองมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเมือง (Environmentally Sustainable Urbanization) คือ ในเมืองนั้นต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆภายในเมือง ลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีความร้ายแรง และสร้างให้เกิดการปรับตัวของคนและเมืองในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น พยายามลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) โดยสร้างให้เกิดเมืองกระชับ (Compact City) และส่งเสริมให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความทันสมัย

3.2 กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทประเทศไทย

จากกรอบแนวคิดเมืองน่าอยู่ในระดับสากลที่สามารถอธิบายได้ใน 5 ประเด็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดที่แตกต่าง และคล้ายคลึงกันออกไป และในทางปฏิบัติเมื่อนำมาเทียบเคียงกับของไทย สามารถอธิบายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผลการปฏิบัติงาน โครงการ หรือแผนพัฒนา/นโยบาย ได้ดังนี้

1. LIVABLE

กระทรวงสาธารณสุข

- กรมอนามัย ชุมชนน่าอยู่และการมีส่วนร่วม (Healthy City) ใน 5 เมืองนำร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา กรุงเทพมหานคร สำนักงาน (แผน7) **โครงการนำร่อง**
- กรมอนามัย+นครราชสีมา โครงการ เมืองคนน่าอยู่ (แผน8) **โครงการนำร่อง**
- วิจัยปฏิบัติการ(Operational Research) ใน 6 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี (แผน9) **วิจัย**
- กำหนดตัวชี้วัด คือ องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลมีกระบวนการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพอย่างน้อยร้อยละ 20 (แผน9) **ตัวชี้วัด**
- ตัวชี้วัด ชุมชนน่าอยู่ (แผน10) **ตัวชี้วัด**

กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคณะเศรษฐศาสตร์ มก.จัดทำกรอบแนวทางและแผนปฏิบัติการของประเทศไทยในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 14 ข้อ (แผน 8) **กรอบการทำงาน**
- สผ.เป็นหน่วยประสานงานกลางของไทย ในการดูแล คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน(AWGES) เกิดภาคีพันธมิตร เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ (แผน9) **คณะกรรมการ**
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมทำโครงการส่งเสริมท้องถิ่นสู่สังคมสีเขียว (แผน9) **Green Community**
- สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ จัดทำโครงการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน (แผน 9) **ยุทธศาสตร์นโยบาย**
- โครงการรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (แผน 11) **Green Community**
- สผ.จัดทำร่างยุทธศาสตร์การเติบโต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Green growth (แผน11) **ยุทธศาสตร์นโยบาย Green Growth**
- สผ.จัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างกรอบในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ/สังคม ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ (แผน11) **ยุทธศาสตร์นโยบาย**

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (Housing)

- เกิดโครงการเมืองน่าอยู่เพื่อคนพิการ บ้านเอื้ออาทร บ้านรัฐสวัสดิการ บ้านปทุมณี พัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน จัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและแผนป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนแออัด พัฒนาระบบสารสนเทศและวิชาการด้านที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจชุมชนและบริการชุมชน พื้นที่เมืองดินแดง บ้านมั่นคง โครงการสร้างความสุขผู้สูงอายุ สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข (แผน 10-11) **ที่อยู่อาศัย**
- **การเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน** โครงการนำร่องเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมือง และสภาพแวดล้อมชุมชนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน (แผน8) **ที่อยู่อาศัย**

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

- เน้นงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสนับสนุนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมและเผยแพร่การพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ เช่น โครงการประกวดเมืองสีเขียว (แผน8) ออกรับฟังเมืองน่าอยู่ เทศบาลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (แผน11) **วิจัย**

กรุงเทพมหานคร

- ทุกเขต แนวคิด “เมืองน่าอยู่ (Healthy Cities)” มาใช้ (แผน7) **โครงการนำร่อง**

4. URBAN GOVERNANCE

คณะรัฐมนตรี กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน ตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ(กษ.) (แผน8)

กำหนดให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็นวาระแห่งชาติ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (NCSD) ดูแลเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน “เมืองไทยแข็งแรง” เป็นวาระแห่งชาติ กษ.กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน(แผน9) **ยุทธศาสตร์นโยบาย คณะกรรมการ**

กระทรวงมหาดไทย แนวนโยบาย “บ้านเมืองน่าอยู่ เศรษฐกิจธรรม”(แผน9) / แผนยุทธศาสตร์บรรจุนวัตกรรมเมืองน่าอยู่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่ (แผน11) **ยุทธศาสตร์นโยบาย**

กระทรวงมหาดไทย สำนักงานเมืองน่าอยู่ เศรษฐกิจธรรม (แผน9) / แผนยุทธศาสตร์บรรจุนวัตกรรมเมืองน่าอยู่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่ (แผน11) **ตัวชี้วัด**

2. VIABLE-ECOEFFICIENCY

กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม - แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง/ชุมชนเพื่อมุ่งการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสังคมคาร์บอนต่ำ และแผนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (แผน 11) **ยุทธศาสตร์นโยบาย Low Carbon City**

กระทรวงอุตสาหกรรม

วิสัยทัศน์ เพื่อเป็นองค์การนำในการผลักดันอุตสาหกรรม วิสาหกิจ และผู้ประกอบการให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ใน

ตลาดโลก โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ผลิตภัณฑ์มวลรวม สีเขียวของประเทศไทย (Green GDP) (แผน10)

ยุทธศาสตร์นโยบาย Green Industry

กรุงเทพมหานคร Green growth (แผน11) **Green Growth**

5. SUSTAINABLE CITY

กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม แนวคิดจาก local agenda 21) ร่วมมือกับสวีเดนในนครราชสีมา เน้นพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ตรง พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว (แผน8) **โครงการนำร่อง**

กระทรวงสาธารณสุข สสส.กลไกการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา และเทศบาลตำบลปรางค์ จังหวัดสงขลา (แผน10) **วิจัย**

กรมโยธาธิการและผังเมือง การจัดรูปที่ดิน ผังพัฒนาพื้นที่เฉพาะ ผังเมือง

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

- TEI + กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม + สมาคมสันนิบาตเทศบาล งานวิจัยและคู่มือการประเมินผลและเทศบาลน่าอยู่ (แผน9, 10,11) **ตัวชี้วัด**

- จัดทำโครงการประสานความร่วมมือเพื่อเมืองน่าอยู่/ชุมชนน่าอยู่กับภาคีพันธมิตร (แผน9) **โครงการนำร่อง**

- ร่วมกับสถาบันคีนันจัดทำตัวชี้วัดสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ และใช้ประเมินผลการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม (แผน9) **ตัวชี้วัด**

- คู่มือการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน (แผน11) **ตัวชี้วัด**

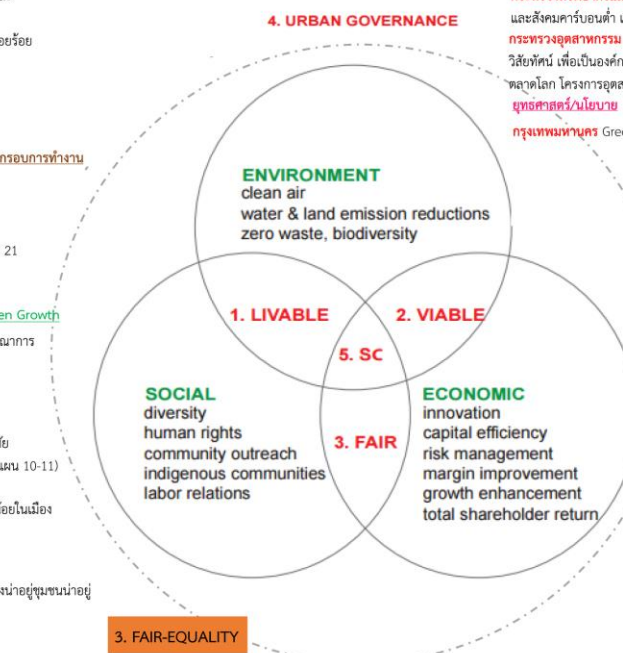
- พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง (แผน7) **ยุทธศาสตร์นโยบาย**

- นำแนวคิดSustainableไปปรับใช้กับนครราชสีมาและภูเก็ต (แผน8) **โครงการนำร่อง**

กรุงเทพมหานคร

กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนากรุงเทพฯ ในระยะยาว 12 ปี โดยใน พ.ศ. 2563 ให้กรุงเทพฯ

เป็นมหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน (แผน10) **ยุทธศาสตร์นโยบาย**

ภาพที่ 3.4 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทไทย

3.2.1 ความน่าอยู่ (Livable)

ในกรอบแนวคิดระดับสากลนั้น Livable เน้นให้เกิดการเป็นเมืองสุขภาวะ (Healthy City) คือ การที่มีสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศทางสุขภาพ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความปลอดภัย และสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน อย่างการบำบัดน้ำเสีย และการเข้าถึงน้ำประปาที่สะอาด

ในกรอบแนวคิดของประเทศไทย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ (4) การเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (5) มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (6) กรุงเทพมหานคร จึงทำให้ในประเทศไทยในเรื่องของ Livable จะเกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ เมืองสุขภาวะที่เน้นเรื่องการจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย การเข้าถึงน้ำประปาที่สะอาด รวมไปถึงด้านต่างๆที่เกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐาน และด้านการเคหะ หรือความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัย การยกระดับที่อยู่อาศัยให้แก่มิรายได้น้อย หรือผู้ด้อยโอกาส ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

1) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

เนื่องจากเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ริเริ่มนำแนวคิดเมืองน่าอยู่ หรือ Healthy City มาใช้ในประเทศไทย จากการประชุมระดับนานาชาติ Local Agenda 21 ที่เป็นแผน/โครงการในระดับนานาชาติในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยกระทรวงสาธารณสุขได้นำหลักการ/แนวคิดนี้เข้ามาใช้ในเมืองไทยในปี พ.ศ.2537 และได้ดำเนินผลงานในโครงการเมืองน่าอยู่ สู่มืองไทยแข็งแรง และเนื่องด้วยหน่วยงานทางด้านสุขภาพอย่างกรมอนามัย มีภาคีสุขภาพในระดับชุมชน หน่วยบริการทางการแพทย์ ทำให้สามารถเข้าสู่ระดับชุมชน หรือท้องถิ่นได้ เข้าถึงข้อมูลสุขภาพได้ง่าย ทำให้เป็นหน่วยงานที่มีผลงาน หรือโครงการในระดับชุมชนมากที่สุด

กรมอนามัยได้ดำเนินการจัดทำโครงการนำร่องในเรื่องของเมืองน่าอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา ยะลา และพิจิตร โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่สร้างเครือข่ายร่วมกับประชาชนขึ้น ร่วมกับการปฏิบัติจริงที่จะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ที่อาจจะเริ่มจากการสร้างรากฐานที่เข้มแข็ง เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติไปพร้อมๆกับการสร้างเครือข่าย และภาคีทางสังคม

2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2.1) สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดทำกรอบแนวทางและแผนปฏิบัติการของประเทศไทยในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 14 ข้อ

(2.2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานของคณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (AWGES) เกิดภาคีพันธมิตรเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการดำเนินงานมุ่งสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน และกระตุ้นให้เมืองในภูมิภาคอาเซียนดำเนินงานตามกรอบและตัวชี้วัดอาเซียนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างยั่งยืนในด้านอากาศ (Clean Air) ด้านน้ำ (Clean Water) และด้านขยะและพื้นที่สีเขียว (Clean Land) และจะคัดเลือกเมืองที่ผ่านหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดเพื่อเข้ารับรางวัล โดยจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือก และในปี พ.ศ.2555 เทศบาลนครภูเก็ตได้รับรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (ASEAN ESC Award 2011) ด้านอากาศ (Clean Air)

(2.3) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจัดทำโครงการส่งเสริมท้องถิ่นสู่สังคมสีเขียว โดยโครงการนี้มีกลไกการขับเคลื่อนงาน ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครเข้าร่วมโครงการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดสรรงบประมาณ และขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ด้วยตนเอง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานวิชาการที่แปลงนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่การปฏิบัติ สนับสนุนวิชาการและงบประมาณสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย LA21 และพหุภาคีทุกภาคส่วนในระดับประเทศและระดับภูมิภาค รวมทั้งได้พัฒนากลไกและเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องแนวคิดแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น³⁷

(2.4) สำนักงานความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ จัดทำโครงการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน โครงการอนุรักษ์ฯ จัดทำขึ้นเพื่อประเมินสถานการณ์ของประเทศไทย กับแผนปฏิบัติการ 21 และแผนดำเนินงานโจอันเนสเบิร์ก JPOI โดยให้ความสำคัญสรุปไว้ว่าประเทศไทยมีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องในหลายๆด้าน แต่ก็ยังมีส่วนที่ดำเนินการและให้ความสำคัญน้อย เช่น การเกษตรที่ยั่งยืน หรือความมั่นคงในที่ดิน รวมไปถึงการต้องมีความร่วมมือกันทุกภาคส่วน การพัฒนาเมืองยั่งยืนมิใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งนั่นเอง

(2.5) โครงการรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน โครงการรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.2556 โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยประสานงานหลักของประเทศไทย (National Focal Point) ในการดำเนินงานได้มีการจัดทำกรอบแนวทางและตัวชี้วัดในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืนในทั้ง 3 ด้าน คือ Clean Air, Clean Water, Clean and Green Land ผลการคัดเลือกปรากฏว่าเทศบาลนครพิษณุโลก ได้รับการพิจารณาจากประเทศสมาชิกให้ชนะเลิศภายใต้หลักการของการแข่งขัน ในหมวด Clean and Green land ด้านการจัดการของเสีย และเทศบาลนครภูเก็ตได้รับรางวัลโดยการเสนอโดยประเทศในหมวด Clean Air

(2.6) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำร่างยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Green Growth ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก การส่งเสริมการผลิตและการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาดปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การบริหารจัดการทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม³⁹

(2.7) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างกรอบในการสร้างกรอบการเติบโตทางสังคม/เศรษฐกิจ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

3) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์

ได้เกิดโครงการด้านที่อยู่อาศัยขึ้นมามากมาย ได้แก่ โครงการเมืองน่าอยู่เพื่อคนพิการ บ้านมั่นคง บ้านรัฐสวัสดิการ บ้านปฐมภูมิ พัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน จัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและแผนป้องกันแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด พัฒนาระบบสารสนเทศและวิชาการด้านที่อยู่อาศัยเคหะชุมชนและบริการชุมชน ฟันฟูเมืองดินแดง โครงการสร้างความสุขผู้สูงอายุ สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข

4) การเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ได้เกิดโครงการนำร่องเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและสภาพแวดล้อมชุมชนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน

5) มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

เน้นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสนับสนุนร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมและเผยแพร่การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เช่น โครงการประกวดเมืองสีเขียว ถอดรหัสเมืองน่าอยู่ เทศบาลสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

6) กรุงเทพมหานคร

มีแนวคิดพัฒนากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นนโยบายให้เป็นเมืองน่าอยู่ตามคุณลักษณะที่ WHO ได้กำหนดไว้ การสร้างความเข้าใจเรื่องแนวคิดและการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน การประเมินผลการดำเนินงาน ใน 50 เขตของกรุงเทพฯให้มีแนวคิดเมืองน่าอยู่มาใช้

7) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเมืองสุขภาวะ หรือ

Healthy City ขึ้น และได้อธิบายไว้ว่าตัวชี้วัดในเรื่องเมืองสุขภาวะของ WHO สามารถถ่ายทอดลงมาสู่ตัวชี้วัดในบริบทของประเทศไทย และสามารถปรับให้เหมาะสมหรือตรงตามความต้องการของประชากรแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นกรอบในการทำงาน นำไปสู่การพัฒนาเมืองสุขภาวะต่อไป⁴⁰ และการพัฒนาเมืองสุขภาวะจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดการเชื่อมโยงถึงแม้ว่าการเริ่มต้นโครงการที่เริ่มจากท้องถิ่นจะเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่หากขาดเอกภาพ และไม่มีความเชื่อมโยงกันเลยในแต่ละท้องถิ่นก็จะทำให้เมืองไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขาดการวางแผนในระดับภูมิภาค หรือระดับชาตินั้นเอง ดังนั้นแล้วจึงควรมีการเชื่อมโยงทั้งสองทางทั้งจากระดับชาติสู่ท้องถิ่น และระดับท้องถิ่นที่สะท้อนถึงนโยบายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ยังคงอยู่บนพื้นฐานหรือบริบทของท้องถิ่นนั้น ในด้านกายภาพที่ส่งเสริมให้เกิดเมืองสุขภาวะที่ดี หรือเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีแก่เมือง ได้แก่ การสร้างเมืองที่มีคุณภาพด้านสุขภาวะ อย่างแนวคิด เมืองกระชับ หรือการป้องกันการขยายตัวของเมือง สิ่งแวดล้อมเมือง การจัดการของเสียที่ถูกต้องลักษณะ การออกแบบที่อยู่อาศัยที่ช่วยส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด การขนส่งและการคมนาคมที่มีการเชื่อมโยงที่ดี การมีพื้นที่สาธารณะ และการออกแบบเมืองที่ประหยัดพลังงาน การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน สุดท้ายคือ การบริหารจัดการเมืองที่ดี

3.2.2 ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency)

ในกรอบแนวคิดสากล Viable –Eco Efficiency นั้นเน้นให้เกิด Eco City และ Low Carbon City ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการที่เมืองเป็นเมืองกระชับ Compact City หรือ New Urbanism ที่สนับสนุนการลดการใช้พลังงาน หรือการใช้พลังงานอย่างระมัดระวัง

กรอบแนวคิดของประเทศไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ (1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยการเกี่ยวเนื่องกับภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงาน และการปล่อยมลพิษสู่ธรรมชาติ รวมไปถึง (3) กรุงเทพมหานครที่เน้นไปที่การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม หรือ Green Growth ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง/ชุมชนเพื่อมุ่งการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสังคมคาร์บอนต่ำ และแผนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2) กระทรวงอุตสาหกรรม

วิสัยทัศน์ เพื่อเป็นองค์การนำในการผลักดันอุตสาหกรรม วิสาหกิจ และผู้ประกอบการให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันในตลาดโลก โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ผลิตภัณฑ์มวลรวมสีเขียวของประเทศ (Green GDP)

3.2.3 ความเท่าเทียม (Fair – Equality)

กรอบแนวคิดระดับสากลนั้นเน้นให้เกิด Inclusive City หรือเมืองที่มีความทั่วถึง การสร้างงาน การยกระดับทักษะแรงงาน หรือสิ่งต่างๆที่ประกอบกรนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และประชาชนมีความมั่นคงทางรายได้

ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงอุตสาหกรรม เน้นไปที่การรับผิดชอบต่อสังคม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากเป็นประเภทของการใช้ประโยชน์อาคารที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อธรรมชาติมากที่สุดนั่นเอง ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

กระทรวงอุตสาหกรรม มีรายละเอียดของโครงการคือ จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากโดยมากแล้วมลพิษจากอุตสาหกรรม มักจะขัดขวางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสิ่งแวดล้อม และจากการที่มลพิษมักจะส่งผล หรือปัญหาแก่ชุมชน

รอบข้าง ทำให้มีการนำแนวคิดเมืองยั่งยืนเข้ามามีใช้กับการอุตสาหกรรม เพื่อให้สภาพแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ตั้งของโรงงาน อุตสาหกรรมเกิดความยั่งยืน การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันระยะสั้น ไปจนถึงในระยะยาว

3.2.4 การปกครองเมือง (Urban Governance)

ตามแนวคิดสากลแล้ว Urban Governance จะเน้นไปที่กระบวนการมีส่วนร่วม การให้ความรู้สึกร่วม และการรับรู้ในพื้นที่ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมไปถึงการเคารพสิทธิของประชาชนทุกกลุ่ม

ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ (1) คณะรัฐมนตรีที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติเพื่อกำหนดให้เมืองยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อดูแลเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะ (2) กระทรวงมหาดไทย มีนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ที่บรรจุเรื่องเมืองยั่งยืน (3) สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ก็ได้มีการจัดทำเครื่องชี้วัดการประเมินการเป็นเมืองน่าอยู่ขึ้น โดยแผนยุทธศาสตร์เน้นไปทางด้านการมีส่วนร่วม การจัดการองค์กรที่ช่วยส่งเสริมการนำไปสู่การพัฒนาเมืองยั่งยืน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

1) คณะรัฐมนตรี

กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน ตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ กำหนดให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็นวาระแห่งชาติ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดูแลเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน “เมืองไทยแข็งแรง” และแนวทางในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน (ยุทธศาสตร์นโยบายและคณะกรรมการ)

คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (กมช.) โดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีดำเนินการ และสนับสนุนการดำเนินการ กลั่นกรองแผนงานโครงการกำกับ เร่งรัด และติดตามการดำเนินงาน แก้ไขปัญหา อุปสรรค จัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ และให้มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (สกมช.) เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของสำนักงานพัฒนาเมืองแห่งชาติ คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองประธานกรรมการ คนที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองประธานกรรมการ คนที่ 2 ปลัดกระทรวงและหัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านกฎหมาย ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และกำหนดให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ ได้แก่ กำหนดนโยบาย กรอบทิศทาง และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศให้ครอบคลุมมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ กำกับและขับเคลื่อนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการอนุวัติตามผลลัพธ์ของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2021 (United Nations Conference on Sustainable Development : UNCSD) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) แผนการปฏิบัติการโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation : JPOI) และข้อตกลง/ผลลัพธ์จากการประชุมระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และเป้าหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน กำหนดแนวทางและทำที่การเจรจาในการประชุมสุดยอดของโลกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการประชุมระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น

2) กระทรวงมหาดไทย

ตามนโยบายบ้านเมืองน่าอยู่เชิดชูคุณธรรมของกระทรวงมหาดไทย ที่ยึดหลักการใช้คุณธรรมนำการบริหาร เพื่อให้การทำงานเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ทั้งในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดี มี

สังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ มีความสะดวกสบาย และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง แข็งแรง มีวัฒนธรรม และจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน

3) กรุงเทพมหานคร

สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร เครื่องชี้วัดการประเมินการเป็นเมืองน่าอยู่ (ตัวชี้วัด) จากนโยบายของอดีตผู้ว่าราชการจังหวัด นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ไว้ว่า กรุงเทพฯต้องมีชีวิตที่ไม่ติดขัด สะอาด สวย สิ่งแวดล้อมดี คนมีความสุข ปลอดภัย ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นเมืองแห่งโอกาส พร้อมให้คำนิยามเมืองน่าอยู่ไว้ว่าต้องมีชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนใกล้ชิดผูกพันช่วยเหลือกัน มีการให้บริการเข้าถึงทุกเขตพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกส่งเสริมคุณภาพชีวิตเป็นบริการใกล้ชิดที่คนกรุงเทพมหานครทุกคนได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

3.2.5 เมืองยั่งยืน (Sustainable City)

Sustainable City หรือเมืองยั่งยืน โดยหลักการหรือกรอบแนวคิดสากลแล้ว คือ การบูรณาการในทุกๆด้านของเมืองให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า การบูรณาการในเกือบทุกๆด้านของเมือง ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ทั้งสามสิ่งนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล เพื่อการรักษาทรัพยากรให้คงทนมากที่สุด จึงต้องมีการศึกษาถึงเรื่องของเมืองยั่งยืน

โดยในประเทศไทยในเรื่องของเมืองยั่งยืนได้มีหน่วยงานต่างๆ สร้างแนวทางและตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอย่าง มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย การนำหลักการของเมืองยั่งยืนไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างกรมโยธาธิการและผังเมือง และกรุงเทพมหานคร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานที่เน้นไปที่การเชื่อมโยง และเทียบกับหลักแนวคิดสากลอย่าง Local Agenda 21 ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการที่เทศบาลนครตรังได้รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นเทศบาลนาร่อง 1 ใน 2 เทศบาลของประเทศไทย ในโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทย-สวีเดน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในระยะที่ 1 ที่ผ่านมา โดยได้ดำเนินการไปแล้วระหว่างเดือนมีนาคม 2543 - เดือนสิงหาคม 2545 ซึ่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นการเริ่มต้นกระบวนการตามแผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น ในเขตเทศบาลนาร่อง คือ เทศบาลนครตรัง และเทศบาลนครราชสีมา

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเกิดการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมเชื่อมต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระหว่างเทศบาลนครตรังกับองค์กรความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งประเทศไทยหรือซีต้า

2) กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กลไกการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา และเทศบาลตำบลปริง จังหวัดสงขลา โดยในงานวิจัยครั้งนี้ได้มีข้อเสนอแนะไว้ว่าการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้นเป็นพันธกิจโดยตรงขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ โดยจะต้องมีการบูรณาการ การทำให้เป็นเรื่องของพลเมือง การสร้างวิสัยทัศน์แก่ประชาชนที่อยู่ในเมือง ซึ่งจากงานวิจัยได้มีการพัฒนาตัวชี้วัด และได้นำมาปรับใช้กับบริบทท้องถิ่น เช่น ด้านเศรษฐกิจที่เน้นไปทางด้านการท่องเที่ยว ด้านสังคมก็เน้นไปที่วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมจะเน้นไปที่คุณภาพสิ่งแวดล้อมของคลองสำโรง ซึ่งเป็นคลองสายสำคัญในพื้นที่

จะเห็นได้ว่าในงานวิจัย หรือตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ที่ดีนั้นจะต้องเข้ากับบริบทท้องถิ่นและการให้ความสำคัญของตัวชี้วัดในแต่ละด้านของประชาชนก็ไม่เท่ากัน ทำให้การสนับสนุนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

3) กรณียุทธศาสตร์และผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การจัดรูปที่ดิน และผังพัฒนาพื้นที่เฉพาะ จากแผนพัฒนาเฉพาะด้านของกรณียุทธศาสตร์และผังเมือง ได้มีการอ้างอิงยุทธศาสตร์ระดับประเทศ (Country Strategy) จากสถานการณ์เศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในภายใต้บริบทใหม่ของโลกใน 20 ปีข้างหน้า และการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงได้บูรณาการยุทธศาสตร์ประเทศ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 30 ประเด็นหลัก 79 แนวทางการดำเนินการโดยยุทธศาสตร์หลัก คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อหลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง (Growth & Competitiveness) การลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive Growth) การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth) การสร้างความสมดุลและปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ (Internal Process) รวมไปถึงเป้าหมายของกรมฯ ที่ว่าแผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจเฉพาะด้านผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้กรณียุทธศาสตร์และผังเมืองบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ เป็นองค์กรหลักที่มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการผังเมืองระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบ การก่อสร้างและการควบคุม การก่อสร้างอาคารดำเนินการและสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเมืองพื้นที่ และชนบท โดยการกำหนด และกำกับดูแลนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งการกำหนดคุณภาพ และมาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผังเมือง เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดีอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกเหนือไปจากนั้นกระทรวงมหาดไทยยังมีการออกหลักการและแนวคิดในเรื่องของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ที่มีตัวชี้วัดเพื่อการประเมินและติดตามผลที่เป็นแนวทางให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปปฏิบัติได้ และสรุปว่าการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีความสะดวกสบาย ความสะอาดถูกสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เน้นไปที่การปรับปรุงกลไกที่มีอยู่เดิม การปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ และการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4) มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

(4.1) ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาล จัดทำงานวิจัยและคู่มือประเมินผลเทศบาลน่าอยู่ ซึ่งก็คือ คู่มือประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน

(4.2) จัดทำโครงการประสานความร่วมมือเพื่อเมืองน่าอยู่/ชุมชนน่าอยู่กับภาคีพันธมิตร

(4.3) ร่วมกับสถาบันคีนันจัดทำตัวชี้วัดสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ และใช้ประเมินผลการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

(4.4) คู่มือประเมินเทศบาลน่าอยู่

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องเสริมสร้างกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนรวมทั้งขยายแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล เสริมสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานจากทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยคู่มือที่เกิดขึ้นมานี้จะออกมาในรูปแบบของแนวทางและตัวชี้วัดถึงระดับเทศบาลที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน เน้นไปที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และจะมีการปรับปรุงตัวชี้วัดให้เท่าทันสถานการณ์ในทุกๆ เล่มที่เกิดขึ้น

(4.5) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของการวางแผน/พัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง

(4.6) นำแนวคิด Sustainable ไปปรับใช้กับนครราชสีมาและภูเก็ต

เป็นโครงการนำร่องที่ต่อเนื่องจากข้อ (4.4) ที่มุ่งเน้นกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เทศบาลเมืองภูเก็ต โดยการมีส่วนร่วมจากภาคีภาคต่างๆ ในกระบวนการจัดการด้านนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของเมืองภูเก็ต การพัฒนาของโลก และเน้นการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

5) กรุงเทพมหานคร

กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนากรุงเทพฯ ในระยะยาว 12 ปี โดยในปีพ.ศ.2563 ให้กรุงเทพฯ เป็นมหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้า การบริการ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้หลักการ “มหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน” (Sustainable Metropolis) ซึ่งมุ่งพัฒนาโดยยึดประชาชนชาวกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง โดยแยกวิสัยทัศน์ออกเป็น 3 มิติการพัฒนาได้แก่ Gateway Green และ Good Life ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาในระดับพื้นที่ มุ่งสู่การเป็น “ศูนย์กลางของภูมิภาคด้านการศึกษา มหานครแห่งการเรียนรู้สุขภาพ และวัฒนธรรม” Gateway ทางเศรษฐกิจให้กับกรุงเทพฯ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ให้กรุงเทพฯ เป็น “ศูนย์กลางของภูมิภาคด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาในระดับเมือง และน่าอยู่ Green ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเมืองในทิศทางที่ให้มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีควบคู่ไปกับการผลิต และการค้า การบริการที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ให้มีความสำคัญกับ “ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ชุมชนที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องเป็น “เมืองสวยงาม มีชีวิตชีวาและสะดวก” โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ตอบสนองการเป็นชุมชนแบบมีชีวิตชีวาอยู่ตลอดเวลา (Lively Community) เพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพในพื้นที่และเวลาที่แต่ละกิจกรรมต้องการ⁴⁸

3.3 สรุปข้อจำกัดของแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย

สืบเนื่องจากแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับนานาชาติได้เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2515-2535 โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีผลจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้มีการร่วมมือกันหาแนวทางการแก้ไขในระดับนานาชาติผ่านการประชุมจากคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The World Commission on Environment and Development : WCED) มาอย่างต่อเนื่อง จากนั้นเป็นต้นมาในปี พ.ศ.2530 (ค.ศ.1987) คณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้เผยแพร่เอกสาร Our Common Future หรือเรียกว่า รายงานบรันด์แลนด์ (The Brundtland report) ซึ่งได้นำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และได้ระบุความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองของคนรุ่นต่อไป” (Sustainable Development is Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) นับแต่นั้นเป็นต้นมาได้ยึดความหมายคำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดของสามเสาหลัก ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมกันทางสังคม และการป้องกันสิ่งแวดล้อม แต่แนวคิดด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนยังค่อนข้างที่จะเป็นนามธรรมและยากแก่การนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในเรื่องนี้ทุกๆ ประเทศจำเป็นต้องมีแนวทางการแก้ไข และมีความชัดเจนเพื่อนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปใช้ แต่ด้วยเนื่องจากแต่ละประเทศต่างมีข้อจำกัด เนื่องจากทุกประเทศต่างมุ่งการพัฒนาด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องหลัก โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ในการสร้างเศรษฐกิจ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ลดน้อยลงหรือหมดไป และเกิดปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมตามมา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงการเริ่มต้นแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสากลและเริ่มส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของประเทศไทย ได้พัฒนาผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีการปรับแผนฯ เพื่อ

ชั้นนำบริบทของการพัฒนาในประเทศไทย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเด็นพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยที่ได้รับเริ่มมีแนวคิดและประยุกต์เข้ากับประเด็นการพัฒนาเมืองผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 หลังจากมีการประชุมระดับนานาชาติ Rio Earth Summit (Agenda 21) แต่ในครั้งแรกเริ่ม ด้วยคำจำกัดความของการพัฒนาที่ยั่งยืนถูกถ่ายทอดผ่านคำว่า “Healthy Cities” หรือ “เมืองน่าอยู่” ทำให้กระทรวงแรกที่เริ่มนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาปรับใช้กับนโยบายของตนเองได้แก่ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อพ.ศ.2537 โดยมีประเด็นหลักคือ พัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่ในบริบทของเมืองน่าอยู่ผ่านมุมมองด้านอนามัย และหลังจากนั้นประเด็นแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในแต่ละกระทรวงเพื่อสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาประเทศตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละกระทรวงเป็นต้นมา สอดคล้องไปตามประเด็นกระแสการพัฒนาในระดับโลกที่มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทนานาประเทศ ดังเช่น ในระยะเริ่มต้นของการกำหนดวาระการพัฒนาของโลก ได้มีเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2543 ในการประชุม Millennium Summit ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) เป็นวาระการพัฒนาของโลก เพื่อให้แต่ละประเทศยกระดับคุณภาพชีวิตพื้นฐานของประชากรให้ปราศจากความยากจนและสิ่งเสริมทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (MDG Adaptation) ซึ่งตรงกับช่วงเวลาของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งแต่ละกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ แต่ด้วยบริบทการพัฒนาของประเทศไทยถูกจำกัดด้วยการแก้ไขเฉพาะประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เพื่อจะแก้ไขปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียมจากการพัฒนาเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่าง 3 เสาหลักสำคัญของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ขาดความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินงาน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดที่มีบทบาทโดยตรง ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อตอบรับกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ทำให้การดำเนินการในด้านการปฏิบัติ ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งทางแนวทางหรือนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเรื่อยมา

ในห้วงเวลาของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 เป็นต้นมา ในระดับนานาชาติได้เริ่มให้ความสำคัญกับประเด็น Green Growth ผ่านการประชุม Rio+20 ซึ่งเกิดแนวคิด Greening world economy และประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (หลังการประชุม Kyoto Protocol) ทำให้ประเทศไทยเริ่มปรับตัวให้เข้ากับกระแสนานาชาติอีกครั้ง ในขณะเดียวกันการพัฒนาในประเทศสูงขึ้นทั้งความเป็นเมืองที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ละหน่วยงานทั้งในระดับกระทรวงและกรม ต่างนำแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่และยั่งยืนผ่านกรอบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) รวมทั้งในปี.ศ. 2553 ยังมีการลงนาม ร่วมกันในปฏิญญาแห่งการเติบโตสีเขียว (Declaration on Green Growth) โดยรัฐมนตรีที่เป็นผู้แทนของรัฐบาล 34 ประเทศ และกลุ่มประชาคมยุโรป เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยกัน ซึ่งหน่วยงานที่เข้ารับแนวคิดนี้และนำไปประยุกต์ใช้ภายในบริบทนโยบายและแผนของตนเอง ซึ่งจะพบได้ใน กระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของกระทรวง โดยเน้นประเด็นอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) เพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมมีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ และประชาชนไว้วางใจ และเกิดการสร้างเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมสีเขียวของประเทศ (Green GDP) มีมูลค่าสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับทุกหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรมและสถาบันเครือข่าย โดยเฉพาะสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดและนิคมอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ส่งเสริมให้สถานประกอบการทั่วประเทศใส่ใจในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว เป็นต้น ด้วยเหตุกระแสการพัฒนาระดับโลก ในห้วงเวลานี้ หน่วยงานของประเทศไทย ได้ตอบสนองเพียงหน่วยงานเดียว ได้แก่กระทรวงอุตสาหกรรม ทำให้ยังไม่พบการประสานงานร่วมกันระหว่างกระทรวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อตอบสนองต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นความสมดุลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ต่อมาได้มีการจัดการประชุมระดับผู้นำของสหประชาชาติเพื่อรับรองวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015) (UN Summit for the Adoption of the Post-2015 Development Agenda) ซึ่งตรงกับแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เชื่อมต่อ (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) โดยการประชุมดังกล่าวจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-27 กันยายน พ.ศ.2558 ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เป็นการประชุมระดับประมุขของรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาลของประเทศสมาชิกเพื่อรับรองเอกสาร “Transforming Our World : The 2030 Agenda for Sustainable Development” ซึ่งถือเป็นพันธสัญญาทางการเมืองในระดับผู้นำ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า โดยไม่มีการลงนาม เพื่อยืนยันเจตนารมณ์ทางการเมืองของประเทศสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความยากจนและขจัดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติและรูปแบบ และบรรลุวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อเนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (SDGs) ที่จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015) ซึ่งในส่วนของประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว และได้รับรองเอกสารผลการประชุมสหประชาชาติระดับผู้นำเพื่อรับรองวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ.2558 ด้วยเช่นกัน โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน ได้แก่ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ระบุไว้ว่ามีบริบทการเปลี่ยนแปลงและสภาพอนาคตประเทศไทยในด้านความเป็นเมืองว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อลดความแออัดของเมืองหลวงและเมืองหลัก อันเป็นการกระจายความเจริญสู่พื้นที่อื่นๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับการเติบโตของเมือง การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นทั้งปัจจัยการผลิตและแรงงานไปสู่ภาคการค้า บริการ และอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท้องถิ่น การลดลงของแรงงานในภาคเกษตร รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการขยะทั้งขยะชุมชนและอุตสาหกรรม ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรและแรงงานในพื้นที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการคนในเมืองที่มากขึ้น จะส่งผลให้เกิดการประหยัดจากขนาด การขนส่งมีต้นทุนต่ำลง และการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคจะมีความคุ้มค่ามากขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานที่มากขึ้นจะมีส่วนเอื้อหรือทำให้จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการที่มีจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังพบว่ากระแสประชาคมโลกตื่นตัวเรื่องโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเนื่องจากผลกระทบเริ่มส่งผลกระทบต่อเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลก จึงเน้นประเด็นด้านการมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Efficiency) เพื่อให้เมืองมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเมือง (Environmentally Sustainable Urbanization) คือ ในเมืองนั้นต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆ ภายในเมือง ลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีความร้ายแรง และสร้างให้เกิดการปรับตัวของคนและเมืองในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น พยายามลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) โดยสร้างให้เกิดเมืองกระชับ (Compact City) และส่งเสริมให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความทันสมัย ในขณะเดียวกันในบริบทการพัฒนาของประเทศไทยในห้วงเวลาดังกล่าวเริ่มตอบรับกับกระแสประชาคมโลกโดยมีความพยายามที่จะตั้งหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยประสานงานหลักของประเทศไทย (National Focal Point) ในการดำเนินงานได้มีการจัดทำกรอบแนวทางและตัวชี้วัดในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน แต่เนื่องด้วยการประสานงานจำเป็นต้องเกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของแผนและนโยบายเกิดความท้าทายในการนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะรับแนวคิดและหลักการที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกอยู่ตลอดเวลาตามยุคที่ใช้เพื่อให้สามารถตามกระแสโลกได้ทัน แต่ในขณะเดียวกันการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสก็อาจส่งผลกระทบต่อผลดีและผลเสียต่อการพัฒนาของประเทศไทย กล่าวคือ ประเทศไทยยังไม่สามารถรักษาสอดคล้องทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ในประเทศไปพร้อมๆ กันได้ นำหนักความสำคัญจึงตกอยู่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ประกอบกับเมื่อนำแนวคิดการพัฒนาในประเด็นต่างๆ จากกระแสโลกเข้ามาประยุกต์ใช้ ทำให้แนวทางในการปฏิบัติเกิดความท้าทายในการนำมาปรับใช้ทำให้ยังไม่เกิดได้ชัดเป็นรูปธรรมได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดช่องว่างของการพัฒนาทั้งบริบทในระดับประเทศเองที่ยังไม่เกิดสมดุลของด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ขาดความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินงาน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดที่มีบทบาท

โดยตรงในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อตอบรับกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ควบคู่กันไป ทำให้การดำเนินการในด้านการปฏิบัติ ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งทางแนวทางหรือนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 4

ประเมินองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยและ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

จากบทที่ 3 ที่ได้มีการอธิบายถึงแนวทางและโครงการต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในด้านการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนในบริบทต่างๆแล้วนั้น ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยรวมถึงงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย โดยทำการค้นหาและแบ่งหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) ซึ่งได้แก่ Livable, Viable-Eco Efficiency, Fair-Equality, Urban Governance และ Sustainable City โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืนในบทย่อยไป ผ่านการรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูล Ezyproxy โดยทำการค้นหาโดยใช้คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน โดยสามารถสรุปรูปแบบของงานวิจัยที่ค้นพบตามการจัดแบ่งตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสากลได้ดังนี้

4.1.1 ความน่าอยู่ (Livable)

จากกรอบแนวคิดของประเทศไทยพบว่า Livable/Healthy city นั้นเป็นเมืองที่ส่งเสริมให้คนเกิดคุณภาพชีวิตที่ดี การเน้นไปที่เรื่องของสาธารณสุขมูลฐาน และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่อยู่อาศัย และจากการศึกษาของประเทศไทย Livable City มักอยู่ในระดับพื้นที่ และระดับท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับคนในชุมชน หรือประชาชนโดยทั่วไป เน้นไปที่ความเป็นสาธารณะ การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน และการพัฒนาที่ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เช่นเดียวกับหลายๆ กรณีตัวอย่างในเรื่องของเมืองยั่งยืนในข้างต้น โครงการเมืองน่าอยู่ที่ดีจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วน ผู้นำชุมชนที่ตระหนัก และมีความเข้มแข็งในการเป็นแกนนำ และยึดหลักธรรมาภิบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อำนาจที่เหมาะสมให้มากที่สุด⁴⁹ นอกเหนือไปจากนั้นการเพิ่มแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมก็เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นเครื่องมือที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย รวมไปถึงการเพิ่มขอบเขตการมีส่วนร่วมไม่ใช่แค่เฉพาะในกระบวนการพัฒนา แต่ยังรวมถึงกระบวนการนำไปใช้ด้วย รวมไปถึงการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นบนพื้นที่นั้นๆ ที่จะเป็นการสร้างความสามารถในการรองรับแบบองค์รวมที่เป็นส่วนหนึ่งการสร้างเมืองน่าอยู่ และพบว่าจากกรณีศึกษาประชาชนในเทศบาลตำบลบางพระ ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่มากที่สุด คือ หนึ่ง เมืองอยู่ดี สอง คือ การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และสาม คือ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

4.1.2 ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency)

ความคงอยู่ได้ (Viable) ในกรอบแนวคิดของประเทศไทยให้ความสำคัญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การลดผลกระทบแก่สิ่งแวดล้อมที่เน้นไปที่ภาคอุตสาหกรรม รวมไปถึงการยึดหลักการเจริญเติบโตสีเขียว (Green Growth) ซึ่งในการศึกษางานวิจัยของประเทศไทยพบว่า Viable จะเป็นสิ่งแวดล้อมในแง่ของการลดการปล่อยของเสียเข้าสู่ชั้นบรรยากาศ หรือการศึกษาในเรื่องของนโยบายของประเทศไทยที่มีต่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมักจะพบงานวิจัยในภาคอุตสาหกรรม ที่มักจะกล่าวถึงอุตสาหกรรมสะอาด หรืออุตสาหกรรมที่ลดการปล่อยของเสียสู่ชั้นบรรยากาศ ธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การขนส่งที่ประหยัดพลังงาน หรือการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การรักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพมักจะมาจากความสามัคคีขององค์กรทางสังคม ในทางกลับกันยังมีปัญหาทางด้านระบบนิเวศมากเท่าไรก็ยิ่งเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีมากขึ้นเท่านั้น และยังพบว่าในเรื่องของพื้นที่อนุรักษ์มักส่งผลโดยตรงต่อประชากรในพื้นที่บริเวณโดยรอบ และมีผลโดยตรงต่อผู้มีรายได้น้อย เนื่องมาจากการเป็นพื้นที่อนุรักษ์จะส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว ทำให้สามารถลดความยากจนของคนในพื้นที่ได้⁵⁵ ซึ่งได้มีการศึกษาที่ได้พยายามพูดถึงประเด็นการมีอำนาจในการรักษาสีงแวดล้อมของคนชั้นกลาง หรือผู้มีรายได้น้อย เอาไว้อยู่เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านควรจะได้รับความสะดวกสบายในวิถีทางในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งทางที่จะช่วยให้พวกเขามีความชัดเจน หรือมีตัวตนในทางการเมืองมากขึ้น

การนำเอานโยบายด้านสังคมคาร์บอนต่ำมาใช้ในเทศบาลในประเทศไทย พบว่ามักจะมีอุปสรรคด้านการเงิน เทคโนโลยี สังคม และระบบการจัดการที่เป็นอุปสรรค สิ่งที่ขับเคลื่อน คือ นโยบายชักจูง ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน หรือเทคโนโลยี การสนับสนุนของผู้นำชุมชน นอกไปจากนั้นยังพบว่าในเรื่องของเมืองคาร์บอนต่ำ ยังขาดองค์กรที่สามารถวางแผนได้อย่างเป็นอิสระ ในการวิเคราะห์ถึงนโยบาย และการวางแผน ซึ่งรัฐบาลเองควรจะมีการมองไปในระยะยาวมากขึ้น และควรจะมีการบูรณาการในนโยบายด้านพลังงานระหว่างหน่วยงาน หรือลำดับขั้นของการวางแผน

4.1.3 ความเท่าเทียม (Fair-Equality)

ความเท่าเทียมในกรอบแนวคิดของประเทศไทย เน้นไปที่ภาคอุตสาหกรรม คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบ โดยการศึกษาของไทยในประเด็นเรื่องความเท่าเทียมนี้มักจะเน้นไปที่ลูกจ้างขั้นต่ำ หรือผู้อพยพ หรือความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท การให้การศึกษาที่จะช่วยลดช่องว่างของเมืองและชนบทลงได้ การเก็บรายละเอียดของจำนวนประชากรแฝงที่อพยพเข้ามาทำงาน รวมไปถึงการคำนึงถึงทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่แท้จริง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ในการศึกษาเรื่องความไม่เท่าเทียมของเมือง และชนบทในประเทศไทย พบว่าการศึกษายช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลงได้ ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างเหล่านี้ในการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาค รวมไปถึงการกำหนดขนาดครัวเรือนเองก็มีผลสำคัญ

ยกตัวอย่างในเรื่องของความล้มเหลวที่มักจะพบเห็นได้บ่อยในกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย คือ ความล้มเหลวในการสร้างที่อยู่อาศัยที่มีประสิทธิภาพ การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐและภาคเอกชน ความไม่ชัดเจนในเชิงแนวคิด เหล่านี้เองทำให้เกิดความล้มเหลวในที่อยู่อาศัยที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่นำมาสู่ความยั่งยืนทางสังคม จึงควรมีการคำนึงถึงในหลายๆองค์ประกอบ ได้แก่ บริบททางสังคม จำนวนครัวเรือนเพื่อการคำนวณพื้นที่ที่เป็นไปได้ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ที่จะเข้ามาอยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม และ การเงินของผู้อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อย เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชน จึงมีข้อสังเกตในการศึกษาดังนี้ กลุ่มของนโยบายที่ต่างกันอาจจะมีเหมาะสมกันในเรื่องของการจัดสรรบริการเพื่อลดความไม่เท่าเทียมในระดับภูมิภาค หรือระหว่างภูมิภาค ส่วนมากในทางการเงินของผู้ที่มีรายได้น้อยมักจะใช้จ่ายไปกับการเข้าโรงเรียนของบุตรหลาน และการเข้ารับการรักษาพยาบาล การเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษา และการบริการทางด้านสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น สุดท้าย คือ การส่งเสริมการลงทุนในการเพิ่มการเข้าถึงบริการโครงสร้างพื้นฐาน

4.1.4 การปกครองเมือง (Urban Governance)

ในเรื่องของการปกครองเมืองตามกรอบแนวคิดคือการที่มีคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะเพื่อการดูแลการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน การมีแผนและนโยบายเรื่องเมืองยั่งยืนในระดับชาติ เน้นไปที่การมีส่วนร่วม และการพัฒนาองค์กร ส่วนการศึกษาในประเทศไทยนั้นในด้านการปกครองเมืองจะถูกกล่าวถึงในประเด็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนโดยมาก การปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งทำให้งานวิจัยเหล่านี้ก็มักจะอยู่ในพื้นที่ระดับท้องถิ่น เนื่องจากการต้อง

คำนึงถึงบุคคล หรือประชาชนที่ธรรมดานั่นเอง โดยงานวิจัยของประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ในการศึกษามองว่างานโครงการ การพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมไปถึงด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่นจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งของสาธารณะ อีกหนึ่งกรณีศึกษา คือ กรณีของโครงการบ้านมั่นคง ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนา ยกระดับคุณภาพที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย แต่พบว่าโครงการยังมีความล้มเหลวในทางด้านการสร้างการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน นั่นคือ การไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางภาครัฐ หรือทางการเมืองได้อย่างชัดเจน เนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นมาจากรูปแบบของความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนในการพัฒนา และในการศึกษาหนึ่งได้กล่าวว่าการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศสามารถทำได้โดยการที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร ทั้งจากองค์กรภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศ หรือในระดับนานาชาติ เพราะการจะเข้าใจและตระหนักถึงความเสี่ยง และเกิดการรับมือที่ดีได้นั้นมีความซับซ้อนมากกว่าที่ชุมชนจะสามารถรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ระบบสังคม และการเมืองในระดับมหภาค และการจะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมาจากการที่มีความกระตือรือร้น รวมไปถึงการกระทำที่มาจากจิตสำนึกที่จะช่วยให้เกิดของความสามารถในการรองรับของชุมชนผ่านกระบวนการที่ต้องมีการรับรู้ และมีความโปร่งใส การจัดการที่ดีตั้งแต่ในระดับชาติลงมาถึงในระดับท้องถิ่น เช่นเดียวกับการสร้างความสามารถในการรองรับในภาวะวิกฤติ สิ่งที่สำคัญ คือ การจะต้องเข้าใจถึงว่ากลุ่มเปราะบาง ได้แก่ใครบ้าง การขับเคลื่อนของคนกลุ่มนี้ รวมไปถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้น การที่รัฐบาลท้องถิ่นจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบและความสามารถในการต่อรองกับกลุ่มประชาสังคม แต่ในบริบทของเมืองนั้นมีความซับซ้อนมากกว่า การวิเคราะห์ถึงอำนาจ และความยุติธรรมในแต่ละชั้นที่มีความแตกต่างกันในการพัฒนาและการนำไปใช้ โดยการพัฒนาที่เกิดขึ้นนี้จะต้องถูกมองในหลายๆ มิติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ

4.1.5 เมืองยั่งยืน (Sustainable City)

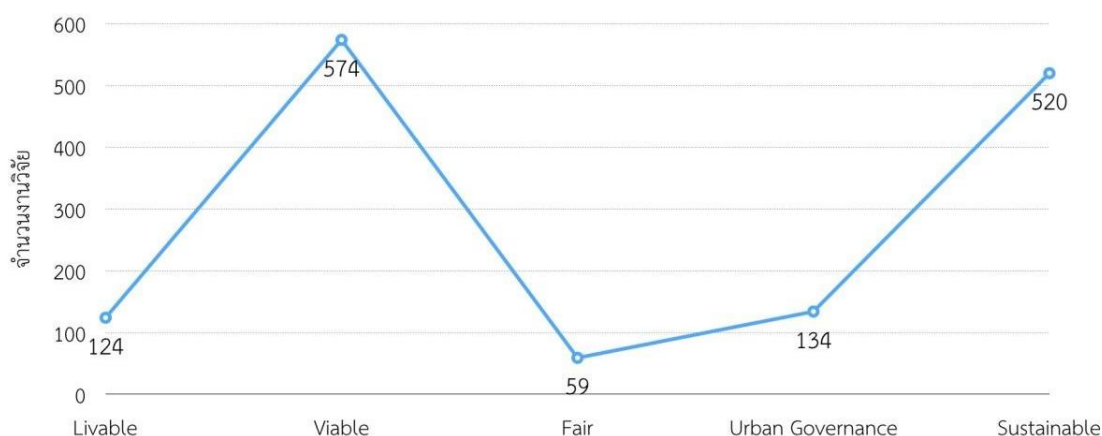
จากกรอบแนวคิดเรื่องเมืองยั่งยืนของไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เน้นไปที่การนำเอาหลักคิดเมืองยั่งยืนมาปรับใช้กับบริบทไทย และสอดคล้องกับพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน มักจะออกมาในรูปแบบของตัวชี้วัด นโยบายและยุทธศาสตร์ การปฏิบัติการที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการศึกษา หรืองานวิจัยในประเทศไทย ก็มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของประเทศ แต่จะไม่เน้นหรือลงประเด็นเจาะจงอย่างเช่นหน่วยงานต่างๆ โดยมากมักจะกล่าวถึงเรื่องเมืองยั่งยืนในประเด็นของหลักการ แนวคิด หรือตัวชี้วัดที่เข้ากับบริบทของเมืองไทย และการประกอบร่วมกันของประเด็นต่างๆในเรื่องเมืองยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ ฯลฯ รวมไปถึงกระบวนการที่มีความพยายามในการทำการศึกษาในเมืองนำร่องของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากรายละเอียดของงานวิจัยในเรื่องของเมืองยั่งยืนในประเทศไทย ได้มีการแบ่งตัวชี้วัดในเรื่องของเมืองยั่งยืนไว้สองกลุ่มของตัวชี้วัดหลักๆ คือตัวชี้วัดจากของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ Thailand Sustainable Development Indicators : (SDI) และสองคือตัวชี้วัดจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือ Thailand Sustainable City Indicators (TSCI) โดยที่ตัวชี้วัดแรกนั้นจะใช้ในการเฝ้าระวังถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชาติให้มีความสมดุลกันในทุกๆด้าน ส่วนกลุ่มตัวชี้วัดที่สองจะใช้ในการประเมินการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับเมือง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุน และส่งเสริมทางด้านสุขภาวะที่ดีและเมืองยั่งยืน การให้รางวัลแก่เทศบาลที่เข้าข่ายการปฏิบัติตามเกณฑ์ รวมไปถึงเป็นการสร้างเครือข่ายในระดับเทศบาลให้เกิดขึ้นมาด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งสองกลุ่มตัวชี้วัดนี้มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป คือ กลุ่มตัวชี้วัดในระดับชาติของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีข้อดีคือ ใช้สถิติที่น่าเชื่อถือ และตัวชี้วัดที่เกิดขึ้นนั้นจะถูกนำไปใช้กับแผนการพัฒนาระดับชาติ ส่วนกลุ่มตัวชี้วัดในการประเมินเทศบาลนำอยู่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีข้อดีคือ ระบบการให้รางวัลเป็นระบบที่สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดี และมักจะมากับการสร้างการฝึกฝนในทางปฏิบัติ รวมไปถึงโครงการที่สร้างความสามารถในการรองรับ แต่ข้อเสีย คือ ขาดการมีส่วนร่วมในระดับรากหญ้า

และการขาดเงินทุนในกระบวนการมีส่วนร่วม และยังพบว่าในประเทศไทยมีแนวทางที่นำไปสู่ความยั่งยืนในระดับนโยบายที่สามารถอธิบายผ่านระบบ และกลุ่มตัวชี้วัดได้ จากการที่มีกลุ่มตัวชี้วัดในระบบนิเวศน์ ในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม และความยั่งยืน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วยังขาดตัวชี้วัดในด้านการจัดการ/ ธรรมาภิบาลที่เป็นรูปธรรม

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษารายละเอียดจากกรณีศึกษาของงานวิจัย ซึ่งยกตัวอย่างใน 4 จังหวัดหลักที่มีบทบาทเด่นในด้านเมืองยั่งยืน คือ จังหวัดน่าน จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น โดยในจังหวัดน่านจะพบว่ามียุทธศาสตร์ที่แข็งแกร่งที่เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าต้นน้ำ กลุ่มประชาชนในทั้งพื้นที่เมืองและชนบทได้มีการร่วมกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจังหวัดน่านจะเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มของประชาชนที่แข็งแกร่ง กระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในพื้นที่ จังหวัดน่านยังคงขาดการอนุรักษ์และการจัดการที่ดีในการรักษามรดกทางวัฒนธรรม การต้องพบกับปัญหาการขาดแคลนโอกาสในการทำงานในพื้นที่ ส่วนในจังหวัดพิษณุโลกกลับพบว่ากลุ่มคนที่มียุทธศาสตร์ในพื้นที่กลับเป็นภาคเอกชน ที่มีบทบาทต่อการจัดการเมือง เพื่อรองรับการพัฒนาเมือง และนำไปสู่เมืองยั่งยืนในอนาคตทั้งจังหวัดน่านและจังหวัดพิษณุโลกจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคม ส่วนในจังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่นก็เช่นเดียวกับน่านและพิษณุโลก คือ การจะเกิดเมืองยั่งยืนได้นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงกลุ่มสังคมที่ไม่ถูกจัดเข้าสู่ในกลุ่มผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ให้กลุ่มคนเหล่านั้นได้มีอำนาจมากขึ้น และเข้าสู่กระบวนการทางด้านสังคม การเมือง และการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างมากที่จะทำให้เมืองเกิดความยั่งยืน เช่นเดียวกับงานวิจัยหลายๆงานที่มองว่าการจะพัฒนาเมืองยั่งยืนได้นั้นจะต้องเกิดจากการพัฒนาประชาชนที่อยู่ในเมืองก่อน และการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนนั่นเอง

จากการค้นหางานวิจัยในประเทศไทย หรืองานวิจัยที่มีประเทศไทยเป็นกรณีศึกษา จะพบว่าพบงานวิจัยประเภท Viable มากที่สุด นั่นคือ เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยส่วนใหญ่ รองลงมา คือ ประเด็นของ Sustainable ที่กล่าวถึงในหลายๆภาคส่วน Urban Governance หรือการปกครองเมือง ที่ถูกพบในงานวิจัยไทย มักจะเป็นในเรื่องของการมีส่วนร่วม

แผนภูมิที่ 4.1 แผนภูมิเส้นแสดงจำนวนวิจัยไทยจำแนก 5 ด้าน

ในระบบงานวิจัย หรือการศึกษาของไทย คำว่า Livable สามารถค้นหาได้ในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องอื่น เพื่อให้มีความครอบคลุมงานวิจัย การศึกษามากขึ้น ได้แก่ Healthy City, Livable Municipality, Livable Community, Urban Transportation และ Urban Wastewater เนื่องมาจากงานวิจัยเหล่านี้ให้ความหมายเดียวกันกับ

Livable คือ เป็นประเด็นของการส่งเสริมและพัฒนาให้เมืองเป็นเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และประชาชนสามารถเข้าถึงสาธารณสุขขั้นพื้นฐานได้

Viable-Eco Efficiency จากกรอบแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องที่กับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน ทำให้ในการค้นหางานการศึกษาในเชิง Viable-Eco Efficiency จำเป็นที่จะต้องมีการค้นคว้าเพื่อให้เกิดครอบคลุมมากขึ้นในประเทศไทย ได้แก่ Viable, Low-Carbon City, Green City, Eco City, Green Growth City เป็นต้น

Fair-Equality เป็นประเด็นในเรื่องของความเท่าเทียม ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม ดังนั้นคำที่ใช้ค้นหาเพื่อให้ครอบคลุมจึงได้แก่ การใช้คำค้นหา Fair และ Urban Equality

Urban Governance ตามกรอบแนวคิด คือ การปกครองเมือง ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้เกิดการครอบคลุมจึงใช้คำค้นหา Urban Governance และ Urban Participation

ส่วน Sustainable City ค้นหาได้จากคำว่า Sustainable, Urban Sustainability และอาจจะมีการวิจัย หรือการศึกษาอื่น ตามคำค้นหาข้างต้นที่สามารถจัดเข้าอยู่ในกลุ่มของ Sustainable ได้เช่นเดียวกัน

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ได้รับสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

โดยจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในประเทศไทยจากฐานข้อมูล Ezyproxy นั้น ผู้วิจัยก็ได้ทำการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาเช่นกัน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูล E-Library ในเว็บไซต์ <http://elibrary.trf.or.th/default2016.asp> โดยทำการค้นหาโดยใช้คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน สามารถสรุปรูปแบบของงานวิจัยที่ค้นพบตามการจัดแบ่งตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสากลได้ดังนี้

4.2.1 ความน่าอยู่ (Livable)

แนวคิดความน่าอยู่ในบริบทของนานาชาติเน้นการทำให้เกิดเมืองน่าอยู่ผ่านการเป็นเมืองสุขภาพ คือ เมืองแห่งสุขภาพ (Healthy City) โดยการจะเป็นเมืองสุขภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านการคำนึงถึงสุขภาพของคนในเมือง โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเมืองน่าอยู่นั้น ตามงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนมักกล่าวถึงประเด็นในด้านต่างๆตามคำสำคัญ (Keyword) ที่แยกประเด็นได้ ดังนี้

(1) การพัฒนาเชิงพื้นที่

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่โดยชุมชน ความต้องการของประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมคลอง การกำหนดสภาพแวดล้อมเมืองให้สอดคล้องพฤติกรรมของคน พัฒนาการของกระบวนการชุมชนเมือง การพัฒนาทางจักรยาน การสร้างภูมิทัศน์เมือง พัฒนาระบบฐานข้อมูลในการจัดการพื้นที่ พัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของเมือง การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสังคมและจิตสำนึกการสังคมเชิงพื้นที่ การตัดสินใจในการพัฒนาเชิงพื้นที่ พื้นที่สาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการพัฒนาพื้นที่โดยชุมชน เป็นงานวิจัยที่ทำการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดูแลสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ผ่านการคิดค้นเครื่องมือรวมถึงกระบวนการเรียนรู้ที่คนในพื้นที่สามารถใช้เพื่อประเมินสถานะทางสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ตนเองได้(โครงการนักสืบชายหาด, 2547) ในด้านการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม งานวิจัยทำการศึกษาความสามารถของชุมชน โรงเรียนและองค์กรต่างๆในการพัฒนาคลองร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันและสร้างให้เกิดแนวทางในการพัฒนาคลองร่วมกันอย่างยั่งยืน ในด้านการพัฒนาทางจักรยานนั้น งานวิจัยมีการวางแผนและออกแบบระบบต่างๆในการใช้ทางจักรยาน ซึ่งเป้าหมายหลักของการพัฒนาในการใช้จักรยานคือการวางแผนโครงข่ายที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการใช้จักรยานของผู้คนอย่างแท้จริง เน้นให้เกิดความปลอดภัยและให้มี

ความน่าใช้งาน มีความสอดคล้องกับบรรยากาศในพื้นที่โดยรอบ และควรเป็นที่ยอมรับของชุมชนโดยรอบอีกด้วย ในด้านการสร้างภูมิทัศน์เมือง งานวิจัยทำการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างถนน เพื่อนำผลนั้นมาทำการคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมือง ให้เกิดการพัฒนาและฟื้นฟูอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นโดยรอบก่อให้เกิดความยั่งยืนในวัฒนธรรมและสังคมไทย ในด้านการผังเมืองและการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน งานวิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบและลักษณะเฉพาะของการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทำการศึกษาแนวทางและมาตรการเชิงพื้นที่ที่ใช้ควบคุมการพัฒนา รวมถึงการบังคับใช้มาตรการเชิงพื้นที่อีกด้วย ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการเชิงพื้นที่ที่บังคับใช้เปรียบเทียบกับผลของการพัฒนาพื้นที่ที่เกิดขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์ในความเหมาะสมของมาตรการเชิงพื้นที่ในแต่ละมาตรการอีกด้วย

(2) การจัดการองค์ความรู้

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่น การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เครือข่ายการเรียนรู้และโรงเรียนในระบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการแบบพหุภาคีในการศึกษาระหว่างรัฐกับประชาชน ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นนั้น งานวิจัยได้ทำการค้นหาถึงปัญหา สาเหตุและความต้องการของคนในชุมชน รวมถึงจุดอ่อน-จุดแข็ง-ศักยภาพ-โอกาสและข้อจำกัดต่างๆของชุมชนที่มีอยู่ เพื่อหาทางออกและทำการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม(โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชนบริเวณลุ่มน้ำกลาง-น้ำของ อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2546) ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น งานวิจัยได้ทำการพิจารณาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยต่อยอดในการนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้ใหม่อีกครั้งให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ให้เกิดการพึ่งพาตัวเองในทุกๆระดับ รวมถึงการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์โดยเฉพาะในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและวิถีการผลิตในชุมชน ในด้านการจัดการแบบพหุภาคีในการศึกษาระหว่างรัฐกับประชาชน งานวิจัยได้ทำการพัฒนาระบบที่จะช่วยสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อจัดการการศึกษาให้ตอบสนองต่อชุมชน ซึ่งแบ่งขั้นตอนของการวิจัยออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ 1.) ทำการสื่อสารเพื่อจัดตั้งเครือข่ายการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน 2.) ทำการพัฒนาระบบที่จะช่วยสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น 3.) ทำการนำเสนอผลงาน สรุปบทเรียนและทำการประเมินการยอมรับของสถานศึกษาในพื้นที่

(3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำและการจัดการน้ำ การเข้าถึงทรัพยากรและการจัดการทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ การดูแลสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน ผลกระทบมลพิษต่อชุมชน กลไกการบริหารจัดการที่ดินระดับท้องถิ่น การพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำและการจัดการน้ำ งานวิจัยได้ทำการศึกษากับการสร้างกฎและกติกาในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีส่วนร่วม ในการสร้างความยั่งยืน ความเป็นธรรมและให้เกิดการยอมรับจากผู้ใช้น้ำทุกคน และยังศึกษาถึงการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรร่วมกันในกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางชนชาติรวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยทำการศึกษากาใช้องค์ความรู้ในชุมชนที่ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นและสร้างการจัดการทรัพยากรแบบแบ่งปันที่จะเชื่อมโยงทรัพยากรประเภทดิน น้ำ ป่า คน เศรษฐกิจและชีวภาพ รวมถึงการเรียนรู้เงื่อนไขที่จะทำให้องค์กรในท้องถิ่นเกิดอำนาจและสามารถก่อให้เกิดความร่วมมือที่เชื่อมโยงภาคประชาชนกับภาครัฐในการร่วมมือกันจัดการทรัพยากรในพื้นที่ ในด้านความหลากหลายทางชีวภาพนั้น งานวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ลุ่มน้ำที่สัมพันธ์กับการใช้ทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ โดยเน้นทำการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากคำบอกเล่าของคนในชุมชน ทำการศึกษาข้อมูล สัมภาษณ์และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนความคิดที่แท้จริงของผู้คนที่มีต่อการ

เปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ในด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน งานวิจัยได้จัดทำแนวทางการวิจัยเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยทำการประเมินและวิเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยเดิม ทำการประเมินสถานะของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการวิจัยให้เกิดการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำมาสนับสนุนการพัฒนาให้เป็นไปตามความคาดหวังของคนในพื้นที่ นำข้อมูลที่ค้นพบในงานวิจัยกลับไปให้ชุมชนในพื้นที่เพื่อการจัดลำดับความเร่งด่วนและความสำคัญของปัญหาและการพัฒนาในพื้นที่(ทิศทางการวิจัยและแนวทางการพัฒนาบ้านพะเยาสู่ความยั่งยืนโดยชาวพะเยาเพื่อเมืองพะเยา, 2556)

(4) วัฒนธรรม

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การจัดการวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและท้องถิ่น การจัดการมรดกทางชุมชนท้องถิ่น ตลาดและเครือข่ายสังคมในพื้นที่วัฒนธรรม การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ทางด้านวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการจัดการวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ งานวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลในด้านมรดกทางวัฒนธรรมของเมือง มีการจัดทำแผนที่พัฒนาการของมรดกทางวัฒนธรรมในด้านการวางผังเมือง รวมถึงด้านการท่องเที่ยวและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนภายในเมือง(การมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน-ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน, 2552) ในด้านการจัดการมรดกทางชุมชนท้องถิ่น งานวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลการจัดการวัฒนธรรมในชุมชน และการพัฒนาเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน เพื่อให้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาที่เต็มรูปแบบ สำหรับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต ในด้านการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ทางด้านวัฒนธรรมนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาการปรับตัวแบบองค์รวมของกลุ่มคนเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยในทุกๆด้าน โดยเฉพาะในด้านระบบนิเวศน์ ด้านทรัพยากรชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมือง ด้านการปกครอง ด้านสภาพแวดล้อมเชิงพื้นที่ของหมู่บ้านและบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้

(5) กัญชากับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบผังเมืองกับการจัดการน้ำท่วม มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านระบบผังเมืองกับการจัดการน้ำท่วมนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และการใช้ที่ดินในเขตผังเมืองรวมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันต่อความเสี่ยงน้ำท่วมของพื้นที่ศึกษา และทำการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของชุมชนและภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์น้ำท่วมในพื้นที่เขตผังเมืองรวมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน(แนวทางการวางแผนด้านผังเมืองเพื่อรองรับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาปัญหาน้ำท่วมและแนวทางการจัดการน้ำท่วมในเขตผังเมืองรวมพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2554)

(6) การมีส่วนร่วมของชุมชน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือแก้ปัญหาความยากจน การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะ เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์ ความร่วมมือการจัดการความรู้ กระบวนการทัศน์การสร้างชุมชน ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจนงานวิจัยได้ทำการพัฒนารูปแบบของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานในการแก้ไขความยากจนจากภาครัฐและภาคประชาชนในระดับตำบล หมู่บ้าน และการส่งเสริมการแก้ไขความยากจนในระดับจังหวัด ชุมชนและครัวเรือน โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผ่านเวทีประชาคม ทำการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันตลอดการดำเนินงาน มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่ศึกษา ทำการประเมิน สรุปและถอดบทเรียนหลังการดำเนินงานในทุกๆ ระยะ ในด้านเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์นั้น งานวิจัยได้เน้นให้เกิดงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area Based Collaborative Research; ABC) ซึ่งถือเป็นงานรูปแบบใหม่ของงานวิจัยที่มีการพัฒนาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ที่มุ่งเน้นให้มีการใช้งานวิจัยในการทำให้เกิดการ

แก้ไขปัญหาจริงในพื้นที่ศึกษา โดยทำการพัฒนาระบบและกลไกในพื้นที่ให้เป็นตัวขับเคลื่อน มีความจำเป็นที่จะต้องจัดการให้มีการพัฒนางานวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในงบประมาณที่มีความเหมาะสม รวมถึงการที่ต้องมีการจัดการระบบการสนับสนุนในต้นทาง ระหว่างทางและปลายทาง เพื่อให้งานวิจัยสามารถแก้ไขปัญหาของสังคมได้อย่างแท้จริง ในด้านกระบวนการทัศน์การสร้างชุมชนนั้น งานวิจัยเน้นในด้านการศึกษากลไกเคลื่อนไหวของประชาชน เพื่อทำการค้นหาแนวทางของการมีส่วนร่วมจากประชาชนต่อการสร้างสรรค์ชุมชนและเมือง โดยทำการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและการวางแผนร่วมกับภาครัฐ

(7) ชุมชน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงดูผู้พิการโดยชุมชน การขยายตัวของชุมชน การสร้างจิตสำนึกในชุมชน การจัดการความรู้สู่ชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภาควิชาเครือข่าย การยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน การจัดผลิตภัณฑ์บริการสาธารณะ ระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อพึ่งตัวเอง วิถีชุมชน ชุมชนแออัด การพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่อยู่อาศัยราคาถูก การเสริมสร้างทุนทางสังคม กระบวนการสร้างความหมายในบริบทสังคม พัฒนาชุมชนท้องถิ่น พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ผลกระทบของแรงงานอพยพ บูรณาการแผนชุมชนด้านคุณภาพชีวิต ตัวอย่างเช่น

ในด้านการขยายตัวของชุมชนงานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนเมือง ที่มีความสำคัญต่อการเข้าใจในพัฒนาการของเมืองที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ของเมืองในแต่ละช่วงเวลา โดยมีวิธีการสืบค้นข้อมูลผ่านการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน โดยการฟื้นความทรงจำของคนในชุมชน มีการจัดเสวนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน(โครงการวิจัย เรื่อง การขยายตัวของชุมชนเมืองลุ่มน้ำชี, 2544) ในด้านการสร้างจิตสำนึกในชุมชนนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาการสร้างให้เกิดจิตสำนึกในการใช้คลอง โดยร่วมมือกับชมรมที่ทำงานด้านนี้โดยตรง ในการทำการอนุรักษ์คลองและรณรงค์ไม่ให้เป็นคนในชุมชนทิ้งขยะลงสู่คลอง ซึ่งงานวิจัยสามารถทำให้เกิดการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ในด้านการจัดการความรู้สู่ชุมชน งานวิจัยได้ทำการรวบรวมความคิดเห็นในปัญหาและสถานะขององค์ความรู้เชิงพื้นที่จากทุกๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงผู้ที่จะนำงานวิจัยไปใช้ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกรอบงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สอดคล้องต่อการพัฒนาฐานของชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมต่อไป ในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน งานวิจัยทำการศึกษาในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีชีวิต (Living History) ที่จะแสดงให้เห็นพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน โดยเน้นความสำคัญไปที่ความเป็นมาของผู้คนจากหลากหลายชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันจนเกิดสำนึกร่วมในการเป็นพวกเดียวกัน ในด้านระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อพึ่งตัวเอง งานวิจัยได้ทำการศึกษาและพัฒนาแนวทางการแลกเปลี่ยนของชุมชนที่จะส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยทำการศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีและผลของการปฏิบัติในต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ทำการศึกษาพัฒนาการของระบบการแลกเปลี่ยนในระดับชุมชนของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อหารูปแบบ แนวทางและทำการพัฒนาระบบการบริหารในการแลกเปลี่ยนของชุมชนที่มีความเหมาะสมกับสังคมไทย ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนชุมชนกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจใหม่ที่เกิดขึ้น มีการจัดทำสื่อ เช่น วิดีโอเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการแลกเปลี่ยนของชุมชน ทำการหาแนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนของชุมชน มีการผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายการกระจายอำนาจการคลังสู่ท้องถิ่นและสร้างนักบริหารจัดการชุมชนเพื่อวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งในอนาคต

(8) การจัดการที่ดิน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบการจัดการที่ดินของท้องถิ่น การจัดทำผังเมืองรวม กฎหมายผังเมืองรวม การบังคับใช้ผังเมือง การผังเมืองและการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านระบบการจัดการที่ดินของท้องถิ่น งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงนโยบายและโครงสร้างของการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐและการวางแผนในการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมถึงระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน และทำการศึกษาการจัดการที่ดินในท้องถิ่นแต่ละประเภทภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีอยู่ ในด้านการจัดทำผังเมืองรวมนั้น งานวิจัยได้ทำศึกษารูปแบบและมาตรการหรือเครื่องมือที่จะสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมตามขั้นตอนที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เพื่อให้การวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมเกิดความสำเร็จตามที่ได้ระบุในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 รวมทั้งการที่จะสามารถกำกับและดูแลการปฏิบัติต่างๆให้เป็นไปตามผังเมืองรวมได้อย่างเกิดประสิทธิผล และมีการเสนอการปรับปรุงขั้นตอนการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบรวมถึงการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองรวมถึงการกำกับดูแลการปกครองเมืองของตนเองได้(การศึกษากลไกและเครื่องมือที่สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม และกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังเมืองรวม : กรณีศึกษาผังเมืองรวม เมืองเชียงใหม่, 2556) ในด้านกฎหมายผังเมืองรวมนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาและสำรวจปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดอายุการบังคับใช้ผังเมืองรวมว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตของประชาชน การใช้ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างไรบ้าง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเองมีแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างไร โดยทำการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น

(9) การท่องเที่ยว

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยได้ทำการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพื่อทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสนใจในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาในเงื่อนไขศักยภาพ และข้อจำกัดที่มีของประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ตลอดจนการศึกษาในด้านการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ การสร้างกิจกรรมและเรื่องราวในแหล่งท่องเที่ยวและทำการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในและระหว่างจังหวัด รวมถึงทำการเชื่อมโยงการเดินทางและการท่องเที่ยวไปยังประเทศข้างเคียง และหาแนวทางในการยกระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทำการเพิ่มมูลค่าและเพิ่มคุณค่าของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา(ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อวิถีชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ, 2545) ในด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นของแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดน้ำ ผ่านการศึกษารูปแบบและวิวัฒนาการของตลาดน้ำ กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำ ทำการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตของประชาชนดั้งเดิม และทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดน้ำพื้นที่ศึกษา

(10) การจัดการของเสีย

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย การแก้ปัญหาขยะข้ามแดนแบบบูรณาการ การจัดการขยะ การจัดการสารเคมีและของเสียอันตราย ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการจัดการน้ำเสีย งานวิจัยได้ทำศึกษารูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสียภายในพื้นที่ชุมชนแออัด การศึกษาการจัดการน้ำเสียในพื้นที่ชุมชนแออัด ศึกษาแบบของระบบบำบัดน้ำเสียในชุมชนแออัด พิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรที่มีความเกี่ยวข้อง(การศึกษาดำเนินการจัดการน้ำเสียในชุมชนแออัด ในเขตกรุงเทพมหานคร, 2544) ในด้านการจัดการขยะเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) โดยงานวิจัยทำการศึกษาสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดจากการจัดการขยะ เพื่อทำให้เกิดการกำหนดกฎและกติกาที่เป็น

นวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ในการจัดการปัญหา รวมถึงมีการทดลองปฏิบัติและทำการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาขยะอย่างมีส่วนร่วม

4.2.2 ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable – Eco Efficiency)

ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจในเมืองจะเกิดได้จากเมืองที่มีคุณลักษณะคือ เมืองนิเวศน์ (Eco City) เมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจนั้น ตามงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนมักกล่าวถึงประเด็นในด้านต่างๆ ตามคำสำคัญ (Keyword) ที่แยกประเด็นได้ ดังนี้

(1) การท่องเที่ยว

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์และศักยภาพของท่องเที่ยว การท่องเที่ยวภูมิทัศน์เชิงนิเวศน์ ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวงานวิจัยได้ทำการวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ โดยนำการประยุกต์การจัดการโลจิสติกส์เข้ามาใช้กับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ภายใต้สมมุติฐานที่ว่าถ้าเกิดการเคลื่อนย้ายหรือการขนส่งนักท่องเที่ยวจากในเมืองมายังพื้นที่เกาะ และการมีระบบเครือข่ายการขนส่งภายในเกาะที่ดีมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะได้อย่างยั่งยืน(บทบาทของการจัดการโลจิสติกส์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่เกาะล้านอย่างยั่งยืน, 2550) ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นงานวิจัยทำการวิจัยโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งถือเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างความหลากหลายรวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มในการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ศึกษาให้มากขึ้น

(2) การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพื้นที่

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุตสาหกรรม การพัฒนาเมืองและการขนส่ง การพัฒนารูปแบบชุมชนและที่อยู่อาศัย การจัดการที่ดินทำกินและที่ดินทำกิน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง การวางแผนจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการบริหารจัดการอุตสาหกรรม งานวิจัยได้ทำการศึกษานำได้ผลลัพธ์คือรูปแบบเส้นทางในการผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในพื้นที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลเส้นทางเชื่อมโยงการขนส่งและการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่ต่างๆ อีกด้วย(การยกระดับฐานการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรสู่การท่องเที่ยวยั่งยืนเพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่เกษตรกรและความมั่นคงของอุตสาหกรรมเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2549) ในด้านการพัฒนาเมืองและการขนส่งงานวิจัยได้ทำการเสนอกรอบของการวิเคราะห์การพัฒนาเมืองและการขนส่งในเชิงบูรณาการตามบริบทพัฒนาของประเทศไทย และยังทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านแนวทางการปฏิบัติที่เกิดขึ้น โดยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อยู่อาศัยที่ดินและการขนส่งผ่านแบบจำลองที่ทำการบูรณาการการใช้อยู่อาศัยที่ดินและการขนส่งเข้าไปด้วยกัน รวมถึงยังมีการพัฒนาแบบจำลองของราคาที่พักอาศัยอีกด้วย ในด้านการวางแผนจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมงานวิจัยได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาของชุมชนที่มีต่อปัญหาและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงประสบการณ์ของการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนเอง ที่กำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายที่มีความซับซ้อนและการส่งเสริมการค้าภายในพื้นที่

(3) ภูมิอากาศและภัยพิบัติ

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและคาดการณ์ระยะยาว ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความสามารถในการรับมือต่อความเสี่ยงจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การส่งเสริมพื้นที่สีเขียว การจัดการน้ำท่วม ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศงานวิจัยได้ทำการประเมินถึงความเสี่ยงและระดับของความสามารถในการรับมือรวมถึงแนวทางการปรับตัวของชุมชนเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนไปจนถึง 30 ปีข้างหน้าและแนวทางการปรับปรุงชุมชนและรูปแบบที่พักอาศัยให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ในด้านความสามารถในการรับมือต่อความเสี่ยงจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาในบริบทของพื้นที่ศึกษาที่เป็นชุมชนริมน้ำต่อประเด็นด้านภูมิอากาศและศึกษาพัฒนาการของที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่างๆ ในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยทำการเปรียบเทียบปัจจัยเปิดรับ (Exposure) และความอ่อนไหว (Sensitivity) ที่มีต่อเหตุการณ์น้ำท่วมของที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษา

(4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับแบบจำลองคุณภาพน้ำ การบริหารทรัพยากรร่วมกัน ความต้องการน้ำ พื้นที่สีเขียว เมืองคาร์บอนต่ำ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการบริหารทรัพยากรร่วมกันงานวิจัยได้ทำการพัฒนาในแนวคิดการบริหารทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมและทำการทดลองใช้แนวคิดนี้ในโครงการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำการเพิ่มศักยภาพและความสามารถขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ ให้เกิดการรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวคิดการบริหารทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมโครงการ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเบื้องต้นในด้านสภาพน้ำทั่วและปัญหาน้ำแล้งของพื้นที่ ทำการพัฒนาและเพิ่มความสามารถของบุคลากรในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบริหารโครงการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่มีความเกี่ยวข้อง สร้างความเข้มแข็งให้การบริหารงานเชิงพื้นที่ ส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานร่วมกันโดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ในด้านความต้องการน้ำนั้นงานวิจัยได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศในด้านความต้องการน้ำของภาคการผลิตต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลในการบริหารทรัพยากรน้ำและเพื่อให้เป็นแนวทางที่จะลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำ ทำการพัฒนาแบบจำลองรูปแบบการใช้น้ำในพื้นที่เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ที่จะช่วยประเมินความต้องการน้ำของชุมชนได้(การบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำของ อปท. จังหวัดอุดรธานี, 2552) ในด้านเมืองคาร์บอนต่ำงานวิจัยได้ทำการวิจัยบนพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ โดยทำการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการส่งเสริมการเดินทางโดยไม่ใช้เครื่องยนต์ เช่น การเดินเท้าและการใช้จักรยาน เป็นต้น โดยทำการรวบรวมความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วม เพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่คาร์บอนต่ำในสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจสูงได้อย่างแท้จริง

4.2.3 ความเท่าเทียม (Fair-Equality)

การจะทำให้เกิดความเท่าเทียมในเมืองได้นั้น ควรเน้นให้เกิดความเป็นเมืองสำหรับทุกคน (Inclusive City) โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมนั้น ตามงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนมักกล่าวถึงประเด็นในด้านต่างๆตามคำสำคัญ (Keyword) ที่แยกประเด็นได้ ดังนี้

(1) การพัฒนาสังคม

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาเครือข่ายกลุ่มและองค์กรประชาชน การจัดการความยากจน สวัสดิการชุมชน ทูทางสังคม ความมั่นคงของกองทุนชุมชน วิวัฒนาการชุมชนแออัด การบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ความยากจน การพัฒนาสังคมและสภาวะ การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของผู้หญิง การเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมือง ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านสวัสดิการชุมชน ทูทางสังคมงานวิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยทำการศึกษาเศรษฐกิจของชุมชนกับทุนทางสังคมในประเทศไทยและทำการศึกษาพลังของทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนอีกเช่นกัน ในด้านความมั่นคงของกองทุนชุมชนนั้นงานวิจัยถือเป็นโครงการนำร่องในการบูรณาการภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างความเข้มแข็งของพื้นที่ต้นแบบผ่านสภาองค์กรชุมชน มีการสร้างการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้ใหม่ๆเพื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ทำการ

พัฒนาแหล่งน้ำ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการอนุรักษ์/ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการผลักดันให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนต่างๆ และสร้างความร่วมมือกับประชาชนภายในพื้นที่ ในด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ความยากจนนั้น งานวิจัยได้ทำการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนรวมถึงการพัฒนาสังคม/ สุขภาวะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยกระดับการเรียนรู้และการเก็บข้อมูลต่างๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ปัญหาความยากจน สร้างการจัดการและการใช้ข้อมูลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงระบบ GIS ให้มีประสิทธิภาพ สร้างให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาความยากจนภายในพื้นที่ รวมถึงการติดตามและประเมินผลความร่วมมือภายในพื้นที่อีกด้วย(เมืองนาอยู่ โดยความร่วมมือ แก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครพนม, 2552)

(2) การท่องเที่ยว

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยวกับชุมชน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รูปแบบการบริการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน ส่งเสริมการตลาดในที่พักนักท่องเที่ยว การสร้างรายได้ในที่ท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในที่ท่องเที่ยว พัฒนาทุนมนุษย์ในที่ท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวชุมชนยั่งยืน ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านผลกระทบการท่องเที่ยวกับชุมชน งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยว ประกอบด้วยสถานการณ์การท่องเที่ยว บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว รวบรวมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวรวมถึงรวบรวมความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว ในด้านพัฒนาทุนมนุษย์ในที่ท่องเที่ยว งานวิจัยได้ทำการวิเคราะห์/ระบุปัญหาด้านทุนมนุษย์ของวิสาหกิจในเมืองท่องเที่ยว ทำการกลั่นกรองและคัดเลือกปัญหาด้านทุนมนุษย์ในวิสาหกิจขนาดย่อม และพัฒนารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของวิสาหกิจขนาดย่อมในพื้นที่ และยังคงดำเนินการพัฒนาทุนมนุษย์ในเครือข่ายวิสาหกิจขนาดย่อมในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยมีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เกิดขึ้น(การพัฒนาบทบาทของเครือข่ายการท่องเที่ยว PTCC เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในวิสาหกิจการท่องเที่ยวในเมืองพัทยาเพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2555)

(3) เศรษฐกิจชุมชน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตของเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวทางสร้างอาชีพ ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น งานวิจัยถือเป็นโครงการนำร่องในการบูรณาการภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อมาสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ศึกษาผ่านสภาองค์กรชุมชน ทำการสร้างการเรียนรู้รวมถึงการถอดองค์ความรู้ใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่พื้นที่ศึกษา เพื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ทำการพัฒนาแหล่งน้ำ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์/ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลักดันให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างเครือข่ายในพื้นที่ ทำการพัฒนาให้เกิดรูปธรรมในกิจกรรมที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลของพื้นที่ สร้างความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่รวมถึงทำการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ งานวิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบของเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่างๆ การจ้างงานคนในพื้นที่เพิ่มเติมรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดรูปแบบของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายในชุมชนเป็นต้น(แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความเท่าเทียมกันของคนในสังคมเมืองกรุงเทพฯ, 2553)

(4) การจัดการที่ดิน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างรูปแบบใหม่ ผลกระทบการใช้ที่ดิน การจัดการเชิงพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างรูปแบบใหม่รวมถึงผลกระทบการใช้ที่ดินนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาในด้านภาวะของผู้นำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในท้องถิ่น รวมถึงพิจารณาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาภาวะของผู้นำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ (โครงการประเมินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างรูปแบบใหม่และผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน, 2551)

(5) บทบาทท้องถิ่นกับการพัฒนาสังคม

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมพลังผู้หญิงในการปกครองท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมให้ทั่วถึง การบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจน มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการเสริมพลังผู้หญิงในการปกครองท้องถิ่น งานวิจัยได้ทำการประเมินรูปแบบและบทบาทของการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเสริมความเข้มแข็งของสตรีทั้งในฐานะการเป็นผู้นำหญิงและกลุ่มพลังทางการเมืองในการปกครองท้องถิ่น และทำการวิเคราะห์เงื่อนไขที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและบทบาทของการสื่อสารในความเข้มแข็งของสตรี(บทบาทการสื่อสารในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของผู้หญิงในการปกครองท้องถิ่น, 2545) ในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมให้ทั่วถึง งานวิจัยได้ทำการสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมภายในพื้นที่ศึกษารวมถึงภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดการบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันและยังทำการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการโดยองค์กรชุมชนในระดับท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบและวิธีการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม/ ชุมชนของภาครัฐและภาคประชาสังคมในระดับท้องถิ่น ศึกษาถึงแนวทางในการขยาย เชื่อมโยงและบูรณาการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกับกองทุนอื่นๆในพื้นที่เพื่อให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนนั้น งานวิจัยได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อนำมาสร้างซอฟต์แวร์ของคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งซอฟต์แวร์นี้ประกอบด้วย 6 โมดูลด้วยกันคือ โมดูลทรัพยากรที่ดินและน้ำ โมดูลแปลงที่ดิน โมดูลภัยธรรมชาติ โมดูลสถานภาพหมู่บ้าน โมดูลวิสาหกิจชุมชนและโมดูลความยากจน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถใช้ซอฟต์แวร์นี้ในการสังเคราะห์ความรู้ความเข้าใจบนฐานข้อมูลสารสนเทศที่จะช่วยให้เกิดการกำหนดแผนเพื่อลดปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษา

4.2.4 การปกครองเมือง (Urban Governance)

การจะทำให้เกิดการปกครองเมืองได้นั้น จะต้องเน้นให้เกิดเมืองที่ภาคประชาชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการตัดสินใจหรือกระทำการต่างๆ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของประชาธิปไตย การตระหนักในด้านสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนทั่วไป ส่งเสริมให้มีการร่วมมือในบริบทของบ้านใกล้เรือนเคียง สร้างการติดตามและประเมินผลในด้านต่างๆที่มีความสำคัญ คือ การมีสมรรถภาพ การมีประสิทธิภาพและการมีความเท่าเทียมภายในเมือง โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมนั้น ตามงานวิจัยที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนมักกล่าวถึงประเด็นในด้านต่างๆตามคำสำคัญ(Keyword) ที่แยกประเด็นได้ ดังนี้

(1) ภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐในการจัดการภัยพิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านบทบาทของภาครัฐในการจัดการภัยพิบัตินั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงการใช้อำนาจรัฐสำหรับการตัดสินใจและการสั่งการเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น รวมถึงการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูพื้นที่จากภาครัฐ โดยเน้นไปที่การกระทำหรือการตัดสินใจของรัฐที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนภายในพื้นที่ (ความรับผิดชอบของรัฐเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของญี่ปุ่นและไทย, 2556)

(2) การจัดการท้องถิ่นเพื่อการศึกษา

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทท้องถิ่นกับศูนย์การเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านบทบาทท้องถิ่นกับศูนย์การเรียนรู้ นั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการ บทบาท และปัจจัย ตลอดจนเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้างศูนย์การเรียนรู้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจในการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่น โดยการใช้วิธีถอดบทเรียน เพื่อทำการค้นหา และดึงความรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติงานของท้องถิ่นออกมา และใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านผลของการปฏิบัติจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบสู่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่าย รวมถึงมีการศึกษาดูงานในพื้นที่จริงเพื่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่น(การจัดการท้องถิ่นเพื่อการศึกษา : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้, 2552)

(3) ชุมชน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนชุมชน สภาพแวดล้อม การยอมรับของภาค ประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการยอมรับของภาคประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น งานวิจัยได้ ทำการศึกษาแบบเข้มข้นหรือเจาะลึกในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหลายๆ แห่ง เพื่อทำการค้นหาวิธีและเครื่องมือเพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นและการยอมรับจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และทำการวิเคราะห์หาผลของการสร้างความเชื่อมั่นและการ ยอมรับจากประชาชนในการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ(กระบวนการสร้างความเชื่อมั่นและการ ยอมรับของภาคประชาชนต่อการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน, 2556)

(4) สิ่งแวดล้อม

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมชุมชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ในด้านการมีส่วนร่วมชุมชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมนั้น งานวิจัยได้เน้นการศึกษาใน ด้านสหวิทยาการ ผ่านการวิเคราะห์ ในด้านสังคมและการเมือง ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้าน สถาบันซึ่งรวมถึงกฎหมายและนโยบายต่างๆ ของพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์เงื่อนไขและอุปสรรคของการสร้างให้เกิดธรรมาภิบาลในกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย เพื่อนำไปพัฒนานโยบายและมาตรการ รวมถึงการปรับปรุงกฎหมาย ต่างๆให้เกิดความเป็นรูปธรรมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม(ธรรมาภิบาล (Good Governance) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม, 2544)

(5) การกระจายอำนาจ

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการปกครองเมือง การบูรณาการยุทธศาสตร์ท้องถิ่น ประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น การเงินและการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การขยาย พื้นที่ทางการเมืองของประชาชน กฎหมายเพื่อการบริหารท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านการปกครองเมือง งานวิจัยได้ทำการศึกษาในโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงด้าน กายภาพ สังคม ประวัติศาสตร์และการปกครองท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร เพื่อทำการสร้างความเข้าใจที่เกี่ยวกับพื้นที่เมือง และความสัมพันธ์กับชุมชนต่างๆ อย่างเป็นระบบ ตลอดจนทำการสำรวจและรวบรวมเครื่องมือต่างๆ ที่จะสามารถทำให้เกิด นวัตกรรมทางสังคม และนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการวิจัยและการพัฒนาประชาคมเมืองภายในอนาคตอีกด้วย ในด้าน การบูรณาการยุทธศาสตร์ท้องถิ่น งานวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนรวมถึงการหารูปแบบที่มี ความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน ที่จะสามารถรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ ในด้านการขยาย พื้นที่ทางการเมืองของประชาชนนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่ เป็นผลให้เกิดคนกลุ่มใหม่ๆทั้งในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทที่ต่างมีความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมักใช้พื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพื้นที่หลักในการต่อรอง เป็นผลให้เกิดพื้นที่ที่ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ และยังมี

การกำหนดทิศทางของการพัฒนาท้องถิ่น ที่สามารถทำการเลือกผู้บริหาร/ สมาชิก และสามารถทำการตรวจสอบและถ่วงดุล ต่างๆได้อีกด้วย(องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคประชาชน และการขยายพื้นที่ทางการเมืองของประชาชน, 2554)

4.2.5 เมืองยั่งยืน (Sustainable City)

แนวคิดเมืองยั่งยืน เน้นการสร้างความยั่งยืนในเมืองผ่านแนวทางที่หลากหลายด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Local Agenda 21) จนต่อมาเกิดรายงาน Our Common Future หรือที่เรียกว่า Brundtland Report ที่มีการนำรายงานฉบับนี้ไปสู่การประชุมระดับโลกจนเกิดการลงนามใน Rio+20 (Earth Summit 2012) และยังมีแนวทางอื่นๆ คือ European Efforts, 2030 SDG, Goal11 และ Habitat III New Urban Agenda โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมนั้น ตามงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเคยให้การสนับสนุนมักกล่าวถึง ประเด็นในด้านต่างๆตามคำสำคัญ (Keyword) ที่แยกประเด็นได้ ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วม

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการวัฒนธรรม พลังงานทดแทนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงชายแดน วัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านพลังงานทดแทนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงชายแดน งานวิจัยได้ทำการสร้างความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานทางเลือกเพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดน และเพื่อสร้างการมีจิตสำนึก สร้างให้เกิดความร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ต่อการใช้พลังงานทางเลือกให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนรวมถึงหน่วยงานในพื้นที่(การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ตามแนวชายแดน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2553) ในด้านวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม นั้น งานวิจัยได้พัฒนาความสามารถของผู้ใช้น้ำองค์กรชุมชนและองค์กรท้องถิ่นต่างๆอย่างบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาและลดความขัดแย้งจากการใช้และการจัดการน้ำ ส่งเสริมการประกอบอาชีพร่วมกันของชุมชนและทำการบูรณาการแผนการจัดการทรัพยากรน้ำและการจัดการภัยพิบัติในทุกๆระดับ รวมถึงทำการพัฒนาการจัดการน้ำและพื้นที่เสี่ยงภัย โดยใช้การมีส่วนร่วมของทุกคน ตั้งแต่ท้องถิ่นไปจนถึงภาคีต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง

(2) ภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าความรู้ด้านภูมิอากาศ การประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การปรับตัวต่อภูมิอากาศแบบบูรณาการเชิงพื้นที่แบบองค์รวม มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการประเมินมูลค่าความรู้ด้านภูมิอากาศ งานวิจัยได้จัดทำรายงานการสังเคราะห์และการประมวลสถานะขององค์ความรู้ในด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของไทย โดยเฉพาะในด้านผลกระทบ ความอ่อนแอ และการปรับตัว ในด้านการประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศนั้น งานวิจัยได้จัดทำกรอบในการศึกษาการปรับตัวต่อภูมิอากาศเชิงกายภาพแบบองค์รวม โดยทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีการเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงและความแปรปรวนต่อภูมิอากาศ ทำการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความแปรปรวนของภูมิอากาศในรูปแบบต่างๆที่มักส่งผลต่อกัน(การประเมินและวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงของพื้นที่ศึกษานำร่องในบริบทของจังหวัดต่อสภาพอากาศแปรปรวนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเพื่อจัดทำกรอบการศึกษาด้านการปรับตัวต่อภูมิอากาศแบบบูรณาการเชิงพื้นที่แบบองค์รวม, 2556) ในด้านการปรับตัวต่อภูมิอากาศแบบบูรณาการเชิงพื้นที่แบบองค์รวม งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงความเปราะบางของชุมชน โดยทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือต่อความแปรปรวนของสภาพอากาศและเสนอแนะแนวทางการปรับตัวผ่านกลไกต่างๆของชุมชนเอง

(3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืน

มักเป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง การบริหารและการฟื้นฟูลุ่มน้ำ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ความรู้ความเข้าใจเรื่องพลังงาน มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง งานวิจัยได้ทำการประเมินในด้านสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วยด้านกายภาพ ด้านเคมีและชีวภาพที่ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตสัตว์น้ำและทรัพยากรที่จะสนับสนุนการผลิตของระบบนิเวศน์ โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ช่วยในการวิเคราะห์(การประเมินศักยภาพเชิงลึกของอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, 2553) ในด้านการบริหารและการฟื้นฟูลุ่มน้ำ งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงการสร้างกฎและกติกาในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ศึกษาร่วมกันให้เกิดความยั่งยืน เป็นธรรมและการเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ทุกฝ่ายที่กำลังมีความขัดแย้งกัน และทำการศึกษาศึกษาการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรร่วมกันของคนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทำการศึกษาการใช้องค์ความรู้ของชุมชนที่จะสามารถผสมผสานได้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่และการสร้างการจัดการทรัพยากรแบบแบ่งปันที่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรด้านดิน ด้านน้ำ ด้านป่า ด้านคน ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวภาพ รวมถึงศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้องค์กรท้องถิ่นเกิดอำนาจและทำการสร้างกลไกร่วมมือที่จะเชื่อมโยงภาคประชาชนกับภาครัฐให้เกิดการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาถึงเงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลต่อการยืดเยื้อที่ดินในพื้นที่ชายแดน นอกจากนั้นยังทำการศึกษาถึงตัวแสดงต่างๆ (Actor) ในการยืดเยื้อที่ดินว่ามีใครบ้าง และตัวแสดงเหล่านี้มีบทบาทในการยืดเยื้อที่ดินอย่างไร รวมถึงยังมีการพิจารณาการปรับตัวของชุมชนเพื่อให้เกิดความคงอยู่ได้ท่ามกลางความขัดแย้งเหล่านั้นอีกด้วย ในด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องพลังงานนั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษารวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนในการใช้พลังงานหมุนเวียน เพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ และทำการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างทางเลือกในการผลิตหรือใช้พลังงานหมุนเวียนภายในชุมชนนั้นๆเอง

(4) มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนอย่างสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนอย่างสร้างสรรค์นั้น งานวิจัยได้ทำการศึกษาด้านมรดกทางวัฒนธรรมของเมือง การทำแผนที่วิวัฒนาการมรดกทางวัฒนธรรมของเมือง และการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับมรดกทางวัฒนธรรมในการวางผังเมือง การท่องเที่ยวและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองให้เกิดความยั่งยืน(การสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเมืองพะเยาเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืนอย่างสร้างสรรค์, 2554)

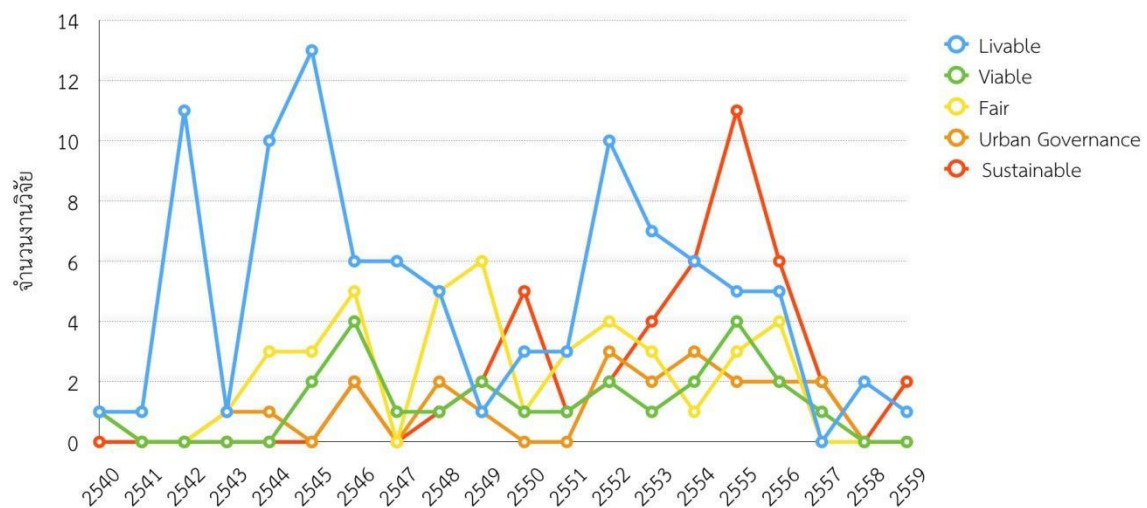
(5) ความยั่งยืนตามข้อตกลงสากล

เป็นงานวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อความมั่นคงด้านน้ำตาม LA21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน Rio+20 มีรายละเอียดดังนี้

ในด้านการวางแผนเพื่อความมั่นคงด้านน้ำตาม LA21 โครงการวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อตอบรับกับนโยบายของแผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) เพื่อทำการแก้ไขข้อจำกัดของภาครัฐผ่านการตอบโต้ที่เห็นว่า “เราจะสามารถสร้างการเรียนรู้ของคนในพื้นที่เพื่อทำข้อมูลสำหรับการวางแผนและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างไร” โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางวิชาการเพื่อทำการสนับสนุนแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมทั้งในระดับจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน Rio+20 นั้นมีการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยและการจัดทำประเด็นหัวข้อการวิจัยใหม่ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติม และสร้างความเข้าใจ ความตื่นตัว และการเตรียมความพร้อมให้กับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคมในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมถึงความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจากการติดตามและการศึกษาระยะจากการประชุมในเวทีต่างๆ เพื่อเตรียมการประชุม Rio+20 และการศึกษาร่างเอกสารผลลัพธ์การประชุม Rio+20 ที่มีชื่อว่า “อนาคตที่เราต้องการ” (The Future We

Want) ซึ่งใช้เป็นเอกสารหลักของการเจรจา รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) และเวทีสัมมนาภายใต้โครงการวิจัยนี้ ได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับจุดยืน ท่าทีของประเทศไทยในการเจรจาต่อแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหและอุปสรรคของการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อเสนอเรื่องกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องการค้ากับเรื่องสิ่งแวดล้อม และข้อเสนอเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิรูปกรอบเชิงสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for Sustainable Development, IFSD) นอกจากนี้ยังได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการดำเนินงานของประเทศไทยภายหลังการประชุม Rio+20 เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจสีเขียว ทั้งในประเด็นเรื่องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การเตรียมความพร้อมและการดำเนินงานของประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจนเรื่องกรอบเชิงสถาบันภายในประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อเสนอเกี่ยวกับประเด็นหัวข้อการวิจัยใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจสีเขียว รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย(เวทีสาธารณะ:จักระแส Rio+20 สู่สังคมไทย, 2554)

โดยจากการทบทวนเนื้อหางานวิจัยในประเทศไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับเมืองหรืองานวิจัยในบริบทเมือง พบว่างานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำมาทบทวนนั้นมีความหลากหลายอย่างมาก ทั้งในเชิงของเนื้อหา พื้นที่ศึกษา บริบทของงาน ซึ่งไม่ได้มีเพียงแต่การวิจัยด้านเมืองที่เป็นเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังมีงานวิจัยที่เป็นเชิงสังคม เศรษฐกิจ ภูมิอากาศ รวมถึงการปกครองที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่อยู่ในบริบทของความเป็นเมืองและต่างส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในเมืองทุกคน เพราะเมืองคือพื้นที่ที่รวมทุกอย่างไว้จึงควรที่จะทำการพิจารณาในประเด็นอย่างกว้าง ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำกราฟแสดงจำนวนงานวิจัยในแต่ละด้าน เทียบเคียงกับปี พ.ศ. เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางของงานวิจัยที่เกิดขึ้น ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.2 แผนภูมิแสดงจำนวนงานวิจัยแยกกรายปี พ.ศ. 2540- 2559

แผนภูมิที่ 4.3 แผนภูมิเส้นแสดงจำนวนงานวิจัยของ สกว. จำแนก 5 ด้าน

จากกราฟแสดงจำนวนงานวิจัยที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย เคยให้การสนับสนุนในแต่ละด้าน เทียบเคียงกับปี พ.ศ. พบว่าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามบริบทสากลทั้งสิ้น 284 ชิ้น โดยงานวิจัยที่มีจำนวนมากที่สุดนั้นเกี่ยวข้องกับความน่าอยู่ (Livable) จำนวน 91 ชิ้น รองลงมาคืองานวิจัยเกี่ยวกับความยั่งยืน (Sustainable) มีจำนวน 44 ชิ้น รองลงมาคืองานวิจัยเกี่ยวกับความเท่าเทียม (Fair-Equality) ซึ่งมีจำนวน 43 ชิ้น รองลงมาคืองานวิจัยเกี่ยวกับความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency) มีจำนวน 25 ชิ้น โดยงานวิจัยในประเด็นด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 23 ชิ้น

บทที่ 5

เสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

จากการศึกษาและทบทวนประเด็นของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในบริบทของต่างประเทศและบริบทของประเทศไทยเอง รวมถึงการรวบรวมงานวิจัยทั้งของประเทศไทยและงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย จนได้ผลลัพธ์ต่างๆ ตามบทข้างต้น ในส่วนสุดท้ายนี้ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเนื้อหาที่มีความสำคัญ ทั้งรายละเอียดภาพรวมของการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงเวลาต่างๆ รวมถึงการพิจารณาในด้านช่องว่าง (Gap) ที่จะส่งผลต่อการเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืนในอนาคต โดยมีรายละเอียดแยกออกเป็น 4 ด้านหลักด้วยกัน คือ

(5.1) รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทย (International and Thai Framework)

(5.2) รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของงานวิจัยทางวิชาการที่ค้นหาจากฐานข้อมูล Ezyproxy และงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (E-Library)

(5.3) โจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

(5.4) สรุปข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

5.1 รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทย (International and Thai Framework)

จากการศึกษาและทบทวนวิวัฒนาการของการพัฒนาที่ยั่งยืนจากต่างประเทศและภายในประเทศไทยเอง ทำให้ทราบถึงโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความยั่งยืนภายในเมือง ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ภาพรวมของการดำเนินงานเหล่านั้นและพิจารณาหาช่องว่างของโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่การค้นหานโยบายการวิจัยที่เหมาะสมในอนาคต ดังต่อไปนี้

ในด้านวิวัฒนาการของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประเทศไทยมีแนวทางในการพัฒนาเมืองด้านต่างๆ มาอย่างยาวนาน เริ่มตั้งแต่ช่วงก่อนการมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือการมีผังนครหลวง หรือ ผัง Litchfield ที่เป็นแผนระยะยาว 30 ปี ซึ่งประกอบไปด้วยผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังโครงการคมนาคมขนส่ง และผังโครงการสาธารณูปโภค ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร (บริเวณพื้นที่พระนครและธนบุรี) ต่อมาในช่วงต้นแผนพัฒนาฉบับที่ 4 เริ่มมีการประชุม Habitat ครั้งแรก ที่คำนึงด้านการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ถือเป็นแนวคิดแรกๆ ในการคำนึงด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย จากนั้นในช่วงต้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 ของไทย ในต่างประเทศได้เกิดแนวคิด Healthy City จากองค์การอนามัยโลก ซึ่งแนวคิดนี้ส่งผลให้เกิดโครงการต่างๆ อย่างมากมายภายในประเทศไทยในแต่ละระดับไม่ว่าจะเป็นระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับท้องถิ่นต่างนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำโครงการต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2530 มีรายงานที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองของโลกคือ Brundtland Report ที่มีระบุถึงประเด็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านหนังสือที่ชื่อว่า Our Common Future โดยเนื้อหานี้เริ่มนำมาปรับใช้ในประเทศไทยให้สอดคล้องจากการประชุม Rio (Earth Summit) Agenda 21 ในช่วงต้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 ในปี พ.ศ. 2535 ในมิติด้านสาธารณสุข

จากนั้น รัฐบาล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ได้กำหนดนโยบายแผนและโครงการต่างๆ ให้ตอบรับกับแนวคิดเมืองน่าอยู่ เช่น การนำแนวคิด Healthy City ขององค์การอนามัยโลกและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 ซึ่งเมืองที่มีความโดดเด่นในการพัฒนาให้เกิดเมืองน่าอยู่ตามแนวทางเมืองสร้างเสริมสุขภาพคือ จังหวัด

นครราชสีมา ที่มีโครงการ “เมืองคนย่าน้อย” เห็นได้จากการเป็นโครงการนำร่องแห่งแรกๆ รวมถึงการมีภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดความน้อยในพื้นที่จำนวนมาก โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นี้เองที่เกิด UN Millennium Development goals (MDG adaptation) หรือ การพัฒนาแห่งสหัสวรรษที่คำนึงด้านความยากจน ความเหลื่อมล้ำ สิ่งแวดล้อม โรคภัยและอื่นๆ ซึ่งในช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในบริบทสากลมีหนึ่งในประเด็นสำคัญในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ Rio+10 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นการประชุมโลกที่มีการร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ทั่วโลกทั้งในด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม โดยในประเทศไทยนั้น กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้ “บ้านเมืองน้อย เชิดชูคุณธรรม” เป็นนโยบายในการบริหารจัดการภาครัฐ ปี พ.ศ. 2545 รวมถึงประกาศให้ “เมืองไทยแข็งแรง” เป็นวาระแห่งชาติในปี พ.ศ. 2547 โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ทำให้เกิดเมืองและชุมชนน้อยในทางปฏิบัติมากขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ “การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน” แบ่งเป็น 3 กลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน้อยสู่การปฏิบัติจริง ทั้งการแต่งตั้งคณะทำงานหลักที่ดำเนินการพัฒนาเมืองน้อย การที่หน่วยงานในระดับกระทรวงและกรมต่างจัดทำโครงการให้เกิดความน้อย รวมถึงในระดับท้องถิ่นที่มีโครงการเกิดขึ้นจำนวนมาก และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ถึง ฉบับที่ 11 นั้น หน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับกระทรวงและกรม ต่างนำแนวคิดการพัฒนาเมืองน้อยและยั่งยืนผ่านกรอบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ในระดับสากล โดย UNEP ถือเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาสีเขียว ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใส่ใจสังคมมาปรับใช้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 มีการลงนามในปฏิญญาแห่งการเติบโตสีเขียว (Declaration on Green Growth) โดยรัฐมนตรีที่เป็นผู้แทนของรัฐบาล 34 ประเทศและกลุ่มประชาคมยุโรป เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยเฉพาะกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีนโยบายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้เกิดอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถพบได้ในแผนนโยบายของกระทรวงรวมถึงกรุงเทพมหานครที่มีการจัดทำวิสัยทัศน์ระยะยาวในการผลักดันให้กรุงเทพฯเติบโตแบบ Green Growth เพื่อให้เป็น Sustainable Metropolis ภายในปี พ.ศ.2563

ในปี พ.ศ.2555 เกิดการประชุม Rio+20 ที่เน้นให้เกิด Greening World Economy ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ถัดมาในปี พ.ศ.2557 เกิดการประชุม Habitat III ที่คำนึงด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเมืองเช่นกัน ซึ่งถือเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่เน้นให้เกิดการพัฒนาเมืองและสังคมอย่างยั่งยืน และในส่วนของร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีการเน้นในด้านการมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco - Efficiency) เพื่อให้เมืองมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเมือง (Environmentally Sustainable Urbanization) และในปี พ.ศ.2559 เกิด 2030 Agenda for Sustainable Development by SDG ที่เน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในตัวประชาชน โลก ความสงบและประเด็นอื่นๆ อีกมากมาย

ซึ่งหากพิจารณาแล้วตามแนวคิดการพัฒนาตามบริบทสากลที่เกิดขึ้นนั้น ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกและผู้เข้าร่วมการประชุมต่างๆ ได้นำเอาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเหล่านี้มาปรับใช้ภายในประเทศ โดยนำเนื้อหาบางส่วนมาปรับให้เข้ากับพื้นที่และบรรจุลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละช่วง ถือเป็นแนวทางหลักเพื่อให้กระทรวงต่างๆ นำไปพิจารณาควบคู่ในการวางแผนนโยบาย โดยกระทรวงที่มีนโยบายและการจัดทำโครงการในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีความโดดเด่น ประกอบด้วย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงสาธารณสุขที่นำแนวคิดเรื่องเมืองสร้างเสริมสุขภาพมาปรับใช้ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดี กระทรวงอุตสาหกรรมที่มีนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาให้เกิดเศรษฐกิจสีเขียวและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังมีในด้านของหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยที่เป็นหน่วยงานหลักและมีผลงานที่ชัดเจนในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งรวมถึงการให้ทุนในการวิจัยด้วยเช่นกัน โดยช่องว่างที่สามารถเห็นได้คือนโยบาย แผน โครงการหรือตัวชี้วัดต่างๆ ที่มีการจัดทำขึ้นนั้น มีการนำไปปฏิบัติต่อให้เกิดเป็นรูปธรรมในจำนวนที่มีแนวโน้มค่อนข้างน้อย ขาดการบันทึกข้อมูลหรือการติดตามผลที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่มักดำเนินโครงการต่างๆ ตามแนวนโยบายของแต่ละปีที่มี และมีการบูรณาการและการประสานความร่วมมือทั้งในด้านความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานรวมถึงแผนที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงในระดับต่างๆ ที่ค่อนข้างน้อย ในด้านการพัฒนาตัวชี้วัดต่างๆ เพื่อการพิจารณาความน้อย

หรือความยั่งยืนในด้านต่างๆ ของเมืองนั้น บางตัวชี้วัดยังสามารถนำมาปรับใช้ได้ในปัจจุบันซึ่งมีบางตัวชี้วัดที่มีการจัดทำขึ้นมา แต่อาจยังไม่สามารถติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการที่ทำงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนเช่นกัน ที่บางคณะทำงานอาจยังขาดการบันทึกข้อมูล รายละเอียด และผลงานเพิ่มเติมที่ได้ดำเนินการลงไป จากการวิเคราะห์รายละเอียดของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทย สามารถแสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านที่สำคัญดังนี้

5.1.1 ด้านความน่าอยู่ (Livable)

ในส่วนของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) เน้นการพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนผ่านการทำให้เกิดเมืองเสริมสร้างสุขภาพ (Healthy City) โดยการจะเป็นเมืองเสริมสร้างสุขภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่หลากหลาย ในด้านการคำนึงถึงสุขภาพของคนในเมือง ผ่านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน เช่น การพัฒนาให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานที่ดี ผู้คนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แจ่มใส การคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อคนในเมือง รวมถึงเน้นให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และในส่วนของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของไทย (Thai Framework) นั้นเน้นในด้านสุขภาพ เมืองสุขภาวะที่เน้นเรื่องการจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย การเข้าถึงน้ำประปาที่สะอาด รวมไปถึงด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐาน และด้านการเคหะ หรือความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัย และการยกระดับที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ด้อยโอกาสเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่ากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยในประเด็นด้าน “ความน่าอยู่ – Livable” มีความสอดคล้องกันอย่างมาก

5.1.2 ด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)

ในส่วนของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) เน้นให้เกิดเมืองที่มีลักษณะของการเป็นเมืองนิเวศน์ (Eco City) เมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) เมืองกระชับ (Compact City) และแนวคิดลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism) เช่น การส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การอุปโภค/บริโภคสินค้าและบริการที่คำนึงถึงขั้นตอนการผลิตไปจนถึงการกำจัดที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านมลพิษต่างๆ ที่เกิดจากการกระทำภายในเมือง รวมถึงการใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่าและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และในส่วนของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของไทย (Thai Framework) นั้นเน้นในการเกี่ยวเนื่องกับภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานและการปล่อยมลพิษสู่ธรรมชาติ รวมถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้เติบโตแบบ Green Growth ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยในประเด็นด้าน “ความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)” มีความสอดคล้องกันน้อย เนื่องจากในประเทศไทยยังมีการผลักดันในด้านการสร้างเมืองนิเวศน์ เมืองกระชับที่น้อยมาก อาจมีประเด็นด้านเมืองคาร์บอนต่ำบ้างแต่ยังไม่แพร่หลายมากพอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพียงการผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่างๆ ทางเศรษฐกิจอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ การดำเนินงานจึงเป็นในลักษณะของการพัฒนาภายในองค์กร และยังไม่ครอบคลุมถึงในบริบทของความเป็นเมืองที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วน เพื่อการทำให้เกิดความเป็นเอกภาพนั่นเอง

5.1.3 ด้านความเท่าเทียม (Fair-Equality)

ในส่วนของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) เน้นให้เกิดการเป็นเมืองสำหรับทุกคน (Inclusive City) ผ่านการคำนึงถึงความเท่าเทียม การเข้าถึง และผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทุกคนภายในเมือง ให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยสำหรับทุกคน ลดการเลือกปฏิบัติรวมถึงความร้ายแรงในกลุ่มที่มีความอ่อนไหว

เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น และในส่วนของการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของไทย (Thai Framework) นั้น เน้นไปในการรับผิดชอบต่อสังคมและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็น ภาคส่วนที่มีประเภทของการใช้ประโยชน์อาคารที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อธรรมชาติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยในประเด็นด้าน “ความเท่าเทียม (Fair-Equality)” มีความสอดคล้องกันในด้านเป้าหมายของการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียม กล่าวคือ มีการคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับภาคประชาชนในการเข้าถึงสินค้าหรือ บริการต่างๆ รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคอุตสาหกรรม แต่ในบริบทของไทยอาจยังไม่มี ความชัดเจนมากพอในการลดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น

5.1.4 ด้านการปกครองเมือง (Urban Governance)

ในส่วนของการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) เน้นให้เกิดเมือง ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เน้นให้เกิดการติดตามและการประเมินผล ในด้านต่างๆ คือ การสร้างสมรรถภาพ ประสิทธิภาพและความเท่าเทียมภายในเมืองนั้นๆ การเน้นให้เกิดการบูรณาการทำงาน ร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน มีแผนการทำงานที่สอดคล้องกันในทุกระดับและมีนโยบายในการพัฒนาแต่ละพื้นที่ตาม บริบทที่แตกต่างกันในระยะยาว รวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปกครองเมืองให้เกิดประโยชน์ ในส่วนของการกรอบ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของไทย (Thai Framework) นั้นมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ โดยกำหนดให้เมือง ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อดูแลเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะ มีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องเมืองยั่งยืน มี การจัดทำตัวชี้วัดการประเมินการเป็นเมืองน่าอยู่ขึ้น ที่เน้นในด้านการมีส่วนร่วมและการจัดการองค์กรที่จะช่วยทำให้เกิดการ พัฒนาเมืองยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยในประเด็นด้าน “การปกครองเมือง (Urban Governance)” นั้น เมื่อเทียบกับบริบทสากลแล้ว ในบริบทของไทยมีเพียงการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการและมีการ จัดทำตัวชี้วัด แต่ทั้งหมดอาจยังมีการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจนจนก่อให้เกิดการประเมินผลในระยะยาวได้ รวมถึงยังมีประเด็นใน ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากคณะกรรมการต่างๆ นั้นมีการแต่งตั้งขึ้นมาเองจากฝ่ายบริหาร และยังเป็นเพียงแนวทางการทำงานที่ค่อนข้างคลุมเครือและค้นหาผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมได้ค่อนข้างยาก

5.1.5 ด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

ในส่วนของการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) นั้น เน้นให้เกิด การพัฒนาเมืองที่มีความยั่งยืนแบบรอบด้าน ทั้งจากการนำแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน(Local Agenda 21) ที่ทำให้เกิดหนังสือ Our Common Future จาก Brundtland Report ที่มีการนำรายงานฉบับนี้ไปสู่การประชุมระดับโลกจน เกิดการลงนามใน Rio +20 (Earth Summit 2012) และยังมีแนวทางอื่นๆ คือ 2030 SDG, Goal11, Habitat III New Urban Agenda และ European Efforts นำมาเป็นแนวทางหลักในการผลักดันให้เกิดเมืองยั่งยืน เช่นการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี จะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี การมีบริการหรือโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม มีความปลอดภัยและตอบโจทย์การใช้งาน ของคนในเมือง เศรษฐกิจเชิงบวกที่จะพัฒนาเมืองให้เดินหน้าได้ การตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวต่อภูมิอากาศที่มีความ แปรปรวน และประเด็นอื่นๆ อีกมากมาย และในส่วนของการกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของไทย (Thai Framework)นั้น มีการสร้างแนวทางและตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยผ่านการนำหลักการของเมืองยั่งยืนไปปรับใช้ในการ ปฏิบัติงานและเน้นให้เกิดความเชื่อมโยงกับหลักแนวคิดสากลอย่าง Local Agenda 21เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการกรอบ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยในประเด็นด้าน “เมืองยั่งยืน (Sustainable City)” มีความสอดคล้องกันในการนำ แผนจากบริบทสากลมาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่ รวมถึงการมีโครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่มีการ ประเมินให้เกิดความชัดเจนค่อนข้างน้อยว่ามีการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนแล้วจริงหรือไม่ รวมถึงการประเมินและติดตามผลของ โครงการต่างๆ ในระยะยาวที่มีความคลุมเครือเช่นกัน

5.2 รายละเอียดโดยสรุปและช่องว่าง (Gap) ของงานวิจัยทางวิชาการที่ค้นหาจากฐานข้อมูล Ezyproxy และงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยทางวิชาการในประเทศไทยและงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยในบทข้างต้น ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงช่องว่างที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาแนวทางการทำวิจัยจากฐานข้อมูลของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยและของประเทศไทยจากฐานข้อมูล Ezyproxy ซึ่งสามารถอธิบายช่องว่างของงานวิจัยโดยแบ่งตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) ทั้ง 5 ด้านได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 ด้านความน่าอยู่ (Livable)

ในงานวิจัยทางวิชาการด้านความน่าอยู่ (Livable) ของไทย ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องในประเด็นด้านสาธารณสุข คุณภาพชีวิต การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะ/ตามมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นหรือในชุมชน ระดับการปฏิบัติการลงพื้นที่ชุมชน พร้อมกับการสร้างเครือข่าย และมีความเชื่อว่าการจะเกิดเมืองที่มีความน่าอยู่ (Livable) ได้นั้นจะต้องมีคนเป็นพื้นฐานในการพัฒนา ในส่วนงานวิจัยทางวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องในประเด็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้งพื้นที่ท่องเที่ยว การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเป็นฐาน การจัดการวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ รวมถึงด้านชุมชนที่เน้นไปยังประเด็นสังคม กายภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ และการจัดการของเสียแบบบูรณาการ ซึ่งงานวิจัยมีแนวทางที่ค่อนข้างครบตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลแล้ว แต่ยังมีงานวิจัยในด้านการพัฒนาที่น่าประเด็นสุขภาพของคนในเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับน้อย อาจมีงานวิจัยด้านการจัดการของเสียที่ส่งผลทางอ้อม แต่โครงการวิจัยในหมวดหมู่ของสุขภาพในด้าน Livable ยังมีไม่มากเท่าที่ควร

5.2.2 ด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)

ในงานวิจัยทางวิชาการด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency) ของไทย ส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เทคโนโลยีทางด้านสิ่งแวดล้อม และมักมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาคอุตสาหกรรม และภาคการขนส่ง ที่ถือว่าเป็นภาคส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเน้นไปที่การสร้างพื้นที่สีเขียวในเมือง ซึ่งงานวิจัยในประเด็นนี้มักจะเป็นงานวิจัยที่อยู่ในระดับธุรกิจ หรือองค์กรขนาดใหญ่ หรือนโยบายในระดับประเทศมากกว่าในระดับท้องถิ่น และขาดการพูดถึงการพัฒนาเมืองในรูปแบบของเมืองกระชับ การจัดการไม่ให้เกิด Urban Sprawl และยังขาดการเชื่อมโยง หรือการบูรณาการในประเด็นของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องของการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน และการพัฒนาเมือง ในส่วนงานวิจัยทางวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านการท่องเที่ยวที่เน้นพิจารณาพื้นที่และยุทธศาสตร์ต่างๆ ให้เกิดความคุ้มค่าในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การจัดการโลจิสติกส์และการพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง รวมถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและพิจารณาการมีส่วนร่วม การพิจารณาความเสี่ยงและการรับมือกับภูมิอากาศภายในเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่คำนึงความต้องการในการใช้งาน การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การผลักดันให้เกิดเมืองคาร์บอนต่ำ ซึ่งโดยรวมแล้วงานวิจัยค่อนข้างครบตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลแต่ยังมีความคลุมเครือในความชัดเจนของการวิจัยเพื่อให้เกิดความเป็นเมืองกระชับ (Compact city) และลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism)

5.2.3 ด้านความเท่าเทียม (Fair – Equality)

ในงานวิจัยทางวิชาการด้านความเท่าเทียม (Fair – Equality) ของไทย ในเรื่องของความเท่าเทียมในเมืองไทยและเรื่องเมืองมีความเชื่อมโยงถึงกันค่อนข้างน้อย ส่วนที่เกี่ยวข้องจะได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบความเท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท เน้นไปที่การสร้างงานของผู้มีรายได้น้อย หรือแรงงานนอกระบบ การพัฒนาฝีมือแรงงานที่มีผลเกี่ยวเนื่องทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน แรงงาน ชีวิต และความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงการเข้าถึงหลักประกันสังคม ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายถึงการลดช่องว่างทางสังคม หรือการสร้างความเท่าเทียมโดยการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการเพิ่มการเข้าถึงโดยเฉพาะด้านการศึกษา ในส่วนงานวิจัยทางวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านการพัฒนาสังคมชุมชนและสุขภาวะเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างงานในพื้นที่ท่องเที่ยวและการคำนึงถึงสภาพจิตใจของนักท่องเที่ยว การคำนึงถึงเศรษฐกิจและการผลิตต่างๆโดยชุมชน การจัดการเชิงพื้นที่ การจัดการเก็บภาษีต่างๆในพื้นที่ การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการให้ทั่วถึงรวมถึงการปกครองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งโดยรวมแล้วงานวิจัยค่อนข้างครอบคลุมการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล แต่ควรเน้นงานวิจัยที่เจาะลึกเศรษฐกิจในการวิจัยด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) ให้มากขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการวิจัยถึงการสร้างงาน การผลิตและสร้างเศรษฐกิจโดยภาพรวมเท่านั้น

5.2.4 ด้านการปกครองเมือง (Urban Governance)

ในงานวิจัยทางวิชาการด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ของไทย ส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านการมีส่วนร่วม ความสามารถในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และความเข้มแข็งของภาคประชาชน รายละเอียดของงานวิจัยมักเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนระบอบองค์กร หรือวัฒนธรรม ความโปร่งใสของภาครัฐ แต่ยังมีจุดที่เป็นรูปธรรมในการติดตามและประเมินผลการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนหรือบุคคลทั่วไป และช่องทางการร้องเรียนที่ค่อนข้างน้อย และประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนไม่ใช่เพียงแคในขั้นตอนการวางแผน แต่ยังหมายรวมถึงในขั้นตอนการพัฒนา การปฏิบัติการ รวมไปถึงขั้นตอนการประเมินผลที่ยังคลุมเครือ ในส่วนงานวิจัยทางวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเด็นการใช้ระบบผังเมืองและบทบาทหน้าที่ของภาครัฐมาจัดการกับภัยพิบัติ รวมถึงประเด็นด้านที่ดินต่างๆ การที่ท้องถิ่นทำการจัดการการเรียนรู้ร่วมกับประชาชน การยอมรับของชุมชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นทั้งด้านยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ เมื่อทำการเปรียบเทียบกับพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลพบว่า มีงานวิจัยด้านความร่วมมือต่างๆ รวมถึงประชาธิปไตยและการตัดสินใจร่วมกันพอสมควร แต่อาจยังขาดในงานวิจัยด้านการติดตามและประเมินผลใน 3 ด้านร่วมกัน คือ ความมีประสิทธิภาพ (Efficient) การมีประสิทธิภาพ (Effective) ความเสมอภาค (Equity) ที่ชัดเจน

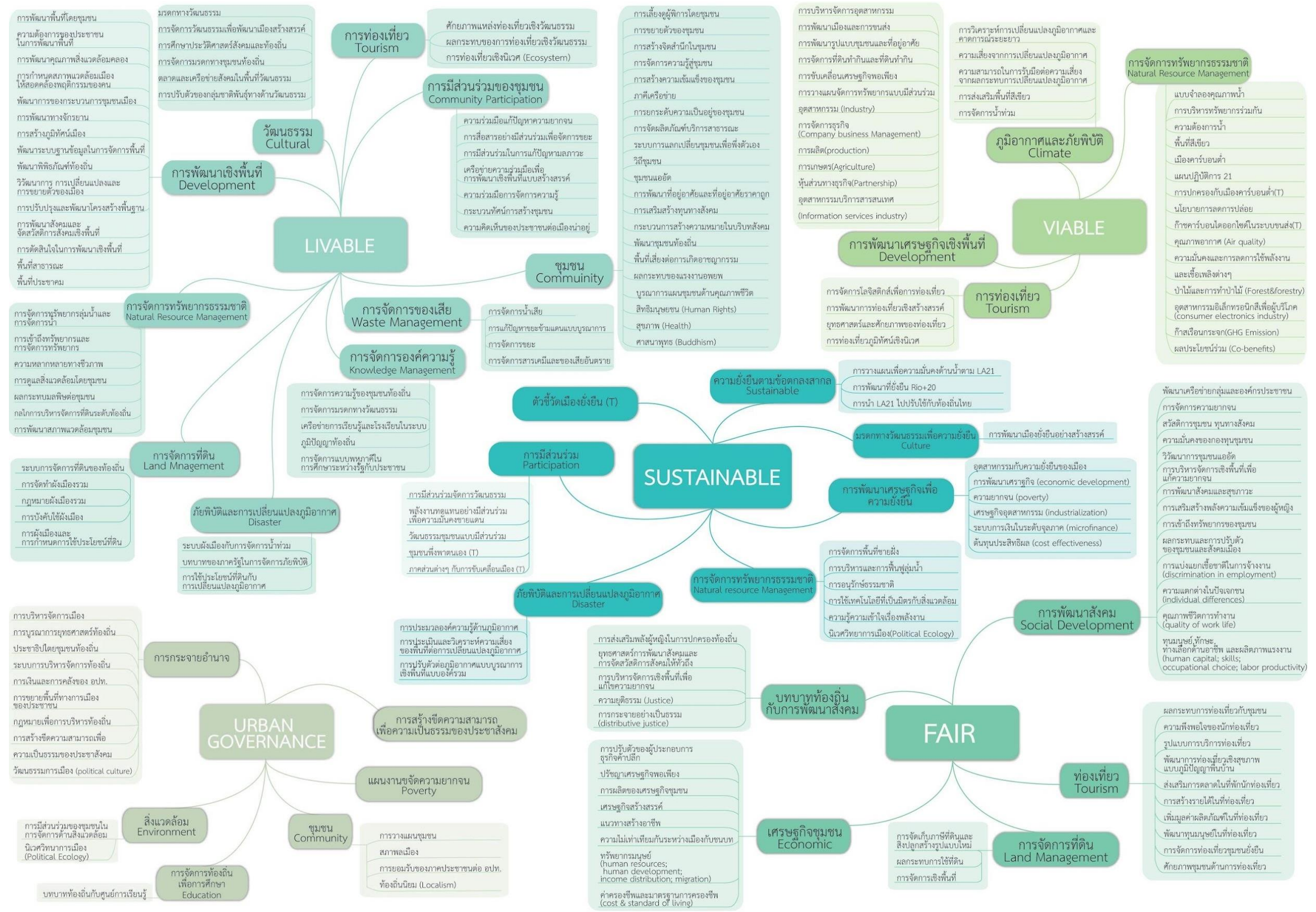
5.2.5 ด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

ในงานวิจัยทางวิชาการด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City) ของไทย มักเน้นไปที่การเปรียบเทียบบริบทเมืองไทยกับตัวชี้วัดของสากล หากเป็นการศึกษาในพื้นที่มักจะมีลักษณะเป็นจังหวัด หรือพื้นที่นำร่อง หรือพื้นที่เดิมที่มีการก่อตัวของแนวทางในการนำไปสู่ความยั่งยืนอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของไทย มีการศึกษาให้เกิดการบูรณาการในแต่ละองค์ประกอบของเมืองยั่งยืนที่ค่อนข้างน้อยเพราะส่วนใหญ่แล้วโครงการนำร่องที่นำมาศึกษา มักจะมีความเข้มแข็งเพียงแคในด้านใดด้านหนึ่ง อย่างเช่น เข้มแข็งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือเข้มแข็งทางด้านสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นต้น อาจทำให้ยังไม่ครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบของเมืองยั่งยืนเท่าที่ควร ในส่วนงานวิจัยทางวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยด้านการจัดการวัฒนธรรมและพลังงานทดแทนอย่างยั่งยืน การประมวลองค์ความรู้ ความเสี่ยง การปรับตัวต่อภูมิอากาศแบบองค์รวม ความรู้ความเข้าใจด้านพลังงาน การจัดการ

และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเมืองอย่างสร้างสรรค์โดยพิจารณาด้านมรดกทางวัฒนธรรมและสังคมเป็นหลัก รวมถึงการประชุมและการวิจัยที่นำแผน LA21 และ Rio+20 มาปรับใช้และเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมีความครบถ้วนตามการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลในการนำมาปรับใช้ เช่น LA21 และ Rio+20 แต่มักเป็นงานที่วิจัยเฉพาะบางประเด็น และอาจยังไม่ครอบคลุมในทั้ง 5 ด้านตามการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลแบบครบถ้วนเท่าที่ควร มีเพียงการวิจัยในประเด็นความยั่งยืนในด้านต่างๆ เช่น พัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนโดยใช้ด้านวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงประเด็นอื่นๆ รวมด้วยค่อนข้างน้อย

5.3 โจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมงานวิจัยทั้งหมดแล้วนำมาสังเคราะห์จนได้คำสำคัญ (Keyword) ตามด้านต่างๆ ที่อิงตามการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของงานวิจัยทั้งหมดได้โดยง่าย ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดเมืองยั่งยืนในบริบทงานวิจัยไทย

โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งหมด พบว่าจากการพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11 และร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้นแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ มีการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ ด้านสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) ที่เป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการเมืองเพื่อไปสู่ความยั่งยืนได้ แต่ประเทศไทยซึ่งถือเป็นประเทศกำลังพัฒนา ยังไม่สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ นโยบายหรือโครงการทำงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่างๆจึงมักตกไปอยู่ในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อมีการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ ทำให้ยังไม่เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ครบตามองค์ประกอบหลักของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล รวมถึงการนำแนวคิดในระดับนานาชาติมาปรับใช้ภายในประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยเองในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยเมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว จึงทำการพิจารณางานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนซึ่งมีช่องว่างของงานวิจัยที่ยังขาดการคำนึงถึงประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดงานวิจัยในด้านการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังต่อไปนี้

5.3.1 ในด้านความน่าอยู่ (Livable) ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยมีความสอดคล้องกันในแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน แต่ยังคงมีบางประเด็นในบริบทไทยที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสากล โดยจากการทบทวนงานวิจัยพบว่ามีความจำนวนมากที่สุด แต่ยังขาดการบูรณาการ เนื่องจากการพิจารณาในด้านอื่นๆ รวมค่อนข้างน้อย รวมถึงงานวิจัยในด้านสุขภาพของคนในเมืองที่ยังมีน้อยมาก จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การส่งเสริมให้คนในเมืองเกิดสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน เช่น การผลักดันให้เกิดความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม การมีสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัยในชีวิต การสร้างสุขอนามัยและสุขลักษณะอันดีภายในเมือง การที่คนในเมืองสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดและการบริการด้านสุขภาพ และมีการจัดการในภาวะวิกฤตทางสุขภาพ

- การส่งเสริมให้เกิดเมืองน่าอยู่ที่ดีที่พิจารณามิติทางเศรษฐกิจร่วมด้วยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น เช่น การที่เมืองมีแรงงานที่มีความรู้ด้านสุขภาพที่ดีและมีทักษะที่เหมาะสมในการทำงาน การมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงานอันจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดีของสถานที่ทำงาน

- การส่งเสริมให้เกิดเมืองที่คำนึงด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง และการขยายทรัพยากรที่ชุมชนต้องการ การที่เมืองเน้นการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่หรือการมีวิธีการกำจัดของเสียที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนภายในเมือง

- การส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการการสร้างความน่าอยู่ในทุกระดับของเมือง เช่น การส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆในทุกระดับ

- การส่งเสริมให้เกิดเมืองที่คำนึงด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

5.3.2 ในด้านความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Viable - Eco Efficiency)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยยังมีความสอดคล้องกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากในบริบทของไทยเองยังมีการนำแนวทางด้านนี้ไปปฏิบัติใช้ค่อนข้างน้อย มีเพียงไม่กี่หน่วยงานที่ทำการพัฒนาด้านนี้ รวมถึงขาดการนำแนวทางของความคงอยู่ได้และประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจไปพัฒนาแบบองค์รวม ประกอบกับมีงานวิจัยในด้านนี้น้อย งานวิจัยและการผลักดันให้เกิดเมืองนิเวศน์และเมืองกระชับยังไม่ชัดเจนมากพอ มีงานวิจัยในด้านเมืองคาร์บอนต่ำบ้างแต่น้อยอยู่เช่นกัน จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองนิเวศน์ (Eco City) ที่มีความยั่งยืนในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง
- การพัฒนาเมืองให้เกิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (Eco – Efficiency) ที่มีความยั่งยืนในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง
- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองกระชับ (Compact City) ที่มีความยั่งยืน เพื่อลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) ส่งเสริมให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความทันสมัย
- การพัฒนาให้เกิดความเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) ที่มีความยั่งยืน เช่น ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆ ภายในเมือง
- การพัฒนาเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) เพื่อให้เกิดเมืองพลวัต (Resilient City) เช่น การลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีความร้ายแรง และสร้างให้เกิดการปรับตัวของคนและเมืองในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น
- การส่งเสริมให้เกิดการลดการใช้ทรัพยากรและพลังงานที่มีอยู่อย่างจำกัดรวมถึงการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรและพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การมีสินค้าที่มีการบริการและการดูแลอย่างครบวงจร การผลักดันให้ในเมืองใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการใช้พลังงานและสร้างขยะภายในเมืองให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติ ไปจนถึงการวางแผนในระดับนานาชาติ
- การพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ เช่น การมีกระบวนการจัดการวงจรผลิตภัณฑ์โดยรวมตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ การใช้งาน ไปจนถึงการกำจัดอย่างถูกวิธี

5.3.3 ในด้านความเท่าเทียม (Fair-Equality)

ตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยมีความสอดคล้องกันในด้านเป้าหมายของการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียม ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้พอสมควรแต่อาจยังมีความคลุมเครือของการผลักดันในด้านการลดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม โดยในงานวิจัยทางวิชาการนั้นในด้านความเท่าเทียมมีการเชื่อมโยงให้เข้ากับเรื่องเมืองค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะเน้นไปในการเปรียบเทียบความเท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท การสร้างงานของผู้มีรายได้น้อย/ แรงงานนอกระบบ การพัฒนาฝีมือแรงงาน การลดช่องว่างทางสังคม หรือการสร้าง ความเท่าเทียมโดยการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มการเข้าถึงในด้านการศึกษา ในส่วนของการพิจารณาในประเด็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจในด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) ก็ยังมีความคลุมเครือเช่นกัน จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การลดความเหลื่อมล้ำของคนในเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความอ่อนไหวในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความผิดปกติ (Disability) เช่น การลงทุนทางด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนและการจัดการในประเด็นเพศสภาพและความบกพร่องด้านร่างกาย รวมถึงการป้องกัน การลด การกำจัดความร้ายแรงและอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนภายในเมือง
- การส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในประเด็นต่างๆ ภายในเมือง เช่น การจ้างงาน การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ความเท่าเทียมทางเพศ เน้นให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่สำหรับทุกคน เน้นการเพิ่มทักษะในการทำงานของแรงงานภายในเมือง การเข้าถึงที่ดินหรือสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมผ่านการถือครองที่ดินอย่างมั่นคงของประชาชน

- การส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจในด้านจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) เช่น การมีจรรยาบรรณทางธุรกิจร่วมกับผู้อื่น เมืองค์กรทางการเงินและความสามารถทางการตลาดเพื่อขับเคลื่อนการลงทุน ผลักดันให้มีกฎหมายที่จะทำให้คนในเมืองมีความมั่นใจในการแข่งขันในตลาด สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ และเกิดสิทธิในทรัพย์สินสมบัติ

5.3.4 ในด้านการปกครองเมือง (Urban Governance)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลพบว่า ในบริบทของไทยมีการจัดตั้ง คณะทำงานและตัวชี้วัดขึ้นมา แต่การดำเนินงานและผลงานของคณะทำงานเหล่านี้ยังมีความคลุมเครือ รวมถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการพัฒนา การปฏิบัติการ และการประเมินผลใน 3 ด้านที่มีความสำคัญคือ ความมีประสิทธิภาพ (Efficient) การมีประสิทธิภาพ (Effective) ความเสมอภาค (Equity) ที่ยังมีน้อย ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้น้อยมาก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากการปกครองเมืองเป็นหนึ่งในพลังขับเคลื่อนหลักที่จะนำพาเมืองไปสู่ความยั่งยืนที่สมบูรณ์ได้ จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การส่งเสริมการปกครองเมืองในรูปแบบใหม่ เน้นให้เกิดการตัดสินใจแบบเปิดเผย ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมกับทุกๆ คน เช่น การเลือกตั้งในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกระดับที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาคไปจนถึงระดับชาติ ไม่ให้พื้นที่ส่วนใดถูกละเลยไป การคำนึงถึงประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของผู้คน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความไม่เท่าเทียมกัน การสร้างขีดความสามารถในการรับมือของแต่ละท้องถิ่น การคำนึงถึงความซับซ้อนและความเฉพาะของเมืองที่มีความหลากหลายและการมีรูปแบบในการปกครองเมืองที่แตกต่างกัน การตระหนักในด้านสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนทั่วไปในบริบทของละแวกบ้านหรือบ้านใกล้เคียง การเน้นให้เกิดความทั่วถึงในการให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะการคำนึงถึงกลุ่มที่มีความเปราะบาง

- การส่งเสริมให้เกิดสิทธิในเมือง (Right to the City) ผ่านการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความเป็นธรรม การป้องกันการเสื่อมถอยของทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มความท้าทายของประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การคำนึงถึงผลประโยชน์ทางสังคมมากกว่าผลกำไร และการเชื่อมโยงพื้นที่เมืองและพื้นที่ชายขอบต่างๆ ให้เกิดความเท่าเทียมให้เกิดการเข้าถึงบริการในทุกๆ พื้นที่

- การส่งเสริมให้เกิดการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการปกครองเมือง เช่น E-Governance ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาให้เกิดความโปร่งใส ความถูกต้อง และการมีส่วนร่วม โดยยุคของการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีนี้อาจทำให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจมีความสนใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ได้

- การส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ในการปกครองเมือง

- การวางแผนระยะยาวและมีกรอบการแผนในทุกๆ ระดับ การคำนึงถึงการประสานการทำงานในระดับต่างๆ ที่มีความซับซ้อน โดยคำนึงถึงทุกๆ พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือพื้นที่ชนบท หน่วยงานต่างๆ ควรมีความชำนาญหรือทักษะเฉพาะในการจัดการกับพื้นที่ของตนเอง

- การนำข้อกฎหมายต่างๆ และกรอบการทำงานของสถาบันต่างๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของ แต่ละท้องถิ่น กฎหมายที่ดีจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับกรอบการทำงานของแต่ละสถาบัน

- การพิจารณาถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนสถาบัน เช่น การเน้นให้เกิดการพัฒนาในองค์กรท้องถิ่นเป็นหลัก ให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และปฏิบัติตามรัฐบาลกลางที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน การเน้นย้ำให้เกิดความถูกต้องและความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ผ่านการประสานการทำงาน

ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ การเน้นให้เหล่าสถาบันทางการศึกษาต่างๆ ให้ความรู้และตื่นตัวในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ดีแก่ท้องถิ่น การส่งเสริมให้ภาคเอกชนคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและให้ความช่วยเหลือกับภาคส่วนอื่นๆ

5.3.5 ในด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

จากการพิจารณากรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลและไทยพบว่ามีความสอดคล้องกันในการนำแผนของสากลมาปรับใช้ในประเทศไทย แนวทางนโยบายหรือโครงการที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนพอสมควร แต่ยังคงขาดการนำไปปรับใช้แบบองค์รวมเพื่อให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการมีงานวิจัยในด้านนี้อยู่พอสมควร แต่ยังคงมีการคำนึงว่าเกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนแล้วจริงหรือไม่ที่ค่อนข้างน้อย รวมถึงการประเมินและติดตามผลของโครงการต่างๆ ในระยะยาวที่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เพราะงานวิจัยส่วนใหญ่อาจยังไม่ครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบของการพัฒนาเมืองยั่งยืน จึงควรเน้นประเด็นในด้านต่างๆ คือ

- การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนผ่านการคำนึงด้านพลังงาน เช่น การเน้นพัฒนาพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผลักดันให้เกิด Carbon-Neutral Cities คือ การที่เมืองมีการหักลบกันระหว่างปริมาณคาร์บอนที่ปล่อยออกมาปริมาณที่ถูกชดเชยหรือผ่านการซื้อคาร์บอนเครดิตจากกิจกรรมภายในเมืองนั้นๆ ให้เท่ากับศูนย์ เน้นการพัฒนาการกระจายพลังงานและระบบน้ำภายในเมือง ระบบจัดการขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลวและของเสียในอากาศ ระบบของพลังงานที่ก่อให้เกิดพลังความร้อน ความเย็นและแสงสว่างสำหรับการใช้งานต่างๆ ภายในเมือง ระบบขนส่งที่จะทำให้เกิดความเคลื่อนไหวภายในเมือง รวมไปถึงเชื้อเพลิง อาคารและวัสดุต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตในเมือง

- การพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนผ่านด้านกายภาพ เช่น การสนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) การสร้างสัมผัสแห่งความเป็นพื้นที่ (Sense of Place) การปรับปรุงระบบขนส่งให้เกิดความยั่งยืนในการใช้งานและการให้บริการ รวมถึงดำเนินการพัฒนาเมืองไร้สลัมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยภายในเมือง การคำนึงถึงระบบนิเวศที่ให้พื้นที่เปิดโล่งสีเขียว ที่ใช้เพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและการนันทนาการในเมือง ระบบน้ำที่เมืองใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและการจัดการของเสีย บริการของระบบนิเวศอื่นๆ ที่รวมถึงเกษตรกรรมและป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารแก่เมือง ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย การยกระดับชุมชนแออัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- การนำประเด็นอื่นๆ ของสากลจากปัจจัยภายนอกของบริบทเมืองมาพิจารณาร่วมด้วยในการพัฒนา เพื่อให้เท่าทันกับความเป็นโลกาภิวัตน์ เช่น การคำนึงสภาพอากาศและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่ดีแก่คนในเมือง ผลกระทบของเศรษฐกิจโลก การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบใหม่ๆ

- การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล เช่น การคำนึงด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และการปกครองเมือง

- การเน้นให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรทุกระดับในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืน

- การประเมินและติดตามผลของโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

- การประเมินการนำตัวชี้วัดเมืองยั่งยืนไปปฏิบัติใช้

ซึ่งทิศทางของงานวิจัยส่วนใหญ่ควรเน้นให้เกิดการวิจัยให้ครอบคลุมกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างที่เป็นมาตรฐานในการพิจารณาในรูปแบบของโครงการหรืองานวิจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับสากลแล้วหรือไม่ โดยเน้นให้เกิดโครงการวิจัยในการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงประเด็นที่มีความครอบคลุมในด้านสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการปกครองเมือง (Urban)

Governance) รวมถึงการติดตามและสามารถประเมินผลในระยะยาวได้ เนื่องจากเรื่อง “เมือง” ถือเป็นประเด็นใหญ่ ที่หากขาดการพิจารณาในประเด็นใดไปก็อาจกล่าวได้ว่ายังไม่เป็นการพัฒนาให้เกิดเมืองยั่งยืน (Sustainable City) ได้อย่างแท้จริง

5.4 สรุปข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

จากผลลัพธ์ของงานวิจัยข้างต้นนั้น เป็นการสรุปให้เห็นถึงรายละเอียดและหัวข้อย่อยตามกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน ซึ่งการประเมินองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยครอบคลุมเชิงหัวข้อและรายละเอียดของหัวข้อให้สอดคล้องกับหลักการและข้อตกลงสากล ผ่านการทบทวนเอกสารต่างๆ ทั้งในบริบทสากลและบริบทของประเทศไทย

นอกจากหัวข้อย่อยตามกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนทั้ง 5 ด้านแล้วนั้น ยังมีประเด็นที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนและควรมีการส่งเสริมให้ทีมงานวิจัยต่อไปในอนาคต มีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การวิจัยเพื่อไปสู่การพัฒนาเมืองยั่งยืน ควรยึดหลักกรอบทั้ง 5 ด้าน กล่าวคือ ความน่าอยู่ (Livable) ความเท่าเทียม (Fair-Equality) ความมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency) การปกครองเมือง (Urban Governance) และเมืองยั่งยืน (Sustainable City) เอง ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแนวคิดของแต่ละด้านไปตามยุคสมัยและกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักการสากล
- งานวิจัยในประเด็นย่อยต่างๆ ค่อนข้างสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล แต่ภาพรวมของแต่ละด้านในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยนั้นยังไม่มีคำตอบชัดเจนว่าจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองยั่งยืนหรือไม่ และได้อย่างไร
- ถึงแม้ว่ากรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ความน่าอยู่ (Livable) ความเท่าเทียม (Fair-Equality) ความมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency) และการปกครองเมือง (Urban Governance) นั้น จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาเมืองยั่งยืนในวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ปัจจัยที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของทั้ง 4 วิธีการดังกล่าวที่ควรพิจารณาไปควบคู่ด้วยคือ การคำนึงเรื่องชุมชนเข้มแข็งเป็นรากฐาน ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการคำนึงมาในทุกสมัยและทุกประเด็นในกรอบการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนตามหลักสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และเวลา และนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองยั่งยืนให้สัมฤทธิ์ผล
- จากกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้านข้างต้น ทิศทางของงานวิจัยในอนาคตควรเน้น 3 ด้านด้วยกัน กล่าวคือ 1) ด้านประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable-Eco Efficiency) เช่น การพัฒนาที่ทำให้เกิด Green Growth ในบริบทเมืองต่างๆ หนึ่งในประเด็นที่มีความน่าสนใจในการพัฒนาเมืองคือประเด็นด้านอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นหนึ่งในตัวขับเคลื่อนเมืองให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมสีเขียวที่ทำให้เกิดการจ้างงานภายในเมือง 2) ด้านการปกครองเมือง (Urban Governance) เช่น การคำนึงถึงความซับซ้อนของเมืองและสังคมมากขึ้น การพิจารณาด้านข้อกฎหมายที่เอื้อแก่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เนื่องจากงานทั้งสองด้านมีจำนวนที่น้อยมากประกอบกับยังมีความคลุมเครือของเนื้อหาในประเด็นเมือง และ 3) ในด้านเมืองยั่งยืน (Sustainable City) เองก็เป็นอีกด้านที่ควรทำการศึกษาต่อไปอย่างยิ่ง เนื่องจากจะประกอบไปด้วยประเด็นที่สำคัญที่เชื่อมโยงเป้าหมายรอบด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของเมือง เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย การลดการใช้พลังงานในอุตสาหกรรม การก่อสร้างและการขนส่งในเมือง เป็นต้น

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นนั้นๆ และเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ได้ในอนาคต

- ถึงแม้ว่า ความน่าอยู่ (Livable) และ ความเท่าเทียม (Fair-Equality) ในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีงานวิจัยด้านนี้อยู่บ้างแล้วพอสมควร แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ควรสนับสนุนงานวิจัยในด้านดังกล่าวต่อไป เพราะเหตุว่ากระบวนการพัฒนาในช่วงหนึ่งๆ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมก็มีความเป็นพลวัตด้วยเช่นกัน การศึกษาในรอบทั้งสอง ควรเป็นไปเพื่อกระบวนการพัฒนาใหม่ๆ เช่น ภายใต Sustainable Development Goals: SDG 2030 ความน่าอยู่ และความเท่าเทียมกันในบริบทใหม่ๆ ควรจะมีลักษณะเช่นใด เป็นต้น
- สำหรับประเทศไทยนั้นยังขาดการศึกษาเชิงลึก ถึงการดำเนินการให้เป็นไปตาม Sustainable Development Goals: SDG 2030 ที่เป็นข้อตกลงล่าสุดระดับสากล เนื่องจากยังไม่ปรากฏในแผนหรือโครงการของหน่วยงานใดที่ชัดเจน รวมถึงยังขาดการนำเป้าหมาย การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็น อำนาจหน้าที่ หรือกฎหมายต่างๆ ที่จะนำมาปรับใช้กับทิศทางในอนาคตของเมืองในประเทศไทย
- ในระยะเวลาที่ผ่านมา มีการจัดทำตัวชี้วัดจากหน่วยงานต่างๆ จำนวนมาก ทั้งหน่วยงานจากภาครัฐหรือมูลนิธิต่างๆ เอง แต่อาจยังขาดการประเมินว่าตัวชี้วัดเหล่านั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่จริงได้หรือไม่ โดยวิธีใด และตัวชี้วัดเหล่านั้นนำไปสู่การพัฒนาเมืองยั่งยืนหรือไม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมกับบริบทเมืองของประเทศไทยต่อไป
- การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนในแง่มุมต่างๆ นั้น ข้อเท็จจริงหรือหลักการทางวิทยาศาสตร์เชิงพื้นที่เมืองถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะเป็ข้อมูลที่น่ามาประกอบการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (Decision Making Data/Information) หรือในโครงการต่างๆ เพื่อให้การวางแผนหรือการขับเคลื่อนเมืองยั่งยืนมีข้อมูลทางวิชาการวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น
- ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงผลสัมฤทธิ์และองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในเชิงพื้นที่ กล่าวคือ ในด้านของเมืองนำร่อง เช่น นครราชสีมา ภูเก็ต ราชบุรี กรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่นๆ นั้น ควรทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาเมืองยั่งยืนของแต่ละพื้นที่เอง และควรคำนึงถึงรูปแบบหรือบริบทเมืองที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดของเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางที่จะส่งผลต่อการนำไปปรับใช้กับเมืองอื่นๆ ได้
- ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงผลสัมฤทธิ์และองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงหน่วยงาน กล่าวคือ หน่วยงานที่ได้มีการดำเนินงานด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนมาโดยตลอด เช่น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงมหาดไทย
- ในการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัตินั้น ควรคำนึงช่องว่างต่างๆ เช่น การผลักดันองค์ความรู้ไปสู่นโยบายและการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการวางแผนที่มีความเหมาะสม การติดตามและประเมินผลในระยะยาว รวมถึงโครงสร้างขององค์กรต่างๆ ที่จะช่วยผลักดันให้เกิดความเป็นเมืองยั่งยืนได้ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการปกครองเมือง (Urban Governance) และเน้นให้เกิดการผลักดันให้มันนโยบายด้านเมืองยั่งยืนระดับชาติและนำไปปฏิบัติจริงในระดับท้องถิ่น

ซึ่งงานวิจัยด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของไทยในทั้ง 5 ด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามบริบทสากลแล้ว อาจจะยังไม่มีความสมบูรณ์ในการทำให้เกิดความยั่งยืนในแต่ละด้าน

อย่างแท้จริง ยังขาดการติดตามและประเมินผลระยะยาวในแต่ละพื้นที่ ประกอบกับการขาดการพิจารณาและ
ถอดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาเมืองยั่งยืนในบริบทนั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่
ควรจะทำการศึกษาในเชิงพื้นที่ และเชิงหน่วยงาน เพื่อให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงขององค์ความรู้และ
โครงการต่างๆ ในการนำไปสู่การพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทย และเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ
พื้นที่อื่น ช่วงเวลาอื่นในบริบทที่มีความแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- Adriana,A., You,N. (2002). SUSTAINABLE URBANISATION Bridging the Green and Brown Agendas,3-4.
Retrieved July 20, 2016. From http://www.ucl.ac.uk/dpu-projects/21st_Century/resources/institutional/Pdf%20files/WSSD_publ_brochure_colour.pdf
- European Investment Bank. (2012). ELENA – European Local ENergy Assistance. doi:10.2867/90052
- Glassman, J., & Sneddon, C. (2003). Chiang Mai and Khon Kaen as Growth Poles: Regional Industrial Development in Thailand and Its Implications for Urban Sustainability. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 93.
- IPCC.(n.d.). Intergovernmental panel on climate change, History. Retrieved February 16, 2016. From https://www.ipcc.ch/organization/organization_history.shtml
- IPCC.(n.d.). REPORTS ASSESSMENT REPORTS, Working Group III: Mitigation. Retrieved July 20, 2016. From <http://www.ipcc.ch/ipccreports/tar/wg3/index.php?idp=62>
- Kabiri, N. (2016). Public participation, land use and climate change governance in Thailand. Land Use Policy, 52511-517.doi:10.1016/j.landusepol.2014.12.014
- Lomazzi,M., Borisch,B., Laaser,U. (2014). The Millennium Development Goals: experiences, achievements and what's next. doi: 10.3402/gha.v7.23695
- Mason,J., Ennis,D. (2009). G20 agrees on phase-out of fossil fuel subsidies. Retrieved February 20, 2016. From <http://www.reuters.com/article/us-g20-energy-idUSTRE58O18U20090926>
- Millennium Ecosystem Assessment. (2005). Overview of the Millennium Ecosystem Assessment. Retrieved February 20, 2016. From <http://www.millenniumassessment.org/en/About.html>
- Schwartz,A. (2013). The 10 Cities That Are Leading The Way In Urban Sustainability. Retrieved March,2016. From <http://www.fastcoexist.com/3016816/the-10-cities-that-are-leading-the-way-in-urban-sustainability>
- Skoufias, E., & Olivieri, S. (2013). Geographic Disparities in Well Being and Fiscal Expenditures in Thailand: 2000 vs. 2009. Journal Of The Asia Pacific Economy, 18(3), 359-381.
- Sustainable Environment. (n.d.). Rio Earth Summit. Retrieved February,16, 2016. From http://www.sustainable-environment.org.uk/Action/Earth_Summit.php
- Sustainable Environment. (n.d.). The Brundtland Report. Retrieved February 15, 2016. From http://www.sustainable-environment.org.uk/Action/Brundtland_Report.php
- THE OECD, THE WORLD BANK AND THE UNITED NATIONS . (2012). Motivation for Green Growth and Sustainable Development Policies, INCORPORATING GREEN GROWTH AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICIES INTO STRUCTURAL REFORM AGENDAS. (p.5-6). From https://www.oecd.org/g20/topics/energy-environment-green-growth/G20_report_on_GG_and_SD_final.pdf
- UN-Habitat III. (2016). HABITAT III POLICY PAPER 4 – URBAN GOVERNANCE, CAPACITY AND INSTITUTIONAL DEVELOPMENT. Retrieved June 2016. From

<http://www.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/POLICY%20PAPER-SON/PU4-urban%20governance,%20capacity%20and%20institutional%20development.pdf>

UN-Habitat.(2014). WUF7 Medellín. Retrieved February 20, 2016. From http://wuf7.unhabitat.org/Media/Default/PDF/Urban%2520Equity%2520in%2520DevelopmentCities%2520for%2520Life_English%2520%25282%2529%2520%25281%2529.pdf

United Nations Environment Programme. (n.d.). Towards Greener Economies. Retrieved July,2016. From <http://www.unep.org/roe/TowardsGreenerEconomies/tabid/54594/Default.aspx>

กนกรัตน์ ยศไกร. (2542). โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคลองแสนแสบด้วยระบบการศึกษา :กรณีศึกษา เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กนกรัตน์ ยศไกร. (2545). การศึกษากับการสร้างจิตสำนึก : กรณีคลองแสนแสบ. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(n.d.). พิธีสารเกียวโต (Kyoto protocol)...ความร่วมมือของคนทั้งโลก. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2559. จาก <http://www.environnet.in.th/2014/?p=7378>

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). แนวคิดเรื่อง เมืองน่าอยู่. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=cities01>

กระทรวงพลังงาน. (2011). การปรับกระบวนการเรียนรู้การรณรงค์ด้านพลังงาน, Energy Plus. (Vol.32 October - December 2011), (P.17). ISSN 1686-3003

กิตติ สัจจาวัฒนา. (2554). เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล. (2554). กลไกการขับเคลื่อนการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบเครือข่ายลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง และเครือข่ายลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

แก้ว สังข์ชู. (2555). โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการน้ำ ตามวิถีวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่การแก้ปัญหาภัยพิบัติ สังคมเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากร จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คณะกรรมการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ. (n.d.). Closing the gap: Millennium Development Goals. Retrieved July 25,2016. From http://www.thainurse.org/new/attachments/article/157/IND%20document_2013%20brief.pdf

คัทลียา จิระประเสริฐกุล(นพรัตนารักษ์). (2549). การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: ผลกระทบจากการตัดโครงข่ายถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คุณค่าของการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ง่ายงาม ประจวบวัน. (2554). การวางแผนจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงด้านน้ำจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

จิรินทร์ เทศวานิช. (2551). โครงการประเมินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างรูปแบบใหม่และผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- จริยา ฐิติเวศน์. (2556). การประเมินและวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงของพื้นที่ศึกษานำร่องในบริบทของจังหวัดต่อสภาพอากาศแปรปรวนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเพื่อจัดทำกรอบการศึกษาด้านการปรับตัวต่อภูมิอากาศแบบบูรณาการเชิงพื้นที่แบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จินตนา อินทรมงคล. (2545). การประมวลภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้พืชสมุนไพรสำหรับโค-กระบือในภาคตะวันตก. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ฉวีวรรณ เค้นไพบูลย์. (2555). กระบวนทัศน์ใหม่ของการสร้างชุมชนและเมืองโดยภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชญา ณรงค์ฤทธิ์. (2546). โครงการ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างแบบจำลองความต้องการน้ำในเขตเมืองและชนบท. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชญา ณรงค์ฤทธิ์. (2548). ระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับตำบลของจังหวัดอุดรธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2552). การจัดการท้องถิ่นเพื่อการศึกษา : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2554). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคประชาชน และการขยายพื้นที่ทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชัยพันธ์ ประภาสวัต. (2544). โครงการศึกษาฟื้นฟูและจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชัยพันธ์ ประภาสวัต. (2545). โครงการศึกษาฟื้นฟูและจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2540). การสร้างสรรค์ประชาคมเมือง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชาญวิทย์ ชัยกันย์. (2556). ความรับผิดชอบของรัฐเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของญี่ปุ่นและไทย. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ณัชชวิญญ์ ตักกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบชุมชนและที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ : กรณีศึกษาน้ำท่วม. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ดวงจันทร์, . (2547). เมืองยั่งยืนในสังคมไทย : แนวคิดและประสบการณ์ของนานและพิษณุโลก = Sustainable cities in Thailand : case of Nan and Phitsanulok. [เชียงใหม่] : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- ตรังโซน. (2548). ตรังจับมือสวีเดนพัฒนาเมืองน่าอยู่. สืบค้น 15 มิถุนายน, 2559. จาก http://www.trangzone.com/webboard_show.php?ID=2295
- ถนอม ตะนา. (2544). โครงการวิจัย เรื่อง การขยายตัวของชุมชนเมืองลุ่มน้ำชี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ทองศักดิ์ ใจสบาย. (2552). เมืองน่าอยู่ โดยความร่วมมือ แก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครพนม. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ทองศักดิ์ ปัญญา. (2552). การมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน-ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ทวีวิทย์ ภัควินิตย์. (2544). การสัมมนาเพื่อสังเคราะห์สถานการณ์สภาพองค์ความรู้พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2550). บทบาทของการจัดการโลจิสติกส์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่เกาะล้านอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- ทานตะวัน แก้วเขตการ. (2552). การบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำของ อปท.จังหวัดอุดรธานี.
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม. (2551). การศึกษาการบังคับใช้มาตรการทางกายภาพกับการพัฒนาพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร
กรณีศึกษา : พื้นที่จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การยกระดับฐานการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรสู่การท่องเที่ยวยั่งยืนเพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่
เกษตรกรและความมั่นคงของอุตสาหกรรมเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย
- ธาริณี รามสูต. (2555). บ้านพักอาศัยพื้นที่ถิ่นกับความสามารถในการรับมือต่อความเสี่ยงจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศ: กรณีศึกษา ชุมชนริมน้ำ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย
- นิรมล กุลศรีสมบัติ, พรสรว วิเชียรประดิษฐ์. กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการชุมชน ประเทศญี่ปุ่น. สืบค้น
มิถุนายน, 2559. จาก
<http://www.udc.net/sites/default/files/download/klaikkaarmiiswnrwmkhngprachaachn.pdf>
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (2554). เวทีสาธารณะ: จับกระแส Rio+20 สู่สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (2555). เทศบาลคาร์บอนต่ำ ความก้าวหน้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย, โปสทูเดย์. ปีที่ 10,
ฉบับ 3529. (หน้า C3). สืบค้น มิถุนายน, 2559. จาก <http://lcm.in.th/content-188.html>
- บุญรอด สัจจุกลูกิจ. (2554). การยกระดับความรู้ความเข้าใจชุมชนบ้านเป็ดในเรื่องพลังงานกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศให้สามารถพึ่งพิงพลังงานหมุนเวียนจากฐานทรัพยากรภายในชุมชน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย
- บุษบา สิทธิการ. (2548). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย.
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2554). การสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเมืองพะเยาเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืนอย่าง
สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2554). การสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเมืองพะเยาเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืนอย่าง
สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- พิษณุ บุญนิยม. (2556). รูปแบบการนำแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร.
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ภีม ภคเมธาวี. (2551). โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่.
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- มณีวรรณ ผิวนี้ม. (2545). การศึกษาการดำเนินการจัดการน้ำเสียในชุมชนแออัด ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- มณีวรรณ ผิวนี้ม. (2545). ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อวิถีชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ.
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ยุภาวดี เรืองศรี. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน, [กรุงเทพฯ] :
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- รุฐา จันทวารว. (2551). แนวทางการยกระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าและ

- วชิราภรณ์ ขุนจันทร์. (2555). กลยุทธ์การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในเทศบาลเมืองเขารูปช้าง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วนารัตน์ กริสราณกุล. (2554). แนวทางการวางแผนด้านผังเมืองเพื่อรองรับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาปัญหาน้ำท่วมและแนวทางการจัดการน้ำท่วมในเขตผังเมืองรวมพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วรุฒิ โรมรันตพันธุ์. (2545). โครงการศึกษาทุนทางสังคมในฐานะปัจจัยการผลิตของเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วรภาพร ศรีสุพรรณ. (2555). การจัดการแบบพหุภาคีในการศึกษาเพื่อตอบสนองชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วราเมศวร์ วิเชียรแสน. (2548). การพัฒนาแบบจำลองด้านการพัฒนาเมืองและการขนส่งสำหรับกรุงเทพฯและปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วัฒนา สุกินศีล. (2542). โครงการชุมชนประมงกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลในภาคใต้ : ปัญหาและทางเลือก. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วันชัย เลิศฤทธิ. (2550). ความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ แบบบูรณาการในพื้นที่ จังหวัดชัยนาท. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วิจิตรบุษบา มารมย์. (2553). แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความเท่าเทียมกันของคนในสังคมเมืองกรุงเทพฯ. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วิมล ชาตะมีนา. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการบริหารจัดการสถานธนาณบาลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางการเงินของประชาชน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วิโรจน์ ศรีสุภานนท์. (2545). แนวทางในการพัฒนาการใช้จักรยานในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วุฒิชติ สุนทรสมัย. (2555). การพัฒนาบทบาทของเครือข่ายการท่องเที่ยว PTCC เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในวิสาหกิจการท่องเที่ยวในเมืองพัทยาเพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2548). การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นโดยกระบวนการเรียนรู้จากภายใน ระยะที่ 2. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ศิริศักดิ์ ศสสวัสดิ์. (2557). การยื้อแย่งที่ดินในบริบทความขัดแย้งของ 'การพัฒนาทางเศรษฐกิจ' และ 'การอนุรักษ์ธรรมชาติ' : กรณีศึกษาชุมชนชายแดนไทย-ลาว จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ศุภชัย สมบัติโต. (2544). โครงการวิจัย เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพกับชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำชี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). รางวัล Golden Green Award อาเซียน. สืบค้น 23 กรกฎาคม 2559. จาก <http://www.thaicr.com/2011/09/golden-green-award.html>
- สมชาย ธรรมสุทธิวัฒน์. (2557). แนวทางการบูรณาการยุทธศาสตร์ท้องถิ่นกับยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับผลกระทบของระบบ CIQ ณ สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 4 อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สมพงษ์ สุทธิวงศ์. (2552). ความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและการอยู่ดีมีสุข จ.อุทัยธานี. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สรณรัชฎ์ กาญจนะวณิช. (2546). โครงการนักสืบชายหาด. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สันธิวัฒน์ พิทักษ์พล. (2556). ทิศทางการวิจัยและแนวทางการพัฒนาบ้านพะเยาสู่ความยั่งยืนโดยชาวพะเยาเพื่อเมืองพะเยา. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2504). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2510). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2515). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2520). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2525). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2530). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2535). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นทิศทางการพัฒนาฯ ฉบับที่ 12, ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2559. จากฐานข้อมูล NESDB

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา. [http://www.nesdb.go.th/Interesting menu/City/rightbar new.html](http://www.nesdb.go.th/Interesting%20menu/City/rightbar%20new.html)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา. [http://www.nesdb.go.th/Interesting menu/City/rightbar new.html](http://www.nesdb.go.th/Interesting%20menu/City/rightbar%20new.html)

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2558). กทม. เปิดตัวโครงการ Green Growth. สืบค้น มิถุนายน, 2559. จาก http://203.155.220.174/modules.php?name=activeshow_mod&file=article&asid=7634

สุดารัตน์ อุทธาธรัตน์. (2555). การศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่น กรณีการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวมเมืองในพื้นที่ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สุดารัตน์ อุทธาธรัตน์. (2556). การศึกษากลไกและเครื่องมือที่สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม และกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังเมืองรวม : กรณีศึกษาผังเมืองรวม เมืองเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สุธาวลัย เสถียรไทย. (2544). ธรรมาภิบาล (Good Governance) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สุภาพร แก้วกอก เลี้ยวไพโรจน์. (2556). การพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งแบบไม่ใช้เครื่องยนต์เพื่อสนับสนุนให้เกาะสมุยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวและเมืองคาร์บอนต่ำ. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เสริมสุข บัวเจริญ. (2553). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ตามแนวชายแดน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ห้องสมุดนั้นพัฒนา. (2558). Sustainable Development Goals (SDGs). Retrieved February 16, 2559. From <http://www.manpattanalibrary.com/newsdetail.php?id=48>

อนัญญา เจริญพรนิพัทธ์. (2553). การประเมินศักยภาพเชิงลึกของอำเภอบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อภิชัย พันธเสน. (2546). วิจัยและพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อรศิริ ปาณินท์. (2552). การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อ้อมทิพย์ เมฆรักชาวนิช แคมป์. (2545). บทบาทการสื่อสารในการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของผู้หญิงในการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อาคม เต็มพิทยาไสลสุ, และธานินทร์ ณะอม. (2552). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11. สืบค้น 5 มีนาคม 2559. จาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. NESDB database

อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2553). การจัดทำรายงานสังเคราะห์และประมวลสถานการณ์องค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของไทย ในกลุ่มองค์ความรู้ด้านผลกระทบ ความล่อแหลมและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อารยะ ภูสาคัส. (2546). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชนบริเวณลุ่มน้ำลำปาง-น้ำของอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อุทัยรัตน์ ณ นคร. (2557). การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราด. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาคผนวก

1.กิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ

แผนกิจกรรมหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Output) ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก/กิจกรรมรอง	ช่วงระยะเวลา ดำเนินการ	จำนวนวันที่ใช้	ผู้รับผิดชอบ
1. ทบทวนกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development's framework) ในบริบทสากล	1.1) ทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (white paper)	เดือนที่ 1-2	20 วัน	วิจิตรบุษบา
		เดือนที่ 1	10 วัน	วิจิตรบุษบา
	1.2) ศึกษากรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากลเพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน - โดยการทบทวนวรรณกรรม	เดือนที่ 1-2	10 วัน	วิจิตรบุษบา
2.ทบทวนแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืนในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง	2.1) ทบทวนแนวคิด ทิศทาง ในการขับเคลื่อนเรื่องเมืองยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (white paper)	เดือนที่ 3	10 วัน	วิจิตรบุษบา
3.ประเมินความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยว่าสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาเมืองอย่าง	3.1) รวบรวมและวิเคราะห์การศึกษาต่างๆ ที่ผ่านมามาของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืน - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการที่	เดือนที่ 4-5	20 วัน	วิจิตรบุษบา
		เดือนที่ 4-5	10 วัน	วิจิตรบุษบา

ยั่งยืนในระดับสากลหรือไม่	เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ดุลยภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นดุลยภาพระหว่างสุขภาพ (Social-Environment) และการลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)	เดือนที่ 4-5	10 วัน	วิจิตรบุษบา
4.ประเมินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนที่ทาง สกว เคยให้การสนับสนุนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน	4.1) วิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยที่ทาง สกว เคยให้การสนับสนุน - โดยการรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนจากทาง สกว. - วิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ข้างต้นในรูปแบบของ mind map โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ดุลยภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นดุลยภาพระหว่างสุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)	เดือนที่ 5-6 เดือนที่ 5 เดือนที่ 5-6	20 วัน 5 วัน 15 วัน	วิจิตรบุษบา วิจิตรบุษบา วิจิตรบุษบา

	4.2) จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อเสนอแนะของทิศทางการ พัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับ กรอบการดำเนินงานของชุด โครงการเมืองยั่งยืน	เดือนที่ 6	1 วัน	วิจัยบูรณา
--	---	------------	-------	------------

หมายเหตุ จำนวนวันที่ใช้เป็นการคาดการณ์จำนวนเวลาที่จะต้องดำเนินการจริง โดยเทียบ 1 วันเท่ากับ 8 ชั่วโมง

2.ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละช่วงระยะเวลา (แบ่งเป็นราย 6 เดือน)

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
3 เดือนที่ 1	1. ทบทวนข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (white paper)	ได้ข้อมูลเบื้องต้นในรูปแบบเส้นเวลา (time line) และข้อมูลเชิงพรรณนา ด้านข้อตกลงระหว่างประเทศและการเข้าร่วมของประเทศไทยในเรื่องการพัฒนาเมืองยั่งยืน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
	2. ศึกษากรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากลเพื่อวิเคราะห์ทิศทางที่สำคัญเพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน - โดยการทบทวนวรรณกรรม	ได้กรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนหลายรูปแบบที่ได้มีการนำไปปรับใช้ในบริบทต่างๆ ในระดับสากล
	3. ทบทวนแนวคิด ทิศทาง ในการขับเคลื่อนเรื่องเมืองยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการ (White Paper)	ได้ฐานข้อมูลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืนในประเทศไทยในรูปแบบตาราง (Matrix)
3 เดือนที่ 2	1. รวบรวมและวิเคราะห์การศึกษาต่างๆ ที่ผ่านมามาของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืน - โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นคุณภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)	-ได้ฐานข้อมูลขององค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนของประเทศไทย -ได้ช่องว่างขององค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทย ภายใต้กรอบแนวคิดคุณภาพ 3 มิติของเมืองยั่งยืน

	2. วิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุน - โดยการรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนจากทาง สกว - วิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นคุณภาพระหว่างสุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)	-ได้ฐานข้อมูลขององค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนของ สกว. -ได้ช่องว่างขององค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมืองยั่งยืนของ สกว. ภายใต้กรอบแนวคิดคุณภาพ 3 มิติของเมืองยั่งยืน ในรูปแบบ mind map
	3.จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะของทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน	ได้ข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

3.แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสมมุติฐานการวิจัย พื้นที่ที่ศึกษา และวิธีการวางแผนการดำเนินงานรวมทั้งวิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) วิธีการเก็บข้อมูล ฯลฯ

3 เดือนที่ 1

- 1) ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการพัฒนาเมืองยั่งยืน (sustainable urban development agenda) ในระดับสากลที่ประเทศไทยเข้าร่วม โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารวิชาการ และจากหน่วยงานราชการต่างๆ ระดับสากล เช่น องค์การสหประชาชาติ International Institute of Environment and Development (IIED) เป็นต้น
- 2) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายที่ได้มีการไปปรับใช้ ในบริบทต่างๆ ในระดับสากล โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารวิชาการ และจากหน่วยงานราชการต่างๆ ระดับสากล
- 3) ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการต่างๆ เพื่อทบทวนแนวคิด ทิศทาง ในการขับเคลื่อนเรื่องเมืองยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารวิชาการ และจากหน่วยงานราชการต่างๆ ของประเทศไทย และสรุปข้อมูลออกมาในรูปแบบตาราง

3เดือนที่ 2

- 1) ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์การศึกษาต่างๆ ที่ผ่าน มาของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยั่งยืน โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และ วิเคราะห์และประเมินช่องว่างองค์ความรู้ของประเทศไทยกับกรอบการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับสากล

โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นคุณภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic) พร้อมทั้งสรุปออกมาในรูปแบบสถิติ ในเชิงเนื้อหา นักวิจัย ผลงานที่ได้มีการตีพิมพ์ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืน

- 2) การรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนจากทาง สกว. เพื่อ วิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนของประเทศไทยที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุน และวิเคราะห์เชื่อมโยงงานวิจัยกับฝ่ายต่างๆ ของ สกว. เพื่อต่อยอดจากงานวิจัยเดิม โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และวิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ข้างต้น ภายใต้คุณภาพ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศ(Economic-Environment) 2) สุขภาพ (Social-Environment) และ 3) การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic) เสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืนในรูปแบบ mind map
- 3) จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะของทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืน

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

- 1) ฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนของประเทศไทยและของ สกว. ในรูปแบบตาราง (Matrix) และวิเคราะห์เชื่อมโยงงานวิจัยกับฝ่ายต่างๆ ของ สกว. เพื่อต่อยอดจากงานวิจัยเดิม
- 2) ระบุช่องว่างขององค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนของประเทศไทยและ สกว. ภายใต้กรอบแนวคิดคุณภาพ 3 มิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้คุณภาพของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic-Environment) โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการพัฒนาเมือง และเพิ่มเติมประเด็นคุณภาพระหว่าง สุขภาพ (Social-Environment) และ การลดความเหลื่อมล้ำ (Social-Economic)
- 3) เสนอแนะทิศทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับกรอบการดำเนินงานของชุดโครงการเมืองยั่งยืนในรูปแบบ mind map

5.กระบวนการผลักดันผลงานดังกล่าวออกสู่การใช้ประโยชน์

- 1) เผยแพร่ฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนไปสู่นักวิจัยในชุดโครงการเมืองยั่งยืน เพื่อใช้กำหนดโจทย์ในการวิจัยต่อไป
- 2) เผยแพร่ฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนไปสู่นักวิจัยในชุดโครงการอื่นของฝ่ายต่างๆ ของ สกว. เพื่อใช้กำหนดโจทย์ในการวิจัยต่อไป